

วารสาร ปญญา

ISSN.0859-3574 (Print)

PANYA JOURNAL

ISSN.2697-4940 (Online)

Approved by TCI during 2020 - 2024

ปีที่ 29 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2565 Vol.29 No.2 May - August 2022

สำนักงานวารสาร ปญญา

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200 <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/panya-thjo/index>

วารสารปัญญา ปีที่ 29 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2565)

ที่ปรึกษา

พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร. พระมหาวิรคค์ สุรเมธี, ผศ.ดร.

พระมหาวิเศษ เสาะพบดี, รศ.ดร. ศ.ดร.พศิน แต่งจวง

รศ. สมหมาย เปรมจิตต์

บรรณาธิการ

ผศ.ดร. ตระกูล ชำนาญ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผศ.ดร. อุเทน ลาพิงค์

อาจารย์วิรัช ภูมาศรี

บุญนำ สุนามถาวร

กองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	หน่วยงานภายนอก	
พระมหาวราสะยะ วราสโย, ดร.	รศ.ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อาจารย์กิตติคุณ ภูลายยาว	ผศ.ดร.หนูม้วน ร่มแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
	พระครูพิพิธสุตาทร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	ผศ.ดร.วิสุทธิชัย ไชยสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	ผศ.วิมลสรรค์ ไสလวงษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	ศ.ดร.สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์	มหาวิทยาลัยศรีประทุม
	รศ.ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
	ผศ.ดร.วินิจ ฝาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
	ผศ.ดร.จำเนียร ราชแพทยาคม	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

วารสารปัญญา ปีที่ 29 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2565

พระครูสังฆรักษ์ จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศ.ดร.พศิน แต่งจวง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศ.ดร.สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์	มหาวิทยาลัยศรีประทุม
รศ.ดร. ปฐม บัญศรีตัน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
รศ.ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.ปาริชาติ บัวเจริญ	มหาวิทยาลัยพายัพ
ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.พุทธิวัฒน์ ถาวรสินศักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผศ.ดร.สมปอง สุวรรณภูมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผศ.ดร.โพน นามณี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.วินิจ ฝาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผศ.ดร.สุพล พรหมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทบรรณาธิการ

วารสารปัญญา ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นฉบับประจำปี 29 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมวิชาการ เป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ด้านศาสนา การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม สังคมศาสตร์ เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ จากอาจารย์ นักวิจัย นักศึกษาจากหลากหลายสถาบัน และผู้สนใจทั่วไป

วารสารฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความที่น่าสนใจบทความวิจัยและบทความวิชาการ ด้านศาสนา จำนวน 2 เรื่อง ด้านสังคมศาสตร์ จำนวน 1 เรื่อง และด้านศึกษาศาสตร์ จำนวน 7 เรื่อง ซึ่งบทความทั้งหมดได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี เช่นเดิม กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่ได้พิจารณาและปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพ

วารสารปัญญาขอประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจทุกท่านสามารถส่งบทความวิจัยและบทความวิชาการเข้ามาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร โดยสามารถส่งได้ผ่านระบบออนไลน์ที่เว็บไซต์ของวารสารปัญญาคือ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/panya-thjo/index>

กองบรรณาธิการวารสารปัญญาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านทุกท่าน และขอผู้อ่านได้มีความสุขกับการอ่าน พบกันใหม่ฉบับหน้า

กองบรรณาธิการ

บทความวารสารปัญญา
ฉบับที่ 29 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม พศ. 2565

	หน้า
1 ประสิทธิภาพของการใช้เพลงและเกม เพื่อพัฒนาทักษะการฟังกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน สันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1	1
ปิยมน คำชมภู	
2 ประสิทธิภาพของผังความคิดในการพัฒนาทักษะการสรุปความกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียน บ้านแม่หวาน	12
ปานตะวัน ทายงาม	
3 แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำ จังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ	26
ณัฐมน จิตตะยโคตร	
4 การพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี	38
ปชาบดี แยมสุนทร	
5 รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่าย	54
อนุสรณ์ นามประดิษฐ์	
6 การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของโรงเรียนในศูนย์ เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2	67
รุ่งทิพย์ ศรีหรัญ	
7 การพัฒนาระบบบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ในระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี	81
ก้องภพ จรูญพงศ์	
8 การนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย	91
พระมหาวิโรจน์ คุตตวิโร	
9 การตีความสัญลักษณ์เชิงพุทธที่ปรากฏในเจดีย์ล้านนา	100
พระอธิวัฒน์ รตนวงไณ	
10 การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่	113
พัลลภ ทารุคำจา	
11 การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของสังคมด้วยศาสตร์พระราชา	127
อภิชาติ เหมือนไธสง	
12 การจัดการเรียนรู้ภาษาศาสตร์การสอนภาษาไทยแบบเน้นภาระงาน	137
อรรถพงษ์ ผิวเหลือง	
รูปแบบการเขียนบทความวารสาร	150

ประสิทธิผลของการใช้เพลงและเกม เพื่อพัฒนาทักษะการฟังกลุ่มสาระการเรียนรู้
ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนสันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1

THE EFFECTIVENESS OF SONG AND GAME ACTIVITIES IN DEVELOPING LISTENING
SKILLS IN ENGLISH LANGUAGE PROGRAM FOR GRADE 2 STUDENTS
AT SANPATONG YUWA-1 SUBDISTRICT MUNICIPALITY SCHOOL

ปิยมน คำชมภู *

Piyamon Khamchompoo

อนงค์ศิริ วิชาลัย **

Anongsiri Vichalai

ศรียัย สุขยศศรี **

Srithai Sukyossri

Corresponding Author E-mail: piyamonkhamchompoo@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาทักษะการฟังรายวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงและเกมตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะการฟังความโดยใช้เพลงและเกม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการฟังรายวิชาภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยเพลงและเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ประชากร คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1 จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย เครื่องมือที่เป็นนวัตกรรม ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน และเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 1 ชุด 2) แบบทดสอบระหว่างเรียน จำนวน 5 ชุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ 92.13/92.00 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80
2. ดัชนีประสิทธิผลของผังความคิด ในการพัฒนาทักษะการสรุปความมีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.6471 แสดงว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 64.71
3. ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.33 คะแนน และ 9.2 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนที่เพิ่มขึ้นเท่ากับ 1.46 คะแนน

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, เพลง, เกม, การพัฒนาทักษะการฟัง, สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)

* หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

** สาขาหลักสูตรและการสอน คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to create and determine the effectiveness of the learning management plan on the development of English listening skills using songs and games according to the 80/80 standard 2) to study the effectiveness index of the development of listening skills using song and game and 3) to compare the achievement of listening skills in English subjects before and after studying by using the learning management plan by song and game. The population were all 15 pupils of second grade, second semester, academic year 2020, Sanpatong Yuwa 1 Subdistrict Municipality school. The research instruments consisted of 5 lesson plans and achievement test. The research instrument inspection method by determining for Index of Item-Objective Congruence (IOC), IOC of the lesson plans was 0.89 and IOC of the achievement test was 0.92 This research was proceeded by using one group comparison pretest-posttest design. The statistics for data analysis were percentage, Effectiveness Index (E.I), mean ($\bar{X}$) and standard deviation (SD).

The results of this research found that:

1. Their efficiency value was 92.13/92.00 and after using the lesson plans, it resulted in higher learning achievement.
2. The effectiveness index (E.I) of the development of listening skills was 0.6471.
3. The average achievement scores of post-tests and pre-test were 7.33 points and 9.2 points, respectively. The average achievement score of post-test was higher than the average achievement score of pre-test at 1.46 points.

Keywords: The Effectiveness, song, game, Developing listening skills, English language

บทนำ

สังคมโลกยุคใหม่แห่งศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสารที่มีความรวดเร็ว ฉับไว ไปตามอิทธิพลของการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของโลก อันส่งผลกระทบต่อ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อชาติต่าง ๆ ที่ไม่ได้ใช้ ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางของโลก ภาษาอังกฤษมีจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็น เครื่องมือที่ใช้ทางการสื่อสาร การแสวงหา ความรู้การประกอบอาชีพ การสร้างความ เข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิสัยทัศน์ของ ชุมชนโลก ซึ่งความจำเป็นในการใช้ภาษา ดังกล่าวสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 220) ได้

กำหนดไว้ในเอกสารสาระและมาตรฐานกลุ่ม สาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ในเรื่องวิสัยทัศน์การเรียนรู้ว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ใน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีความ คาดหวังว่า เมื่อผู้เรียนเรียนภาษาอังกฤษอย่าง ต่อเนื่องตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา ผู้เรียนจะมีเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ อีกทั้ง สามารถใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารในสถานการณ์ ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพและ สามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทย ไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์

การเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ทักษะ การฟังเป็นทักษะแรก ๆ ที่ผู้เรียนจะต้องได้รับ การฝึกฝนและการฟังมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์

กับการพูดหากไม่สามารถฟังได้และเข้าใจ มันก็จะเป็นไปไม่ได้ที่จะรับสารที่มีความหมายในประโยคสนทนาได้ เพราะฉะนั้นการฟังจึงมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารที่ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนที่จะฟังไม่ว่าจะเป็นการฝึกฟังเนื้อหาที่หลากหลาย สำเนียงภาษาอังกฤษที่มีความแตกต่างกันรวมถึงทักษะการพูดเป็นต้น (Cornwall, 2010) ในการพัฒนาการฟังของผู้เรียนนั้นผู้สอนสามารถใช้เกมที่เกี่ยวข้องกับการฝึกทักษะการฟังของผู้เรียนมาประกอบการสอนได้ เช่น เกม Mr. Wolf เกม Simon Says และ เกม Flashcard slap เป็นต้น กล่าวคือ เกมศึกษากระตุ้นให้ผู้เรียนจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนผลิตเพลงกับการเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น ซึ่งผู้สอนสามารถจัดเตรียมเกมที่มีความเหมาะสมกับวัย และความยากง่ายของคำศัพท์ ประโยคที่ผู้เรียนสามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการนำเกมมาใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนจึงนับว่ามีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษของผู้เรียน

สำหรับการใช้เพลงในการสอนมีประโยชน์ในหลายด้าน เป็นการสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานช่วยให้เกิดการผ่อนคลายและลดความเครียดแก่ผู้เรียน อีกทั้งยังช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์บุคลิกภาพและด้านสังคมของผู้เรียน โดยการใช้เพลงนำเข้าสู่บทเรียนหรือทบทวนบทเรียนเพื่อเป็นการย้ำสิ่งที่เรียนไปแล้ว เช่น คำศัพท์ รูปประโยค กฎไวยากรณ์บางเรื่องเช่นเกี่ยวกับกาล (Tense) ต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ในเพลงจะมีคำที่เป็นแสลง (Slang) เป็นสำนวน (Idioms) ซึ่งเป็นการพูดในชีวิตประจำวัน เป็นการพัฒนาทางภาษาซึ่งเป็นการฝึกความจำให้

เข้าใจข้อความในเนื้อเพลง พร้อมทั้งเป็นการฝึกการออกเสียงเชื่อมคำและจังหวะไปในตัว ทำให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจที่สามารถร้องเพลงได้จึงเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษและช่วยส่งเสริมให้การเรียนดีขึ้น เพลงให้ความรู้หลากหลายแก่ผู้เรียนเช่น ด้านสุขภาพ ด้านการเข้าสังคม ด้านวัฒนธรรม เป็นต้นและเพลงสามารถใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการสนทนาหรืออภิปรายเนื้อหาที่บรรจุอยู่ในเพลง (กรมวิชากร, 2542, น. 270)

แต่จากการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ที่ผ่านมามีปัญหาที่พบคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ยังขาดทักษะในการฟัง คำศัพท์ภาษาอังกฤษจากผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report : SAR) ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนสันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (โรงเรียนสันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1, 2562, น. 11) ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 คิดเป็นร้อยละ 47.44 และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2562 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 26.04 ระดับ อปท. มีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 31.81 ระดับประเทศมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 34.42 แสดงว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าระดับอปท.และระดับประเทศซึ่งความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยก็ต่ำกว่าหลาย

ประเทศในอาเซียนด้วยกันและอยู่ในอันดับท้าย ๆ ของโลก ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องการประเมินนักเรียนนานาชาติ (PISA) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กไทยยังไม่เป็นที่น่าพอใจ วิชาที่มีผลการทดสอบต่ำที่สุดหนึ่งในสองวิชานั้นคือ ภาษาอังกฤษซึ่งบัดนี้ประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนทั้ง 10 ประเทศได้เข้าสู่สถานภาพการเป็นประชาคมอาเซียนแล้วอย่างสมบูรณ์ หากความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยยังตกต่ำอยู่เช่นนี้ ก็น่าเป็นห่วงอนาคตของประเทศไทยที่พลังในการขับเคลื่อนประเทศของคนหนุ่มสาวจะอ่อนแอลงและอีกไม่นานสังคมไทยก็จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในไม่ช้าแน่นอน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561, น. 1-2)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและทดลองใช้เพลงและเกมเพื่อพัฒนาทักษะการฟังกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1 เพราะการจัดการเรียนรู้ด้วยเพลงและเกมเป็นการสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานผ่อนคลายและลดความเครียดแก่ผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียนอีกด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาทักษะการฟังกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) โดยใช้เพลงและเกมตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะการฟังความโดยใช้เพลงและเกมกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการฟังรายวิชาภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยเพลงและเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การสร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาทักษะการฟังกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) โดยใช้เพลงและเกมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1 มีแผนแบบการวิจัยแบบการทดลองกลุ่มเดียวมีการวัดก่อนและหลังการใช้นวัตกรรม (The One Group Comparison Pretest Posttest Design) (นพพร ธนะชัยขันธุ์, 2552, น. 67) ดังรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงแผนแบบการวิจัยเรื่องงานวิจัยผลการพัฒนาทักษะการฟังกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) โดยใช้เพลงและเกมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1

กลุ่ม	สอบก่อน	วิธีสอน	สอบหลัง
E	O ₁	X	O ₂

E แทน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนสันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1

X แทน การพัฒนาทักษะการฟัง กลุ่ม
สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
(ภาษาอังกฤษ) โดยใช้เพลงและเกม

O₁ แทน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่ม
สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
(ภาษาอังกฤษ) โดยใช้เพลงและเกม
ก่อนการวิจัย

O₂ แทน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา
กลุ่มสาระการเรียนรู้
ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)
โดยใช้เพลงและเกมหลังการวิจัย

2. ประชากรหรือกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรหรือกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย
ครั้งนี้คือนักเรียนชั้นประถมศึกษา 2 โรงเรียน
สันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1 สังกัด
องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเรียนที่ 2 ปี
การศึกษา 2563 ที่ เรียนในรายวิชา
ภาษาอังกฤษจำนวน 15 คน ซึ่งเป็นชั้นเรียนที่
ผู้วิจัยรับผิดชอบสอนในปีการศึกษา 2563

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่เป็นนวัตกรรม ได้แก่
แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน ดังนี้ 1)
My Body 2) My family 3) My Hobby 4) I
like fruit 5) Animals in my farm

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ
รวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบทดสอบก่อนและ
หลังเรียน ชุดละ 10 ข้อ 2) แบบทดสอบ

ระหว่างเรียน จำนวน 5 ชุด ชุดละ 10 คะแนน
รวม 50 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1. ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน
แล้วบันทึกผลการสอบก่อนเรียนไว้

4.2. ดำเนินการสอนตามแผนการ
จัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงและเกมเพื่อพัฒนา
ทักษะการฟัง กลุ่มสาระการเรียนรู้
ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับ
ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสันป่า
ตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1เป็นเวลา 5 ชั่วโมง
ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ใน
การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ
ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 ค่าประสิทธิภาพของชุดการ
รายงานผลของการใช้เพลงและเกม เพื่อพัฒนา
ทักษะการฟัง กลุ่มสาระการเรียนรู้
ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน สัน
ป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1

5.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (SD) และค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหา
ประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้
เพลงและเกมในการพัฒนาทักษะการฟังความ
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

(ภาษาอังกฤษ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

ตารางที่ 2 สรุปผลการหาประสิทธิภาพของแผนจัดการเรียนรู้โดยเพลงและเกมเพื่อ

พัฒนาทักษะการฟังกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1 จำนวน 15 คน ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

การหาประสิทธิภาพ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็มของแบบฝึก/แบบทดสอบ	คะแนนที่ได้ของนักเรียนทุกคน	ค่าเฉลี่ยร้อยละ
ประสิทธิภาพด้านกระบวนการ E ₁	15	750	691	92.13
ประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ E ₂	15	150	138	92.00

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนระหว่างเรียนจากแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงและเกมเพื่อพัฒนาทักษะการฟังกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1 เป็น 92.13/92.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้

โดยใช้เพลงและเกมในการพัฒนาทักษะการฟังความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ตารางที่ 3 แสดงการหาค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงและเกมในการพัฒนาทักษะการฟังความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

จำนวนนักเรียน (N)	คะแนนเต็ม	ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียน	ผลรวมของคะแนนทดสอบหลังเรียน	ดัชนีประสิทธิผล
15	10	116	138	0.6471

จากตารางที่ 3 พบว่าดัชนีประสิทธิผลแผนการจัดการเรียนรู้โดยเพลงและเกมในการพัฒนาทักษะ การฟังความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1

เท่ากับ 0.6471 แสดงว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการฟังเพิ่มขึ้นหรือคิดเป็นร้อยละ 64.71

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แผนการจัดการ

เรียนรู้โดยใช้เพลงและเกมในการพัฒนาทักษะการฟัง ความกลุ่่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ตารางที่ 4 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2

วิชาภาษาอังกฤษ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1 เพื่อพัฒนาทักษะการฟังโดยใช้เพลงและเกม จำนวน 15 คน

การทดสอบ	N	ค่าเฉลี่ย (X)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ร้อยละ (%)
ก่อนเรียน	15	7.33	1.123	77.33
หลังเรียน	15	9.2	0.909	92.00

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการทดสอบในรายวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1 ในการจัดการเรียนการสอนด้วยแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงและเกมในการพัฒนาทักษะการฟังมีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 7.33 คิดเป็นร้อยละ 77.33 ของคะแนนทั้งหมด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.123 และผลการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 9.2 คิดเป็นร้อยละ 92.00 ของคะแนนทั้งหมด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.909

อภิปรายผลการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงและเกมเพื่อพัฒนาทักษะการฟัง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพในภาพรวมเท่ากับ 92.13/92.00 มีค่ามากกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ แสดงว่า มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ ทั้งนี้ โดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลปัญหาที่พบจากรายวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ส่งผลให้สัมฤทธิ์ด้านการ

ฟังภาษาอังกฤษของผู้เรียนต่ำและไม่น่าพึงพอใจ จากนั้นได้ศึกษาหลักการทฤษฎีเกี่ยวกับการฟัง ทฤษฎีเกี่ยวกับเพลงและเกม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการฟังของผู้เรียน จากการค้นคว้าพบว่าการใช้เพลงและเกมประกอบการศึกษามีจุดเด่นและสามารถนำไปพัฒนาทักษะการฟังของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพดังที่ Lander (2018) กล่าวว่าเกมและกิจกรรมสนุก ๆ เป็นส่วนสำคัญในการสอนภาษาอังกฤษ ไม่ว่าจะเป็นการสอนผู้ใหญ่หรือเด็ก เกมจะทำให้บทเรียนของผู้สอนมีชีวิตชีวาขึ้นและจะกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนด้วยเกมมากขึ้น ผู้สอนสามารถใช้เกมเพื่ออุ่นเครื่องชั้นเรียนก่อนเริ่มบทเรียน หรือใช้เกมเป็นตัวค้นเมื่อต้องเข้าสู่บทเรียนที่เริ่มยากสำหรับผู้เรียน อีกทั้งเกมยังสามารถนำมาเล่นในช่วงเวลาท้ายคาบเรียนเมื่อมีเวลาเหลือได้อีกด้วย มีเกมนับร้อยหรืออาจเป็นพันเกมที่คุณสามารถเล่นร่วมกับผู้เรียนได้ เกมสอนภาษาอังกฤษที่ใช้ทดสอบคำศัพท์ ฝึกการสนทนา เรียนรู้ไวยากรณ์ได้ผู้วิจัยจึงได้สร้างแผนการจัดการ

เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการฟังจำนวน 5 แผน ได้แก่ My Body, My Family, My Hobby, I like fruits และ Animals in my farm พร้อมแบบทดสอบก่อนเรียน และ หลังเรียนจำนวน 10 ข้อ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา การใช้ภาษา รูปแบบ ความเหมาะสมของข้อสอบ และพิจารณาความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้ พร้อมทั้งขอคำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนที่จะนำไปทดลองหาคุณภาพกับกลุ่มประชากรจำนวน 15 คนต่อไป จากการศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงและเกมในการพัฒนาทักษะการฟัง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่าที่สร้างขึ้นได้ผลเท่ากับ 92.13/92.00 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภัสสร พึ่งอินทร์ (2552, น. 80) ที่ได้ทดลองหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอนเรื่องการพัฒนาชุด การเรียนการสอนที่เน้นทักษะการฟังการพูดโดยใช้เพลงพบว่าชุดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ 83.24/89.49 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ 70/70

2. ดัชนีประสิทธิผลของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้จากเพลงและเกมเพื่อพัฒนาทักษะการฟัง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.6471 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 64.71 หรือ ร้อยละ 64.71

ทั้งนี้ ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนได้สังเกตและจดบันทึกขณะจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงและเกมพบว่า ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี มีความกล้าแสดงออกและความพยายามที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมที่สอดแทรกในแผนมีการออกแบบให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นอยากเรียนรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุขและสนุกสนาน ส่วนเนื้อหาในแต่ละแผนมีความเหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียนและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ถือเป็นนวัตกรรมสำหรับใช้พัฒนาการฟังที่มีประสิทธิผลและช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้จริง สอดคล้องกับคำกล่าวของ Dzanic and Pejic (2016, p. 42) เพลงและการใช้จังหวะประกอบเพลงมีความสำคัญในการเรียนในชั้นเรียนด้วยเหตุผลหลายประการ ประการแรก สิ่งเหล่านี้เป็นกิจกรรมทางภาษาที่เด็กชื่นชอบ ซึ่งประกอบด้วยภาษาและวลีซ้ำ ๆ นอกจากนี้ พวกเขายังพัฒนาความเข้าใจในการฟัง การออกเสียง น้ำเสียงและการเน้นเสียงอย่างเป็นธรรมชาติ รวมทั้งการสอนคำศัพท์ และโครงสร้างภาษาของเพลง นอกจากนี้ เพลงยังช่วยสร้างความมั่นใจให้ผู้เรียนไม่ว่าภาษาอังกฤษของพวกเขาจะเป็นแบบไหนก็ตาม อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการทำงานเป็นทีม และ อมรรัตน์ ฉัตรดอน (2553, น. 304) ได้ทำการศึกษาการใช้เกมประกอบการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีต่อผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้

คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบมีค่าเท่ากับ 0.8163 หมายความว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 81.63 ได้แสดงให้เห็นว่าการใช้เพลงและเกมทำให้ผู้เรียนมีความผ่อนคลาย เกิดการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน มีความกระตือรือร้น และมีความมั่นใจในตนเอง อีกทั้งเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ จนนำไปสู่ดัชนีประสิทธิผลเป็นที่น่าพอใจคือผู้เรียนเกิดทักษะเพิ่มขึ้นจริง

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงและเกมในการพัฒนาทักษะการฟังกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.20 คะแนนสูงกว่าก่อนเรียน ที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 7.33 คะแนน ทั้งนี้เพราะการนำเพลงและเกมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนสามารถทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้นสอดคล้องกับผลการศึกษากันยาร์ตัน เฟิงซา (2553, น. 58) ที่ได้ศึกษาความสามารถในการฟัง-พูด ภาษาอังกฤษ และแรงจูงใจต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีสอนโดยใช้กิจกรรมเพลงและเกม พบว่าการใช้กิจกรรมเพลงสามารถพัฒนาทักษะต่าง ๆ ทางด้านภาษาได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการฟังและการพูด อีกทั้งยังส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนในด้านภาษา สติปัญญาและอารมณ์ได้เป็นอย่างดี และจากงานวิจัยในต่างประเทศของ Swaran Singh (2020, p. 2337) กล่าวว่าเพลงประกอบท่าทางและการ

เลียนแบบท่าทางเป็นเครื่องมือที่มีพลังที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนที่มีอายุน้อย และที่สำคัญคือเด็กชอบการเล่นและการร้องเพลงและเมื่อนำเพลงภาษาอังกฤษมาใช้ในห้องเรียนที่สอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้เรียน จุดมุ่งหมายหลักของการใช้เพลงประกอบท่าทางคือการทำให้ผู้เรียนที่นอกจากการได้ร้องเพลงและยังเป็นการนำเนื้อเพลงไปใช้ เป็นบทสนทนาอย่างเกิดประสิทธิภาพ ดังนั้นการใช้เพลงประกอบท่าทางจึงเป็นแนวคิดที่ดีในการสอนภาษาอังกฤษในชั้นเรียน และยังเป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอีกด้วย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การพัฒนาทักษะการฟังโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้เพลงและเกมเพื่อพัฒนาทักษะการฟังกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1 เป็นการพัฒนาทักษะด้านการฟัง การพูดและการใช้ไวยากรณ์เบื้องต้นอย่างได้ผลเพราะสอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ของนักเรียนที่อยากเรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกสนาน นักเรียนกล้าแสดงออกเพราะมีความรู้สึกลัวางใจไม่เคร่งเครียดในการเรียน อีกทั้งการนำเพลงและเกมมาใช้ในการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ได้อย่างรวดเร็วเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ดังจะเห็นได้จากช่วงเวลาของการเล่นเกมทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเกิดการแข่งขัน นำพาให้มีความร่วมมือกันในทีมเพื่อ

ช่วยเหลือกัน ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและสนใจที่จะได้เรียนรู้ได้เล่นเกม ร้องเพลง ได้เต้น และได้เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป ดังนั้น เพลงและเกมจึงเป็นสื่อการเรียนรู้ประเภทหนึ่งที่น่าสนใจที่จะนำมาใช้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 นวัตกรรมที่สร้างขึ้นนี้ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ผู้สอนจึงสามารถนำไปใช้ในการสอนทักษะการฟังเสียงภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อใช้แก้ปัญหานักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อไปได้

1.2 ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเสนอเกมที่สามารถคิดค้นกับเนื้อหาของบทเรียนและสอบถามความคิดเห็น และคำแนะนำเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาการสอนให้มีประสิทธิภาพ

ยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนรู้ถึงการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอีกด้วย

1.3 สิ่งที่ควรคำนึงในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงและเกมคือ สถานที่ อุปกรณ์ ต้องมีความพร้อมและในระหว่างทำกิจกรรมผู้เรียนต้องได้รับการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดเพราะผู้เรียนอาจส่งเสียงรบกวนห้องที่อยู่ใกล้เคียง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
ควรมีการศึกษากonstrukสร้างและทดลองใช้แบบฝึกทักษะการฟังกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) โดยใช้เพลงและเกม ในระดับชั้นต่าง ๆ โดยควรเลือกเพลงที่ผู้เรียนสามารถร้องตามได้ง่ายและควรเลือกใช้เกมที่ไม่ซับซ้อนหรือยากเกินไปสำหรับผู้เรียน ยิ่งไปกว่านั้นหากผู้สอนสามารถแต่งเพลงง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนและติดหูเพื่อใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้จะยิ่งทำให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรนำเครื่องดนตรีเช่นกีตาร์มาเล่นประกอบการทำกิจกรรมเพลงและเกมเพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้

แหล่งอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2542). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสมรรถนะการเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กันยารัตน์ เฟิงสา. (2553). *การศึกษาความสามารถในการฟัง-พูดภาษาอังกฤษและเจตคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเบิกไพรด้วยวิธีสอนโดยกิจกรรมเพลงและเกม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง).
- นพพร ธนะชัยจันทร์. (2552). *สถิติเพื่อการวิจัย*. เชียงราย: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

- ประภัสสร พิงอินทร์. (2552). การพัฒนาชุดการเรียนรู้การสอนที่เน้นทักษะการฟัง การพูด ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์).
- โรงเรียนสันป่าตองเทศบาลตำบลยุหว่า 1. (2562). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report : SAR) ปีการศึกษา 2562. เชียงใหม่: โรงเรียนสันป่าตอง เทศบาลตำบลยุหว่า 1.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561). *สภาวะการศึกษาไทยปี 2559/2560 แนวทางการ ปฏิรูปการศึกษาไทยเพื่อก้าวสู่ยุค Thailand 4.0*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- อมรรัตน์ ฉัตรดอน. (2553). การใช้เกมประกอบการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).
- Cornwall, T. (2010, August 10). Importance of listening. *Bangkok Post*. Retrieved October 19, 2020, from <https://m.bangkokpost.com/learning/news/190346/importance-of-listening>
- Dzanic, N. D. & Pejic, A. (2016). The Effect of Using Songs on Young Learners and Their Motivation for Learning English. *NETSOL New Trends in Social and Liberal Sciences*, 1(2), 40-54.
- Lander, E. (2018). *10 Best ESL Games for English Teachers Abroad*. Retrieved October 19, 2020, from <https://www.gooverseas.com/blog/10-best-games-esl-teachers>
- Swaran Singh, C. K. (2020). A Review of Studies on action Songs among ESL Learners to Improve English. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(5), 2337-2344.

ประสิทธิผลของผังความคิดในการพัฒนาทักษะการสรุปความกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวาน
THE EFFECTIVENESS OF SUMMARIZING SKILLS DEVELOPMENT IN SOCIAL
STUDIES DEPARTMENT BY USING THE CONCEPT MAP OF PRATHOM
SUKSA 4 STUDENTS BAN MAE WAN SCHOOL

ปานตะวัน ทายงาม *

Pantawan Thaingam

อนงค์ศิริ วิชาลัย **

Anongsiri Vichalai

ศรียัย สุขยศศรี **

Srithai Sukyossri

Corresponding Author E-mail: pantawangp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประสิทธิภาพของผังความคิดในการพัฒนาทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนโดยใช้ผังความคิด ในการพัฒนาทักษะการสรุปความกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ประสิทธิภาพของผังความคิดในการพัฒนาทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวาน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ที่เรียนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย เครื่องมือที่เป็นนวัตกรรม ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบการใช้ชุดฝึกทักษะ จำนวน 5 แผน และเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 5 ชุด สถิติที่ใช้ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ยร้อยละ ค่าประสิทธิภาพ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีประสิทธิผล

ผลการวิจัย พบว่า

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ 87/85 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80
2. ดัชนีประสิทธิผลของผังความคิด ในการพัฒนาทักษะการสรุปความมีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I) เท่ากับ 0.6786 แสดงว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 67.86
3. ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.33 คะแนน และ 8.5 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนที่เพิ่มขึ้นเท่ากับ 3.71 คะแนน

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, ผังความคิด, การพัฒนาทักษะ, การสรุปความ

* หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

** สาขาหลักสูตรและการสอน คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to create and determine the effectiveness of the learning management plan on the effectiveness of mind maps in the development of summarization skills Social Studies, Religion, and Culture Learning Subject Group for Grade 4 learners according to the 80/80 standard criteria. 2) to study the effectiveness index of the development of mind maps in the development of summarization skills Social Studies, Religion, and Culture Learning Subject Group for Grade 4 and 3) to compare academic achievement before and after school. The effectiveness of the mind map to develop the skills of summarizing Social Studies, Religion, and Culture Learning Subject Group for Grade 4 learners. The research target groups are: There were 6 students in the first semester of the academic year 2021 who studied in the subject of social studies, religion and culture. The research instruments consisted of 5 lesson plans and achievement test. 1) Learning Management Plan included the use of 5 skill training sets and the tools used for data collection were 1) 5 sets of pre-school and post-study tests. The statistics for data analysis were percentage, Effectiveness Index (E.I), mean ($\bar{X}$) and standard deviation (SD).

The results of this research found that:

1. The effectiveness of the learning management plan It has an efficiency of 87/85, which meets the set threshold of 80/80.
2. The effectiveness Index (E.I) of mind maps in the development of summarization skills was 0.6786, indicating that learners had a 67.86 increase in learning progress.
3. The average achievement scores of post-tests and pre-test were 5.33 points and 8.5 points, respectively. The average achievement score of post-tests was higher than the average achievement score at 3.71 points.

Keywords: Effectiveness, Mind maps, Skill development, Summarization

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากร ที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตาม ยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง

และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 1) ได้กำหนดไว้ในเอกสารตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับ

ตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม

ผังความคิด (Mind Mapping) เป็นวิธีการสร้างผัง ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดหลักกับความคิดรอง ช่วยพัฒนาการจัดระบบความคิด รวบรวมรายละเอียดของข้อมูลไว้ด้วยกัน ทำให้ประหยัดเวลา ในการเรียนรู้ การจัดกลุ่มเนื้อหา การปรับปรุง การสร้างสมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับ การไตร่ตรองการเรียนรู้ อีกทั้งยังสามารถนำมาใช้กับผู้เรียนได้ทุกระดับช่วงชั้น และช่วยควบคุมระดมสมอง ในเรื่องใหม่ ๆ การวางแผนการสรุปความ การทบทวน การจดบันทึก การเขียนผังความคิด (Mind Mapping) มีประโยชน์อย่างมากต่อผู้เรียน เพื่อสรุปความเข้าใจของของผู้เรียนเองและให้บุคคลอื่นเข้าใจได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2543, น. 89) ได้กล่าวถึงความหมายของผังความคิด (Mind Mapping) เป็นการจัดกลุ่มความคิดรวบยอด เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของความคิดระหว่างความคิดหลักและความคิดรองลงไป นับว่าผังความคิด (Mind Mapping) เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการนำมาใช้ ใน การพัฒนาทักษะการสรุปความให้แก่ผู้เรียนได้และเหมาะสมกับการนำมาใช้ในการพัฒนาสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาของแต่ละสาระจำนวนมากในแต่ละเนื้อหาสาระย่อมต้องใช้ความจำ การวิเคราะห์ การสรุปความในการเรียนรู้ ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้จากการสอนของผู้สอน อ่าน

เนื้อหาจากหนังสือเรียน และแหล่งสารสนเทศ วิเคราะห์เนื้อหาจากบทเรียนเพื่อทำความเข้าใจ จดจำเนื้อหา และนำองค์ความรู้ต่าง ๆ จากบทเรียนนำไปใช้ ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถจดจำเนื้อหา ขาดทักษะการวิเคราะห์ การสรุปความในเนื้อหา จึงทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องในสาระถัดไป ทำให้ผู้สอนต้องสอนทบทวนความรู้และทำให้ล่าช้าในการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้และเป้าหมายในการสอน จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนต่ำลงเนื่องจากกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีเนื้อหาที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้จำนวนมาก การพัฒนาทักษะการสรุปความจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียนในการนำมาใช้ในการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สรวีย์ เคียนสันเทียะ (2545, น. 9) ได้ให้ความหมายของการเขียนสรุปความไว้ว่า การเขียนสรุปความ หมายถึงการเขียนเฉพาะประเด็นสำคัญของเรื่องโดยผ่านกระบวนการคิด ใคร่ครวญอย่างมีเหตุผลเพื่อให้ได้ใจความสั้น กระชับรัดและสละสลวยด้วยสำนวนของผู้เขียนเอง ดังนั้นผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกฝนทักษะการสรุปความ จากผู้สอน โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการสรุปความของผู้เรียน

จากการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียน บ้านแม่หวาน อำเภออดอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1 ในปีการศึกษา 2562 จากการติดตามการ

ประเมินผลทักษะการสรุปความระดับ
สถานศึกษาของผู้เรียน ผลการสรุปความคิด
เป็นร้อยละ 38.55 และจากการติดตามการ
ประเมินผลทักษะการสรุปความระดับ
สถานศึกษาของผู้เรียนโรงเรียนบ้านแม่หวาน
ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2562
ผลการสรุปความคิดเป็นร้อยละ 30.12 และ
ตามที่โรงเรียนได้กำหนดผลการเรียนรู้ ที่
คาดหวังในเรื่องของทักษะการสรุปความของ
ผู้เรียน ซึ่งการขาดทักษะการสรุปความส่งผล
ให้ผู้เรียนมีผล การประเมินในระดับโรงเรียน
ระดับพื้นที่การศึกษาและระดับชาติ ทำให้
ผู้เรียนไม่สามารถสรุปความในเนื้อหาสาระวิชา
ต่าง ๆ จึงส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถเกิดความ
เข้าใจกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์
เนื้อหารายวิชา ที่ได้เรียน

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจนำ
ผังความคิด (Mind Mapping) มาพัฒนาทักษะ
การสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม
ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียน บ้านแม่หวาน
ซึ่งผ่านกระบวนการพัฒนาการฝึกฝนทักษะการ
สรุปความโดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping)
หลากหลายรูปแบบตามหลักเกณฑ์ของการ
เขียนผังความคิด (Mind Mapping) ประกอบ
กับการใช้สี และความคิดสร้างสรรค์ตามความ
สนใจและความถนัดของผู้เรียน เพื่อพัฒนา
ทักษะการสรุปความของผู้เรียน ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวาน ให้
เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของ
แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องประสิทธิภาพของผัง
ความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนา
ทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับ
ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์
มาตรฐาน 80/80

2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนโดยใช้ผัง
ความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนา
ทักษะการสรุปความกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับ
ผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ประสิทธิภาพของ
ผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนา
ทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับ
ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบ
ผสมผสานวิธี (Mixed Research) โดยการใช้การ
วิจัยเอกสาร (Documentary Research) และ
การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)
ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary
Research) การศึกษาประสิทธิภาพของผัง
ความคิด ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรม ปรากฏการณ์ในภาพรวม ซึ่งสังเกต
สิ่งที่ศึกษาอย่างเป็นธรรมชาติ และวิเคราะห์

จากเอกสาร หนังสือตำรา เอกสาร วิทยานิพนธ์ และบทความ

1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในขั้นตอนของการวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการ โดยออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลองที่มีแบบแผนของการทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest Design เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลแบบวัดก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อหาค่าประสิทธิผลของการใช้ผังความคิด (Mind Mapping) ว่ามีประสิทธิผลเพิ่มขึ้นหลังจากใช้ผังความคิด (Mind Mapping) เพื่อพัฒนาทักษะการสรุปความ และมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าทางสถิติ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ค่าประสิทธิภาพ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีประสิทธิผลสรุปผลการวิจัย

2. ขอบเขตการวิจัย (Research Scope)

2.1 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวาน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ที่เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 6 คน

2.2 ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1) ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ทักษะการสรุปความโดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และประสิทธิผล

2.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต จำนวน 5 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนที่ 1 พลเมืองดีของชุมชน แผนที่ 2 ผู้นำและผู้ตามในสังคมประชาธิปไตย แผนที่ 3 สิทธิพื้นฐานสำหรับเด็ก แผนที่ 4 การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และแผนที่ 5 สมาชิกที่ดีของชุมชน

2.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2564 – 30 กันยายน 2564

2.5 ขอบเขตด้านสถานที่ ได้แก่ ห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data collection instruments)

3.1 เครื่องมือที่เป็นนวัตกรรม ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน แผนละ 2 คาบ ดังนี้

- 1) พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
- 2) ผู้นำและผู้ตามในสังคมประชาธิปไตย
- 3) สิทธิพื้นฐานสำหรับเด็ก
- 4) การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
- 5) สมาชิกที่ดีของชุมชน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

- 1) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 5 ชุด ดังนี้ (1) แบบทดสอบความรู้ของแผนการจัดการเรียนรู้ ก่อนเรียน จำนวน 10 ข้อ (2) แบบทดสอบความรู้ของ

แผนการจัดการเรียนรู้ หลังเรียน จำนวน 10 ข้อ

4. การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 การสร้างและหาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้

1) ออกแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นเนื้อเรื่องที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับผังความคิด (Mind Mapping) ได้เรียงลำดับกิจกรรมดังนี้ (1) พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย (2) ผู้นำและผู้ตามในสังคมประชาธิปไตย (3) สิทธิพื้นฐานสำหรับเด็ก (4) การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (5) สมาชิกที่ดีของชุมชน

2) จัดพิมพ์เนื้อหาและจัดทำสื่อ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) เพื่อพัฒนาทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวาน ตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไข

3) การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวาน ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาความสอดคล้อง ถูกต้องของหลักการโครงสร้างของสื่อ เนื้อหา และรูปแบบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการพิจารณาความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.88

4.2 การสร้างและหาประสิทธิภาพเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้

1) ขั้นตอนการจัดทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีดังนี้ (1) ออกแบบทดสอบที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหารายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (2) นำแบบทดสอบที่สร้างแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบ ความถูกต้องตามหลักการวัดและประเมินผลและความตรงตามเนื้อหาและโครงสร้าง (Construct Validity) ระหว่างข้อสอบแต่ละข้อกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ความเหมาะสมของจำนวนข้อ กับระยะเวลา และความเป็นปรนัยของข้อคำถาม การตรวจให้คะแนน ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.93 (3) จัดพิมพ์แบบทดสอบเพื่อใช้กับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวานภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 6 คน

5. การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล (Data Analysis and interpretation)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ โดยใช้สถิติดังต่อไปนี้

5.1 ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าร้อยละ

5.2 ค่าเฉลี่ย

5.3 ค่าประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ ผลการใช้ผังความคิด (Mind Mapping) เพื่อพัฒนาทักษะ การสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ

วัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวาน

5.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.5 ค่าดัชนีประสิทธิผล

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา เรื่อง ประสิทธิภาพของผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียน บ้านแม่หวานสรุปได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประสิทธิภาพของผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการ

สรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนโรงเรียนบ้านแม่หวาน ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 มีประสิทธิภาพในภาพรวมเท่ากับ 87/85 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนดไว้ แสดงว่ามีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้

ตารางที่ 1 สรุปผลการหาประสิทธิภาพของแผนจัดการเรียนรู้เรื่องประสิทธิภาพของผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวาน จำนวน 6 คน ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

การหาประสิทธิภาพ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็มของแบบฝึก/แบบทดสอบ	คะแนนที่ได้ของนักเรียนทุกคน	ค่าเฉลี่ยร้อยละ
ประสิทธิภาพด้านกระบวนการ E1	6	300	261	87
ประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ E2	6	60	51	85

จากตารางที่ 1 เรื่องประสิทธิภาพของผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวานเป็น 87/85 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ ประสิทธิภาพของผังความคิด (Mind Mapping)

ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวาน

ตารางที่ 2 แสดงการหาค่าดัชนีประสิทธิผลของเรื่องประสิทธิภาพของผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

จำนวนนักเรียน (N)	คะแนนเต็ม	ผลรวมของ คะแนนทดสอบ ก่อนเรียน	ผลรวมของ คะแนนทดสอบ หลังเรียน	ดัชนีประสิทธิผล E.I.
6	10	32	51	0.6786

จากตารางที่ 2 พบว่าดัชนีประสิทธิผล แผนจัดการเรียนรู้ประสิทธิผลของผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวาน เท่ากับ 0.6786 แสดงว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ ด้านทักษะการสรุปความเพิ่มขึ้นหรือคิดเป็น ร้อยละ 67.86

3. ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลเพื่อ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่าง ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แผนการจัดการ

เรียนรู้ประสิทธิผลของผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวาน

ตารางที่ 3 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม โรงเรียนบ้านแม่หวาน เพื่อพัฒนา ทักษะการสรุปความโดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) จำนวน 6 คน

การทดสอบ	N	ค่าเฉลี่ย (μ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (σ)	ร้อยละ (%)
ก่อนเรียน	6	5.33	0.471	53.33
หลังเรียน	6	8.5	0.957	85.00

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการทดสอบ ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียน บ้านแม่หวาน ในการจัดการเรียนการสอนด้วย แผนจัดการเรียนรู้ประสิทธิผลของผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการ สรุปความ มีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 5.33 คิดเป็นร้อยละ 53.33 ของคะแนน ทั้งหมด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.471 และผลการทดสอบหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย คะแนนเท่ากับ 8.5 คิดเป็นร้อยละ 85.00 ของ

คะแนนทั้งหมด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.957

อภิปรายผลการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ประสิทธิผล ของผังความคิด (Mind Mapping) ในการ พัฒนาทักษะ การสรุปความ กลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียน บ้านแม่หวาน มีประสิทธิภาพในภาพรวม เท่ากับ 87/85 มีค่ามากกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่

กำหนดไว้ แสดงว่ามีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ประสิทธิภาพของผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ 5 แผน ได้แก่ พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย, ผู้นำและผู้ตามในสังคมประชาธิปไตย, สิทธิพื้นฐานสำหรับเด็ก, การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และสมาชิกที่ดี ของชุมชน โดยการนำผังความคิด (Mind Mapping) มาใช้ในการพัฒนาทักษะการสรุปความกับทั้ง 5 แผน การจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยผู้เรียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้เรียนรู้จากการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ในแต่ละแผน สรุปออกมาในรูปแบบของผังความคิด (Mind Mapping) แต่ละรูปแบบที่ผู้เรียนเลือก ผู้เรียนส่วนใหญ่เลือกทำผังความคิด (Mind Mapping) รูปแบบผังความคิดแบบใยแมงมุม โดยการเขียนหัวข้อหรือเรื่องลงไปในวงกลมตรงกลางที่เป็นหัวข้อหลัก แล้วแตกหัวข้อรองออกมาในลำดับถัดไป และแตกหัวข้อย่อยและการอธิบายเนื้อความที่เจาะลึกลงไปตามระดับของหลักการสรุปความ โดยใช้ทักษะผังความคิด (Mind Mapping) จากการศึกษาประสิทธิภาพของผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะ การสรุปความกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวาน ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อการพัฒนาทักษะการสรุปความ โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) ได้ตระหนักถึงผลการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในปีการศึกษาที่ผ่านมา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโดยรวมแล้วอยู่ในระดับพอใช้

ถึงดี เนื่องจากผู้เรียนไม่สามารถสรุปใจความสำคัญของเรื่องที่เรียนได้ ส่งผลให้การทำแบบฝึกหัด และแบบทดสอบในปีการศึกษาที่ผ่านมาผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในระดับที่ไม่สูงมาก ทั้งนี้ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ และผังความคิด (Mind Mapping) สามารถพัฒนาทักษะการสรุปความของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 6 คน ได้เป็นอย่างดี สามารถใช้ผังความคิด (Mind Mapping) สรุปใจความสำคัญของเรื่องที่เรียน และทำให้เกิด ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนได้มากกว่าการไม่ใช้ผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ ดังเช่น รจนา ป้อมแดง (2556) กล่าวถึง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) พัฒนาวิธีสอนด้วยการนำผังความคิด (Mind Mapping) มาใช้เพื่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้สัมฤทธิ์ผลตามต้องการ ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) ช่วยแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พบว่าผู้เรียนที่ได้รับการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่าผู้เรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ ผู้วิจัยจึงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ประสิทธิภาพของผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระ

การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 และแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนจำนวน 10 ข้อที่ได้มาจากการคัดเลือกคำถามท้ายบททั้ง 5 เรื่องของแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 3 คน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนข้อเสนอแนะ จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม และมีคุณภาพมากขึ้นตามข้อเสนอแนะ

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ประสิทธิภาพของผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวาน ที่สร้างขึ้นเท่ากับ 87/85 เป็นผลจากการสร้าง ตามขั้นตอนตามหลักทฤษฎี โดยมีการหาประสิทธิภาพโดยได้รับการประเมินและคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้ย่อมเกิดประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการสรุปของผู้เรียนได้ดีขึ้น

2. ดัชนีประสิทธิผลของผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวานพบว่า มีค่าเท่ากับ 0.6786 แสดงว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ

67.86 แสดงว่าผู้เรียน มีผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการสรุปความเพิ่มขึ้นร้อยละ 67.86 ทั้งนี้เนื่องจากประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ประสิทธิภาพของผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ผ่านขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบมีจุดประสงค์ในการเรียนรู้ อย่างชัดเจน มีแบบฝึกหัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่สามารถเข้าใจได้ง่าย โดยฝึกให้ผู้เรียนวิเคราะห์เพื่อให้เกิดความเข้าใจตามเนื้อเรื่องที่ได้เรียน และที่มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาด้านทักษะการสรุปความ ทั้งนี้ ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนได้จัดการเรียนการสอนโดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาการสรุปความ สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และก่อนดำเนินการกิจกรรม โดยการชี้แจงและทำความเข้าใจกับผู้เรียนสำหรับการนำผังความคิด (Mind Mapping) ดังกล่าวมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อน และผู้สอน รวมถึงการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่สอนผ่านการค้นคว้าออนไลน์ ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ประกอบกับการเรียนรู้ แล้วให้ผู้เรียนวิเคราะห์ให้เกิดความเข้าใจแล้วสรุปใจความสำคัญออกมาในรูปแบบของผังความคิด (Mind Mapping) ตลอดจนนำทักษะการสรุปความที่ได้ใช้ในการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้วผู้เรียนสามารถนำทักษะการสรุปความโดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) ไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน

กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ จากการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลวิจัยของ พิชรานุช บังคมโพธิ์, ชาณวิทย์ หาญรินทร์ และ ประยูร เทพพิทักษ์ศักดิ์ (2560, น. 199) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง ภูมิศาสตร์ประเทศไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT และแบบใช้ผังความคิด (Mind Mapping) ผลการวิจัยพบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT และแบบผังความคิด (Mind Mapping) เท่ากับ 0.6719 และ 0.6723

จึงกล่าวสรุปได้ว่า ดัชนีประสิทธิผลของผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่หวาน ที่ได้สร้างตามหลักการสร้างแบบฝึกทักษะที่ดีและได้นำไปหาคุณภาพของเครื่องมือตามขั้นตอนของการวิจัย เมื่อนำมาใช้ทดลองมีดัชนีประสิทธิผลเป็นที่น่าพอใจแสดงว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นจริง

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประสิทธิผลของผังความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนาทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.5 คะแนน สูงกว่าก่อนเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 5.33 คะแนน ทั้งนี้ การที่ผู้เรียนสามารถทำคะแนน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนได้สูงขึ้นกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนนั้นเพราะผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้เมื่อได้เรียนรู้จากผู้สอน และผ่านสื่อต่าง ๆ ที่ผู้สอนนำมาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นความสำเร็จที่มาจาก การนำผังความคิด (Mind Mapping) มาใช้ในการพัฒนาทักษะการสรุปความให้แก่ผู้เรียน เมื่อผู้เรียนสามารถเรียนรู้วิธีการสรุปความได้อย่างถูกต้องตามลำดับขั้นตอนของวิธีการสรุปใจความสำคัญของเรื่องที่เรียนโดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) นั้น ผู้เรียนจึงเกิดความเข้าใจ จดจำ และนำเนื้อหาองค์ความรู้ที่เรียนไปแล้วได้มากขึ้น จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับ มิสสุกัญญา วิเชียรติลก (2561) การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง “ภูมิศาสตร์น่ารู้” ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) จำนวน 45 คน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ผังความคิด (Mind Mapping) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง “ภูมิศาสตร์น่ารู้” ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง “ภูมิศาสตร์น่ารู้” ผลการวิจัยพบว่า ผลการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน ของผู้เรียนจำนวน 45 คน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.51 คะแนน และ 20.38 คะแนนตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบบetweenคะแนนก่อน และหลังเรียนของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียน นอกจากนี้ผลงานวิจัยของ

ศยามน จำรัสสกุล, วีระ วงศ์สรรค์ และ รสรินทร์ อรอมรัตน์ (2562) ศึกษาการเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) กับการจัดการเรียนรู้แบบ ปกติของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของ ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยผัง ความคิด (Mind Mapping) สูงกว่าผู้เรียนที่ เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

จึงสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ แผนการจัดการเรียนรู้ ประสิทธิภาพของผัง ความคิด (Mind Mapping) ในการพัฒนา ทักษะการสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่ หวาน ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลัง เรียนเพิ่มขึ้นมากกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน เป็นผลเนื่องมาจากประสิทธิภาพ ของแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ช่วยพัฒนาทักษะ การสรุปความให้แก่ผู้เรียนได้จริง จึงเป็นสื่อ การเรียนรู้ประเภทหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนด้านทักษะการสรุปความ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ผังความคิด (Mind Mapping) ช่วยจัด ระเบียบความคิดของผู้เรียนช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้ดีขึ้น เนื่องจากทำให้ กระบวนการคิดไหลเวียนได้อย่างอิสระ ทำให้ จดจ่อกับแนวคิดหลัก ไม่ฟุ้งซ่านและปล่อยให้ ความคิดกระจัดกระจายออกนอกขอบเขต มี

ความเชื่อมโยงกันระหว่างแนวคิดหลัก หมวดหมู่รอง และหมวดหมู่ย่อยเสมอ จึงช่วย จัดระเบียบความคิดและเรียงลำดับ ความสำคัญของเนื้อหาสาระที่เรียนได้อย่าง เป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย ผังความคิด (Mind Mapping) สามารถนำเสนอแนวคิด และความเชื่อมโยงกันของเนื้อหาในรูปแบบ ของภาพ ทำให้ผู้เรียนมองเห็นภาพรวมของ เนื้อหาที่เรียนได้ดี ซึ่งมีผลต่อการจดจำเนื้อหา จากความเข้าใจ จึงทำให้ประสิทธิผลของการ เรียนรู้โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ของผู้เรียนดีขึ้น

ทักษะการสรุปความเป็นทักษะสำคัญที่ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีในการเรียนรู้กลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นกลุ่มสาระที่ต้องวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาเรื่องที่เรียน หากผู้เรียน สามารถสรุปความในเนื้อหาที่เรียนได้ก็จะ สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตใน สังคมได้ เพราะฉะนั้นหากผู้เรียนสามารถเขียน และนำเทคนิคการเขียนผังความคิด (Mind Mapping) ไปใช้ในการเรียนกลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นอกจากผู้เรียนจะเข้าใจและสามารถนำ เนื้อหาที่เรียนไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ผู้เรียนยัง สามารถนำทักษะการสรุปความโดยใช้ผัง ความคิด (Mind Mapping) ไปใช้ ในการ เรียนรู้วิชาอื่นๆ และในชีวิตประจำวันของ ผู้เรียนได้ ทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการ เรียนรู้ที่ดีได้ในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนผู้สอนควรเน้นย้ำเทคนิคการเขียนผังความคิด (Mind Mapping) โดยการเขียนโครงร่างเพื่อเป็นตัวอย่างในการลำดับความสำคัญของเนื้อหาที่เรียนให้ผู้เรียนเข้าใจ สามารถลำดับหัวข้อหลักและหัวข้อย่อยได้ถูกต้องตามเนื้อหาที่เรียน

1.2 ผู้สอนควรตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน พื้นฐานความรู้ของผู้เรียนที่แตกต่างกัน ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเพื่อน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสอบถามเนื้อหาที่ไม่เข้าใจบ่อยๆ และให้คำแนะนำหลังสรุปผลการทำกิจกรรมทุกครั้งเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง

1.3 ควรปรับปรุงรูปแบบการสอนให้เนื้อหาที่สอนมีความสอดคล้องกับพื้นฐานความรู้ผู้เรียน สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่น และเน้นการให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน โดยเน้นการปฏิบัติ และลงมือทำเองเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้นและสามารถสรุปองค์ความรู้ออกมาในรูปแบบของผังความคิด (Mind Mapping) อย่างเข้าใจ

1.4 ผู้สอนควรประยุกต์การใช้สื่อเทคโนโลยี ในการสอนเนื้อหาให้แก่ผู้เรียน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาที่เรียนและสามารถใช้สื่อ เทคโนโลยีในการเรียนรู้ได้คล่องมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการสร้างและทดลองใช้แบบฝึกทักษะการสรุปความกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) ในระดับชั้นที่ใกล้เคียงกับประชากร ที่ทำการศึกษา

2.2 ควรศึกษาผลการใช้ผังความคิด (Mind Mapping) กับปัจจัยอื่น ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ความสนใจในการเรียน

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติและความคงทนในการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) กับผู้เรียนที่เรียนโดยการสอนด้วยวิธีอื่นๆ

2.4 ควรมีการพัฒนาารูปแบบของผังความคิด (Mind Mapping) โดยการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ เช่น การสรุปความโดยใช้ ผังความคิดในโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์และแท็บเล็ต เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนมากขึ้น

แหล่งอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.

กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

พัชรานุช บังคมโพธิ์, ชาญวิทย์ หาญรินทร์ และ ประยูร เทพพิทักษ์ศักดิ์. (2560). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง ภูมิศาสตร์ ประเทศไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้น

- มัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT และแบบใช้แผนผังความคิด. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 14(65), 199-207.
- มิสสุกัญญา วิเชียรติลล. (2561). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ภูมิศาสตร์นำรัฐวิสาหกิจมาศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้ชุดแบบฝึกเติมคำ Mind ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม.
- รจนา ป้อมแดง. (2556). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังมโนทัศน์. อุบลราชธานี: โรงเรียนอนุบาลหนองหงษ์.
- ศยามน จำรัสสกุล, วีระ วงศ์สรรค์ และ รสรินทร์ อรอมรัตน์. (2562). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนที่ความคิดกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ สื่อนวัตกรรมและการศึกษาเชิงสร้างสรรค์, 2(1), 14-22.
- สรวิทย์ เคียนสนั่นเที่ยง. (2545). การใช้เพลงไทยลูกทุ่งเป็นสื่อพัฒนาทักษะการเขียนสรุปความของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ. (2543). เรียนรู้สู่ครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: ที.พี.พรินท์.

แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ
ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
GUIDELINES FOR COMMUNITY PARTICIPATION IN EDUCATIONAL
ADMINISTRATION OF NAN SPECIAL EDUCATION CENTER
UNDER THE OFFICE OF SPECIAL EDUCATION BUREAU

ณัฐมน จิตตะยโสธร*
Natthamon Jittayasothon
ธีระภัทร ประสมสุข**
Teerapat Prasomsuk
ปรีชาชาญ อินทรชิต**
Preechachan Intarachit
Corresponding Author E-mail: natthamon121133@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน และ 2) ศึกษาแนวทางมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประชากรได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ปีการศึกษา 2564 จำนวน 165 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน $\mu=4.18$, $\sigma=0.64$ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ที่บ้าน $\mu = 4.23$, $\sigma=0.63$ ด้านการตัดสินใจ $\mu=4.22$, $\sigma=0.64$ ด้านการอบรมเลี้ยงดู $\mu=4.17$, $\sigma=0.64$ ด้านการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัวและชุมชน $\mu=4.14$, $\sigma=0.65$ และด้านการติดต่อสื่อสาร $\mu=4.12$, $\sigma=0.65$ แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ คือ ด้านการอบรมเลี้ยงดู ผู้บริหาร ครูควรดำเนินการวางแผนจัดทำโครงการเพื่อจัดหาทุนสนับสนุนการจัดสภาพบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีมุมบ้านให้เป็นมุมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แก่เด็กพิการที่บ้าน ด้านการติดต่อสื่อสาร ควรมีส่วนร่วมในการประชุมออนไลน์ ด้านการเรียนรู้ที่บ้าน ควรจัดทำโครงการเพื่อให้ความรู้กับผู้ปกครองในเรื่องการเรียนรู้ที่บ้าน ด้านการตัดสินใจ ควรมีการปรับเปลี่ยนตัวแทนผู้ปกครองในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในรูปแบบที่หลากหลาย ด้านการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัวและชุมชน ผู้บริหารครู นักสหวิชาชีพ ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดอบรมโครงการผลิตสื่อให้ความรู้ด้านการใช้สื่อพัฒนาเด็กที่บ้าน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การจัดการศึกษาโดยชุมชน, ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด

* หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study community participation in educational administration of Nan Special Education Center under the Office of Special Education Bureau and 2) to purpose its guidelines. Population of the study were comprised of 165 parents or gradians of students of the center, academic year 2021. Data collection were conducted by questionnaires and interviews. Frequency, percentage, average and standard deviation and content analysis were used for data analysis. In order to have guidelines for community participation in educational administration of the center, 7 experts were interviewed.

The results of this research found that: the level of community participation in educational administration of Nan Special Education Center was a mean of 4.18, which a standard deviation value of 0.64 in total. When considering each aspect of administration, they were all at high which could be ranked from maximum to minimum average. For aspect of learning at home, it was a mean of 4.23, which standard deviation value of 0.63. For aspect of making decision, it was a mean of 4.22, which a standard deviation value of 0.64. For nurturing, it was a mean of 4.17, which a standard deviation value of 0.64. For assisting particular family and community, it was a mean of 4.14, which a standard deviation value of 0.65. For communicating, it was a mean of 4.12, which a standard deviation value of 0.65. Guidelines for community participation in educational administration of the center were as following: aspects of nurturing, administrators and teachers should participate in fund- raising project preparation for home - learning environment of the special children. For the communication as aspect, it should be participatory in online meeting. For learning at home, there should be a project of home – learning knowledge for parents or gradians. For making decision, there should be varieties of patterns and rotation of parents or gradian in sharing opinion. For assisting particular family and community, there should be a collaborative among administrators, teachers, multidisciplinary personnel, parents or gradians in planning for medias production for home-based child development.

Keywords: Participation, Community educational management, Provincial Special Education Center

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกเกิดกระแสการยอมรับความเท่าเทียมกันของทุกคนเป็นอย่างมาก ข้อบ่งชี้สำคัญของความเท่าเทียมกันคือ “สิทธิทางการศึกษา” ซึ่งประกาศไว้ในปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน ระบุว่าผู้ด้อยโอกาสทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการศึกษาตามที่พวกเขาต้องการ พ่อ แม่

ผู้ปกครองมีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะได้รับคำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมที่สุดกับสภาพแวดล้อมและความต้องการพิเศษของคนพิการ ทั้งนี้ยังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามศักยภาพ การศึกษาเพื่อคน

พิการให้คำนึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล และความถนัดของแต่ละบุคคล เพื่อพัฒนา และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ ยังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน อีกทั้งความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตาม ศักยภาพ ดังพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานไว้ว่า “งานช่วยคนพิการนี้ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่าผู้พิการไม่ได้เป็นผู้อยากพิการ และอยากช่วยตนเอง ถ้าเราไม่ช่วยให้เขาสามารถที่จะปฏิบัติงานอะไรเพื่อชีวิตและ เศรษฐกิจของครอบครัว จะทำให้เกิดสิ่งที่หนัก ในครอบครัว หนักแก่ส่วนรวม ฉะนั้นนโยบาย ที่จะทำก็คือ ช่วยเขาให้ช่วยตัวเองได้ เพื่อให้ เขาสามารถเป็นประโยชน์ต่อสังคม” (วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, 2560)

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด น่าน มีนักเรียนทั้งหมด 165 คน ซึ่งแบ่งการ ให้บริการออกเป็น การให้บริการตามบ้าน การ ให้บริการในหน่วยบริการประจำอำเภอ และ การให้บริการในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำ จังหวัดน่าน ซึ่งปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือ การให้บริการตามบ้าน มีจำนวนนักเรียน 43 คน ในหน่วยบริการประจำอำเภอแบ่งออกเป็น หน่วยบริการประจำอำเภอเวียงสา หน่วย บริการประจำอำเภอท่าวังผา หน่วยบริการ ประจำอำเภอนาน้อยและหน่วยบริการปัว มี นักเรียนเข้ารับบริการเป็นประจำ จำนวน 68 คน และการให้บริการในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน มีนักเรียนเข้ารับบริการ เป็นประจำ จำนวน 54 คน ปัจจัยสำคัญ ประการหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินงานการ ให้บริการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำ

จังหวัดน่านเกิดประสิทธิภาพ คือ การมีส่วนร่วม ของผู้ปกครองที่ ส่งบุตรหลานเข้ารับ บริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด น่าน แต่แนวทางการมีส่วนร่วมการจัด การศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ ยังไม่มีการศึกษาวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับแนวทางดังกล่าว (ศูนย์การศึกษา พิเศษประจำจังหวัดน่าน, 2563, น. 11)

จากความสำคัญและปัญหาดังที่กล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง แนว ทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อนำ ข้อมูลสารสนเทศจากผลการศึกษาค้นคว้าไป เป็นแนวทางพัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษา ให้เด็กพิการที่มารับบริการที่ศูนย์การศึกษา พิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ได้มีคุณภาพ เหมาะสมกับเด็ก ที่ มาใช้บริการได้รับ ประโยชน์สูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมจัด การศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ

2. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วม การจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษา พิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนัก บริหารงานการศึกษาพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรในการวิจัยนี้ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ปีการศึกษา 2564 จำนวน 165 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษและแบบสัมภาษณ์แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและการสัมภาษณ์ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 โดยผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และใช้การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว การตั้งคำถามสัมภาษณ์มีจุดมุ่งหมายให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูลตามจริงที่ดีที่สุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากแบบสอบถาม นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากแบบสัมภาษณ์ มีค่า IOC อยู่ที่ 0.89 โดยการบรรยายเชิงพรรณนา การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษา

พิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สรุปผลการวิจัยประเด็นสำคัญได้ดังนี้

การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ที่บ้าน ด้านการตัดสินใจ ด้านการอบรมเลี้ยงดู ด้านการให้บริการช่วยเหลือ เฉพาะครอบครัวและชุมชนและด้านการติดต่อสื่อสาร ตามลำดับแต่ละด้านมีผล ดังนี้

ด้านการเรียนรู้ที่บ้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้ปกครองปรับบ้านเพื่อส่งเสริมการฝึกเด็กที่บ้าน ดังเช่น ปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้ครูไปเยี่ยมบ้าน และฝึกจัดการเรียนการสอนร่วมกับครู ผู้ปกครองรับข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาและวิธีการฝึกเด็กที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน เพื่อส่งเสริมพัฒนาต่อเนื่องที่บ้าน ผู้ปกครองจัดกิจกรรมที่เด็กสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น วันเกิด วันสำคัญทางศาสนาและข้อที่มีอันดับสุดท้าย คือ ผู้ปกครองเคยเล่านิทานให้เด็กฟัง

ด้านการตัดสินใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมประเมินแฟ้มสะสมผลงานของเด็กตามสภาพจริงร่วมกับครูผู้สอน เสนอแนะแนวทางและมีส่วน

ร่วมในการวางแผนการบริหารงานของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ผู้ปกครองมีโอกาสแสดงความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอนของครู ผู้ปกครองร่วมมือกับครูในการพัฒนาเด็กตามศักยภาพในด้าน การเลือกสิ่งของอำนวยความสะดวก และข้อที่มีอันดับสุดท้าย คือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา

ด้านการอบรมเลี้ยงดู เมื่อพิจารณาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ จำนวนบุตรหลานที่ท่านต้องดูแลนั้นมีบุตรหลานที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ผู้ปกครองดูแลแนะนำและร่วมกิจกรรมกับเด็กตามที่ครูมอบหมายให้เด็กมาทำที่บ้าน เช่น การร่วมทำการบ้าน การทำกายภาพเบื้องต้นที่บ้าน สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวได้แก่สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสมาชิกในครอบครัวมีการใช้ชีวิตความสัมพันธ์ของบุตรหลานที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ผู้ปกครองฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันได้แก่การรับประทานอาหาร การแปรงฟัน การเข้าห้องน้ำและข้อที่มีอันดับสุดท้าย คือ ผู้ปกครองจัดสภาพบ้านที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

ด้านการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัวและชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ มีองค์การต่าง ๆ ภาครัฐหรือเอกชนเข้ามาช่วยเหลือ การมอบสิ่งของทุนการศึกษา ปรับพื้นที่บ้านให้เหมาะสมกับการเลี้ยงดูเด็ก ผู้ปกครองได้รับการส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก เช่น การไปแหล่ง

เรียนรู้ต่าง ๆ ของชุมชน ผู้ปกครองมีการประสานงานกับชุมชนในการจัดการศึกษาพัฒนาเด็กพิการในทุก ๆ ด้านและส่งเสริมศักยภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ผู้ปกครองมีการวางแผนในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ให้เอื้อต่อเด็กพิการและข้อที่มีอันดับสุดท้าย คือ ท่านสนับสนุนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดทำสื่อเพื่อพัฒนาเด็กพิการที่บ้าน

ด้านการติดต่อสื่อสาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้ปกครองมีการติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างบ้านและศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ผู้ปกครองได้รับคำแนะนำแก้ไขปัญหาลักษณะของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์จากครูแล้วดำเนินการ ผู้ปกครองพบครูเพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก ผู้ปกครองร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ระหว่างครูเด็กและผู้ปกครองและข้อที่มีอันดับสุดท้าย คือ ผู้ปกครองเข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่านมีหนังสือเชิญ

จากการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มาสังเคราะห์เพื่อสร้างข้อคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนโดยภาพรวม และรายด้าน โดยเลือกเฉพาะสภาพการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติ อันดับสุดท้ายของ

แต่ละด้าน ซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยชุมชน ได้แนวทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประเด็นสำคัญดังนี้

ด้านการติดต่อสื่อสาร ซึ่งมีแนวทางดังนี้ ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองเด็กพิการจะต้องร่วมกันวางแผน การทำให้เข้าถึงการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองเด็กพิการได้อย่างรวดเร็ว โดยการสำรวจข้อมูลเด็กพิการแต่ละคนว่าผู้ปกครองเด็กพิการที่สามารถติดต่อได้ มีเครื่องมือสื่อสาร ให้สร้างกลุ่มไลน์ขึ้น สำหรับผู้ปกครองที่มีเครื่องมือสื่อสาร สำหรับผู้ปกครองเด็กพิการที่อยู่พื้นที่ห่างไกลและไม่มีเครื่องมือสื่อสาร ก็สร้างเครือข่ายให้อยู่ในแต่ละพื้นที่ทุกพื้นที่ เพื่อประสานงานติดต่อสื่อสารกับทางผู้ปกครองเด็กพิการได้ง่ายขึ้น

ด้านการอบรมเลี้ยงดู เรื่องของการจัดสภาพบ้านที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งมีแนวทางดังนี้ ผู้บริหาร ครูจะต้องดำเนินการวางแผนจัดทำโครงการเพื่อจัดหาทุนจากทั้งหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก ทั้งของรัฐและเอกชน เนื่องจากการปรับสภาพบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องในงบประมาณในการดำเนินการในการพัฒนาหรือการจัดมูมบ้านให้เป็นมุมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แก่เด็กพิการที่บ้าน จึงต้องวางแผนและขอความร่วมมือจากหลายภาคส่วนเพื่อเข้ามาช่วยเหลือร่วมกัน

ด้านการติดต่อสื่อสาร เรื่องของการเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดน่านมีหนังสือเชิญ เด็ก ซึ่งมีแนวทางดังนี้ จัดประชุมออนไลน์โดยให้หน่วย

บริการประจำอำเภอเป็นตัวเชื่อมประสานการประชุมก็ทำให้ผู้ปกครองไม่ต้องเดินทางไกล และสามารถประชุมร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้ปกครองเด็กพิการคนไหนไม่ได้เข้าร่วมวิธีการแจ้งติดต่อให้ทราบหลังการประชุม

ด้านการเรียนรู้ที่บ้าน เรื่องการเล่านิทานให้เด็กฟัง ซึ่งมีแนวทางดังนี้ ผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองจะต้องมีการวางแผนและสร้างความเข้าใจร่วมกันและจัดทำโครงการเพื่อให้ความรู้ให้กับผู้ปกครองในเรื่องการเรียนรู้ที่บ้านให้กับผู้ปกครอง โดยเริ่มตั้งแต่เรื่องง่าย ๆ ก็คือการฝึกเล่านิทานสอนเทคนิคการเล่านิทาน สอนการปฏิบัติตัว สอนธรรมะ สอนให้เป็นคนดี อาจจะเล่าเรื่องกระต่ายกับเต่า การเล่านิทานเรื่องเดิมซ้ำ ๆ ยิ่งเป็นการเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กได้ดี

ด้านการตัดสินใจ เรื่องของการส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งมีแนวทางดังนี้ ควรมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างตัวแทนผู้ปกครองในทุก ๆ ปี เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในรูปแบบที่หลากหลาย มีการจัดพบปะกันระหว่างผู้ปกครองเด็กพิการโดยศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน หรือสร้างกลุ่มไลน์ผู้ปกครองขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยกันแสดงความคิดเห็นจากนั้นนำปัญหาที่พบเจอฝากผ่านกับตัวแทนผู้ปกครองมานำเสนอในวันประชุม และหาแนวทางการแก้ปัญหาาร่วมกันเพื่อพัฒนาเด็กพิการให้มีศักยภาพดีขึ้น

ด้านการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัวและชุมชน เรื่องการสนับสนุนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดทำสื่อเพื่อพัฒนาเด็กพิการที่บ้าน ซึ่งมีแนวทางดังนี้ ผู้บริหาร ครู

นักสหวิชาชีพ ผู้ปกครองและชุมชนควรมีการวางแผนร่วมกันแนวทางการจัดอบรมโครงการเพื่อผลิตสื่อหรือพัฒนาสื่อ ติดต่อเครือข่ายผู้นำชุมชน ผู้เฒ่าที่มีความรู้ ให้ข้อมูลแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกัน การผลิตสื่อเชื่อมโยงในเรื่องสมุนไพรรักษาโรคที่นำประยุกต์ในการผลิตสื่อได้เช่นกัน เพื่อให้ควรมีการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการจัดทำสื่อเพื่อพัฒนาเด็กพิการที่บ้าน ด้วยการให้ความรู้กับครอบครัวและชุมชน เพราะสื่อของภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมากมายควรมีการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการจัดทำสื่อเพื่อพัฒนาเด็กพิการที่บ้าน ควรสอนวิธีการนำมาใช้ในการฝึกเด็กพิการ เพื่อให้ได้ฝึกเด็กพิการที่บ้านอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาการที่ดีขึ้นของเด็กพิการ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการอบรมเลี้ยงดู ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการเรียนรู้ที่บ้าน ด้านการตัดสินใจ ด้านการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัวและชุมชน พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้ปกครองได้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และเข้ามามีส่วนร่วมกับศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่านในการจัดการศึกษาเพื่อ

พัฒนาเด็กพิการให้มีศักยภาพที่ดีขึ้น ซึ่งการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ เป็นการจัดการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ ให้บริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน หน่วยบริการประจำอำเภอและให้บริการที่บ้าน โดยต้องได้รับความร่วมมือกับผู้ปกครองที่ให้ความสนใจและเอาใจใส่มากเป็นพิเศษในการร่วมมือพัฒนาเด็กพิการให้มีศักยภาพที่ดีขึ้นตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล จากผลข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ การติดต่อสื่อสารส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากบ้านเด็กพิการอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและไม่มีเครื่องมือสื่อสาร (ผู้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 กันยายน 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรรมรัตน์ พงษ์ทอง (2559) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนในเขตอำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 อยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล หงษ์วิไล (2559) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลสระบัวอำเภอโกบรินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะอภิปรายดังนี้

ด้านการอบรมเลี้ยงดู จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการอบรมเลี้ยงดู โดยรวมและรายด้านอยู่ใน

ระดับมาก เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็น เรื่องที่ต้องทำทุกวันตามบทบาทหน้าที่ ผู้ปกครอง เด็กต้องได้รับการดูแล ยิ่งเป็นเด็ก พิกการที่ไม่สามารถดูแลตัวเองได้ ยิ่งต้องดูแล เอาใจใส่มาก ต้องให้ความรักและการเอาใจใส่ มากกว่าเด็กปกติ การอบรมเลี้ยงดูเด็กส่งผล ต่อพัฒนาการเด็กในสังคมไทย ซึ่งการอบรม เลี้ยงดูเน้นในการให้ความรัก ความอบอุ่น ยอมรับความคิดเห็นของเด็ก ใช้เหตุผลในการ อบรมสั่งสอนมีความสม่ำเสมอ (สำนักงาน ส่งเสริมสุขภาพ, 2560, น. 31) จากผลข้อที่มี ค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายด้านการอบรมเลี้ยงดู คือ เรื่องของการจัดสภาพบ้านที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ของเด็ก ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 ได้กล่าวว่า “ด้าน การอบรมเลี้ยงดู เป็นปัจจัยสำคัญที่บ่งบอกถึง ความเอาใจใส่แก่ผู้พิการมากน้อยเพียงใด การ จัดสภาพบ้านที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก พิกการก็เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งผู้พิการบางประเภท จะต้องใช้พื้นที่ในการเคลื่อนไหวที่เป็นพื้นที่ ราบเรียบโดย การที่จะเข้าไปช่วยเหลือ ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ มาร่วม ด้วย การจัดหาทุนจากหน่วยงานภายนอกเพื่อ ช่วยในการปรับสภาพบ้านเป็นสิ่งที่ครู ผู้รับผิดชอบเด็กแต่ละคนจะต้องให้ ความสำคัญและเป็นคนประสานจัดทำข้อมูล เด็กไว้ว่ามีความต้องการช่วยเหลือเร่งด่วน ตรงไหน หากมีหน่วยงานเข้ามาช่วยก็จะได้มี ข้อมูลมาช่วยได้อย่างรวดเร็ว” (ผู้สัมภาษณ์คน ที่ 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 กันยายน 2564) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่ารูปแบบการ อบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก (สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ, 2560, น. 31) ดังที่ วราภรณ์ ตระกูลสฤณี (2563, น. 23) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูและทัศนคติของพ่อแม่

เป็นสิ่งสำคัญต่อพัฒนาการของลูก ถ้าเด็ก ได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสมจะ ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี มีบุคลิกภาพที่ เหมาะสม อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ด้านการติดต่อสื่อสาร จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้าน การติดต่อสื่อสาร โดยรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมาก จากผลข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย ด้านการติดต่อสื่อสาร เรื่องของการเข้าร่วม ประชุมทุกครั้งที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำ จังหวัดน่านมีหนังสือเชิญ ซึ่งพบว่ามีค่าเฉลี่ยที่ น้อยที่สุด เนื่องจากการมีส่วนร่วมในการ ติดต่อสื่อสารเป็นช่องทางที่สามารถทำได้ หลากหลายช่องทางในการที่ผู้ปกครองจะ ได้รับข้อมูลข่าวสารจากทางสถานศึกษาและ จากสถานศึกษาแจ้งข้อมูลต่าง ๆ ให้แก่ ผู้ปกครอง เพื่อให้การจัดการศึกษาดำเนินไป อย่างมีส่วนร่วม ดังที่ ธรรมรัตน์ พงษ์ทอง (2559) ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียน บ้านและชุมชน เป็นปัจจัยพื้นฐาน ของการดำเนินงานการจัดการศึกษา สอดคล้องกับ มณีรัตน์ วงศ์หงส์ (2554) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัด การศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนอนุบาลระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 สอดคล้องตามการให้สัมภาษณ์ของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2 ที่ว่า “การติดต่อสื่อสาร ถือเป็นเรื่องที่จำเป็นไม่ให้ขาด” (ผู้สัมภาษณ์คน ที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 กันยายน 2564)

ด้านการเรียนรู้ที่บ้าน จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน

สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการเรียนรู้ที่บ้าน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสนับสนุนในการจัดการศึกษาให้แก่ลูก โดยการเน้นกิจกรรมที่บ้านและชุมชนที่สนับสนุนทักษะการเรียนรู้ให้กับเด็กและช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในสถานศึกษา กิจกรรมที่ผู้ปกครองรับผิดชอบจัดให้เด็กเรียนรู้ เช่น การเล่านิทานให้เด็กฟัง ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1 ได้กล่าวว่า “เล่านิทานให้เด็กฟังก็เป็นการเสริมพัฒนาการในด้านของการสร้างจินตนาการให้กับเด็กฝึกการ การสร้างความสุขทางใจให้เขาได้เพลิดเพลินและมีความสุขกับการเรียนรู้ร่วมกับพ่อแม่ผู้ปกครอง” (ผู้สัมภาษณ์คนที่ 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 กันยายน 2564) ซึ่งสอดคล้องกับ ฉลอง คงเจริญ (2554) ได้กล่าวว่า บ้านเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเด็กในหลาย ๆ ด้าน สภาพแวดล้อมทางบ้านจึงมีความสำคัญต่อเด็ก สภาพแวดล้อมทางบ้านที่มีผลต่อการหล่อหลอมพฤติกรรมเด็ก เพราะเด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมายจากบ้านจากผู้ปกครอง ถ้าสภาพแวดล้อมทางบ้านไม่ดีอาจทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากสิ่งที่สังคมต้องการ สอดคล้องกับ นวียา วาจาสัตย์ (2556) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตเทศบาลเมืองวังน้ำเย็นอำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ด้านการเรียนรู้ที่บ้าน อยู่ในระดับมาก เพราะการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กพ่อแม่ต้องการสอนให้ลูกรู้จักรับผิดชอบตนเอง

ครอบครัว สังคม พ่อแม่ต้องมีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึกปลูกฝังจากที่บ้าน

ด้านการตัดสินใจ จากผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการตัดสินใจ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการตัดสินใจก่อให้เกิดการตัดสินใจร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกัน เป็นการระดมกำลังทางความคิดและการแบ่งเบาภาระหน้าที่ เป็นการกระตุ้นให้การทำงานมีประสิทธิภาพสำเร็จตามเป้าหมาย ทั้งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ปกครอง เพื่อให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ นวียา วาจาสัตย์ (2556) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตเทศบาลเมืองวังน้ำเย็นอำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ศิริวรรณ วนิชวัฒนาวรชัย (2552) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ตัดสินใจ 2) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และ 3) มีส่วนร่วมในการประเมินผล พิศมัย ปันน้อย (2550) กล่าวว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างประสบการณ์ให้เด็กที่โรงเรียน เช่น คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาหรือสมาคมผู้ปกครองตัดสินใจในนโยบายภาวะผู้นำและการประชาสัมพันธ์ดังนั้นสถานศึกษาจะต้อง

ค่านึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของสถานศึกษา พัฒนาภาวะผู้นำให้แก่ผู้ปกครองและผู้แทนผู้ปกครอง

ด้านการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัวและชุมชน จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัวและชุมชน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ การสนับสนุนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดทำสื่อเพื่อพัฒนาเด็กพิการที่บ้าน ซึ่งแนวทางของการแก้ปัญหาและพัฒนาในเรื่องนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 ได้กล่าวไว้ว่า “ต้องสร้างความเข้าใจให้กับทางผู้ปกครองก่อนในเรื่องของการนำเอาสิ่งต่าง ๆ ใกล้ตัวมาใช้ในการฝึกบุตรหลานของท่าน เพื่อให้พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้สิ่งที่มีอยู่ และครูพาใช้พาทำให้ความรู้กับผู้ปกครองว่านำมาฝึกกับเด็กอย่างไร” (ผู้สัมภาษณ์คนที่ 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 กันยายน 2564) ซึ่งครอบครัวมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแรกในการกล่อมเกลา และส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการอย่างเหมาะสม ทั้งในด้านร่างกาย การเคลื่อนไหว การใช้งานของร่างกายส่วนต่าง ๆ การทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อ พัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคมการสื่อสารและการช่วยเหลือตนเอง สอดคล้องกับ มณีรัตน์ วงศ์หงส์ (2554) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนอนุบาลระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการให้ความร่วมมือกับชุมชนอยู่ในระดับมาก เพราะการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาร่วมในการตัดสินใจ กระตุ้นให้เกิดทัศนคติเกื้อกูลองค์กร นำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดและถูกต้องตามประสงค์อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา โดยชุมชนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดน่าน ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการอบรมเลี้ยงดู ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการเรียนรู้ที่บ้าน ด้านการตัดสินใจ ด้านการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัวและชุมชน โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

ด้านการอบรมเลี้ยงดู คือ ควรมีการพัฒนา เรื่องของการจัดสภาพบ้านที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ผู้บริหาร ครูควรดำเนินการวางแผนจัดทำโครงการเพื่อจัดหาทุนสนับสนุนการจัดสภาพบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้มีมุมบ้านให้เป็นมุมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แก่เด็กพิการที่บ้าน

ด้านการติดต่อสื่อสาร คือ ควรมีการพัฒนา เรื่องของการเข้าร่วมประชุมด้วยการจัดประชุมออนไลน์และแจ้งวาระการประชุม

ด้านการเรียนรู้ที่บ้าน คือ ควรมีการพัฒนา เรื่องการเล่นิทานให้เด็กฟัง ผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองจะต้องมีการวางแผนและสร้างความเข้าใจร่วมกัน ให้ความรู้ให้กับผู้ปกครองในเรื่องการเรียนรู้ที่บ้าน

ด้านการตัดสินใจ คือ ควรมีการพัฒนา เรื่องของการมีส่วนร่วมในการเป็น คณะกรรมการสถานศึกษา ควรมีการ ปรับเปลี่ยนตัวแทนผู้ปกครองในการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในรูปแบบที่ หลากหลาย

ด้านการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะ ครอบครัวและชุมชน คือ ควรมีการพัฒนา เรื่องการสนับสนุนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการ จัดทำสื่อเพื่อพัฒนาเด็กพิการที่บ้าน ผู้บริหาร ครู นักวิชาชีพ ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วน ร่วมในการวางแผนจัดอบรมโครงการผลิตสื่อ ให้ความรู้ด้านการใช้สื่อพัฒนาเด็กที่บ้าน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 สำนักบริหารงานการศึกษา พิเศษ ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับ แนวทางการจัดสภาพบ้านที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก การมีส่วนร่วมประชุมที่มีประสิทธิภาพ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ วิธีการเล่นที่ มีประสิทธิภาพ การประเมินแฟ้มสะสมผลงาน ของเด็กตามสภาพจริง แนวทางปฏิบัติงานของ คณะกรรมการสถานศึกษา แนวทางปฏิบัติงาน ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดทำสื่อพัฒนา เด็กพิการที่บ้าน

1.2 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำ จังหวัด ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียน

ควรมีส่วนร่วมจัดทำแผนงาน/โครงการ เกี่ยวกับ แนวทางการจัดสภาพบ้านที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ของเด็ก การมีส่วนร่วมประชุมที่มี ประสิทธิภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ วิธีการ เล่นที่ที่มีประสิทธิภาพ การประเมินแฟ้ม สะสมผลงานของเด็กตามสภาพจริง แนวทาง ปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา แนวทางปฏิบัติงานของภูมิปัญญาท้องถิ่นใน การจัดทำสื่อพัฒนาเด็กพิการที่บ้าน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเรื่อง แนวทางการจัด สภาพบ้านที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ของ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.2 ควรวิจัยเรื่อง วิธีการเล่นที่ มีประสิทธิภาพ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ

2.3 ควรวิจัยเรื่อง การประเมินแฟ้ม สะสมผลงานของเด็กตามสภาพจริง ของศูนย์ การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.4 ควรวิจัยเรื่อง แนวทาง ปฏิบัติงานของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดทำ สื่อพัฒนาเด็กพิการที่บ้าน ของศูนย์การศึกษา พิเศษ ประจำจังหวัดน่าน สังกัดสำนัก บริหารงานการศึกษาพิเศษ

แหล่งอ้างอิง

ฉลอง คงเจริญ. (2554). ศึกษาคุณลักษณะและแสดงความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนต่อการมี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

- ธรรมรัตน์ พงษ์ทอง. (2559). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนในเขตอำเภอแก้งหาแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- นวิยา วาจาสัตย์. (2556). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตเทศบาลเมืองวังน้ำเย็น อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- พิศมัย ปั่นน้อย. (2550). ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลบ้านบางพระ (เชิงนาวิกอนุสรณ์) ศรีราชา. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- มณีรัตน์ วงศ์หงส์. (2554). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนอนุบาลระยองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- วราภรณ์ ตระกูลสุขชี. (2563). จิตวิทยาการปรับตัว. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์. (2560). บกพร่องแต่ต้องไม่เป็นภาระสู่ความยั่งยืน. สืบค้น 14 มกราคม 2564, จาก <http://www.cp-enews.com/news/details/cpcsr/1265>
- ศิริวรรณ วนิชวัฒนวรชัย. (2552). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดน่าน. (2563). รายงานการปฏิบัติงานและผลการประเมินตนเองประจำปีการศึกษา 2563. น่าน: กลุ่มบริหารแผนและงบประมาณ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน.
- สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ. (2552). รายงานปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการเด็กประถมวัยไทย ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2560. สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://cgtoolbook.com/books003/32>
- สุวิมล หงส์วิไล. (2559). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสระบัว อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

การพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี
COMMUNITY HEALTH DEVELOPMENT UNDER THE SUFFICIENCY ECONOMY
PHILOSOPHY IN CHONBURI PROVINCE

ปชาบดี แยมสุนทร *

Pachabodee Yeamsoonthorn

พระครูสมุห์จิระชาติ พุทธฤทธิโต (โนรี) *

Phrakhrusamu Jirachat Phuttharakkhito (Noree)

พระครูจิตกรการโกวิท สิรินนโท *

Phrakru Jittakamkowitz Sirinanto

Corresponding Author E-mails: ypachabodee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานการดำเนินสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) การพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) องค์ความรู้ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชากร ได้แก่ ประชาชนในหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลชนะเลิศหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุข ระดับจังหวัดประจำปี 2561 จำนวน 10 หมู่บ้านได้แก่ 10 ตำบลเกาะจันทร์ อำเภอมือ จังหวัดชลบุรี ใช้แบบสอบถามการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติและวิเคราะห์เนื้อหาเสนอรายงานเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วม สังคม เศรษฐกิจ และ พฤติกรรมสุขภาพ ตามลำดับ ปัญหาที่พบบ่อย คือ พฤติกรรมการรับประทานอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะ การไม่ออกกำลังกายและปัญหาด้านจิตใจจากภาระหนี้สิน

2. การพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ความพอประมาณ มีการลดรายจ่ายและสนับสนุนการปลูกผักรับประทานเองและแบ่งปันกันในชุมชน จัดกลุ่มวิสาหกิจ ทำบัญชีครัวเรือน ตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในครอบครัว กำหนดระเบียบชุมชน ความมีเหตุผล การเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ จัดทำแผนสุขภาพมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาดูแลสุขภาพและให้คำปรึกษา การมีภูมิคุ้มกันที่ดี มีอาสาสมัครสาธารณสุข มีเครือข่ายการดูแลสุขภาพ จัดให้มีกลุ่มทุนด้านเศรษฐกิจสนับสนุนกระบวนการผลิตด้านเกษตรและมีการรวมกลุ่มต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและพึ่งพาตนเอง เงื่อนไขความรู้ การรับความรู้ทั้งภายในและภายนอก จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เงื่อนไขคุณธรรม การใช้สติปัญญาความอดทนในการดำเนินชีวิต

3. องค์ความรู้ที่ค้นพบในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง Good Community Health Within Sufficient Economy Philosophy : GCS Model

คำสำคัญ: การพัฒนา, สุขภาวะชุมชน, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

* คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการจันทบุรี

ABSTRACT

The objectives of this research were to study 1) Basic information on proceeding community well-being under the sufficient economy philosophy 2) Community well-being development under the sufficient economy philosophy and 3) Explicit knowledge of community well-being development under the sufficient economy philosophy. This research was a mixed method research – Qualitative and Quantitative Research. The population used in this research were people from Ban Nong Manao community, Moo 10, Kho Chandra sub-district, Mueang district, Chonburi province who received Sufficient Economy Village award “Yu Yen Pen Suk” at provincial level in 2018. The tools used in data collection were questionnaire, In-depth interview, and focused group interview. The quantitative data were analyzed using statistics and contextual data were presented in the form of analytical description.

The results of this research found that:

1. Community well-being of the community under the sufficient economy philosophy, in overall and each aspect had scored mean in high level – aspect of environment and natural resources, aspect of participation, aspect of society, aspect of economy, and aspect of health behavior respectively. The frequently faced problems were unhealthy eating behavior and not doing exercises as well as psychological problems because of debt.

2. The community well-being development under the sufficient economy philosophy found as follows: Moderation - there was a reduction in expenses and support to grow vegetables and shared in the community creating enterprise group as well as making a household account, establish a savings group. Each family was responsible for managing their own environment and setting rules for everyone to follow; Rationality - switching to organic farming had improved the soil condition. Health plan was laid down with outside agencies involved; Good immunity – there was a health care network, public health volunteers, economic capital groups to support agricultural production, and groups within the community to form institutions and social groups to strengthen unity and dependence on each other; Terms of knowledge - acquiring knowledge gained from both internal and external, learning center for the Sufficiency Economy Model Community - a collection of knowledge that is useful to both inside and outside the community; Terms of moral - living a life require intelligence and patience to deal with difficulties.

3. The explicit knowledge found in community well-being development under the sufficient economy philosophy was GCS Model.

Keywords: Development, Community health, The Sufficiency economy philosophy

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันเศรษฐกิจสังคมมีการขยายตัวสูงและอย่างต่อเนื่อง ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการแพทย์เป็นไปอย่างรวดเร็ว การกระจายโครงสร้างพื้นฐาน

ของระบบบริการสาธารณสุข ทั้งภาครัฐและเอกชนครอบคลุมทั่วถึงและมีความเจริญมากขึ้น แต่พฤติกรรมด้านอนามัยที่ไม่เหมาะสมยังปรากฏอยู่ เช่น พฤติกรรมการรับประทานอาหารไม่ถูกสุขลักษณะ การขาดการออกกำลังกาย

กำลังกาย พฤติกรรมที่เป็นผลจากความเครียด สาเหตุเนื่องจากความคิด ความเชื่อ ค่านิยม การดำเนินชีวิตและปัจจัยสิ่งแวดล้อม แนวโน้มปัญหาการเจ็บป่วยของประชาชนในอนาคตจะมีลักษณะของโรคไม่ติดต่อทั้งกายและจิตใจ การลงทุนด้านการรักษาพยาบาลจะให้ผลตอบแทนน้อยกว่าการสร้างเสริมสุขภาพ ดังนั้นผู้ประกอบการวิชาชีพสุขภาพจึงหันมาให้ความสนใจเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพมากขึ้น การทำความเข้าใจในความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพและการสร้างเสริมสุขภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญ สุขภาวะหรือสุขภาพ (Health) หมายถึง ภาวะที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ สุขภาพของบุคคลประกอบด้วยความสมบูรณ์ แข็งแรงของทุกอวัยวะ ทุกระบบและทุกมิติ สุขภาพของชุมชนประกอบด้วยความสมบูรณ์ของทุกคน และความแข็งแรงของทุกองค์ประกอบ การมีเศรษฐกิจอย่างพอเพียง การดูแลการควบคุมโรคที่พบบ่อยและโรคเรื้อรังโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เบาหวาน ความดันโลหิตสูง การดูแลผู้สูงอายุ และการสร้างเสริมสุขภาพ เมื่อสุขภาพระดับบุคคลและระดับชุมชนแข็งแรง สังคมก็จะแข็งแรงไปด้วย เพราะสุขภาวะชุมชนเป็นรากฐานของสุขภาวะทั้งมวลและประเทศไทยจะแข็งแรงต่อเมื่อชุมชนแข็งแรง (ประเวศ วะสี, 2549, น. 50)

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันความหมายของสุขภาพได้เปลี่ยนไปมากขึ้น โดยได้เพิ่มองค์ประกอบเป็น 4 ด้าน โดยได้เพิ่มเติมในเรื่องของสุขภาพศีลธรรม หรือจิตวิญญาณหรือจิตวิญญาณ (Spiritual Health) สุขภาพ จึงหมายถึงภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม ระบบ

บริการสุขภาพในยุคปัจจุบันทำงานอย่างได้ผล ในด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต แต่ขาดการศึกษาสุขภาพสังคมและสุขภาพศีลธรรม เช่น ในเรื่องของสุขภาพสังคมจะเห็นว่า ประเทศไทย มีชนบทธรรมนิยมประเพณี วัฒนธรรมไทยวิถีชีวิต มารยาท ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ถ้าสามารถผสมผสานเข้ากับระบบ การเลี้ยงดูที่เหมาะสม ระบบการศึกษาที่มีและระบบบริการสุขภาพที่เอื้อ ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน ดังนั้นสามารถประมวลได้ว่า สุขภาพหมายถึง ภาวะที่มีความสมบูรณ์ ความสมดุล ความมั่นคง ของบุคคลทั้งทางด้าน สุขภาพ ร่างกาย จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อมและจิตวิญญาณ (คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ, 2544, น. 30)

ภาวะสมบูรณ์ทางร่างกาย (Physical Health) หมายถึงปราศจากโรคทางร่างกาย ไม่มีอาการปวดศีรษะ เจ็บปวด หรืออาการใด ๆ

ภาวะสมบูรณ์ของจิตใจ (Mental Health) หมายถึง จิตใจที่ปกติเหมือนร่างกาย รวมถึงระดับสติปัญญาสามารถทนต่อภาวะเครียดในชีวิตประจำวัน มีความสุข มีความหวัง พอใจในตนเองและการอยู่ในโลกนี้

ภาวะสมบูรณ์ของสังคม (Social Health) หมายถึง การอยู่ในสังคมได้อย่างปกติและความสัมพันธ์ที่ดีต่อครอบครัวและเพื่อน ๆ ในสังคม มีบทบาทหน้าที่ มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อสังคม มีความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ภาวะสมบูรณ์ของศีลธรรมหรือจิตวิญญาณ (Spiritual Health) ในที่นี้หมายถึง การมีศีลธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและเป็นแนวทางในการยึดถือปฏิบัติ เช่น การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ลดการเห็นแก่ตัว จิตใจที่แสดงถึงความเป็นคนที่สมบูรณ์ รู้จักเสียสละ

มีความกรุณา ปราณี ถือเป็นความสุขที่แท้จริงของบุคคล เมื่อบุคคลมีความสุขในระดับจิตวิญญาณ ก็ทำให้สุขภาวะทางด้านอื่นๆ สมบูรณ์ไปด้วย

มิติสุขภาพทั้ง 4 ด้านล้วนมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน บุคคลที่มีสุขภาพร่างกายที่เจ็บป่วย ก็จะมีผลกระทบต่อจิตใจ อาจก่อเกิดความเครียดได้ ในทางตรงกันข้าม จิตใจที่มีผลอย่างมากต่อร่างกาย เช่น เสียใจ เครียด ก็มักจะมียาอาการปวดศีรษะ ขณะที่มิติด้านสังคมก็มีผลทั้งต่อร่างกายและจิตใจของบุคคล ถ้าสถานที่ทำงานเต็มไปด้วยความขัดแย้ง ก็อาจมีผลต่อสุขภาพจิตของผู้ปฏิบัติงาน ในขณะที่เดียวกันถ้าบุคคลมีความเจ็บป่วยทางร่างกาย แต่มีความสมบูรณ์ของจิตวิญญาณ ก็จะมีผลทำให้จิตใจถึงความจริงในโลก เกิดการยอมรับ มีความสงบของจิตใจ และพยายามหาทางรักษาและสร้างเสริมร่างกายให้มีความสมบูรณ์จนสามารถสร้างสุขภาพให้กลับมามีความปกติสมบูรณ์แข็งแรงได้อีกครั้งหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2550, น. 29)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy) เป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พระราชทานเพื่อการดำรงชีวิตของประชาชนทุกระดับครอบครัว ชุมชนและ ประเทศ ที่อยู่บนทางสายกลาง ได้แก่ ความพอประมาณ คือ พอดี เหมาะสมกับความจำเป็นและฐานะโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การมีเหตุผล คือ การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและรอบคอบ และการมีภูมิคุ้มกัน คือ มีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้ บนพื้นฐานการมีความรู้และคุณธรรม สำนักงานเสริมสร้าง

ความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2557) ได้พัฒนารูปแบบหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่ปี 2549 และในปี 2557 มีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบทั่วประเทศจำนวน 5427 แห่ง ซึ่งหมู่บ้านดังกล่าวแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1) ระดับพออยู่ พอกิน 2) ระดับ กินดี อยู่ดี และ 3) ระดับ มั่งมี ศรีสุข ซึ่ง 3 ระดับนี้จะผ่านเกณฑ์พื้นฐานด้านการใช้ชีวิตแบบพึ่งตนเองได้ และเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการในรูปแบบ กลุ่มคนในชุมชนและองค์การเครือข่าย จึงนับว่าเป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Community Empowerment) นั้นสามารถดำเนินการได้ด้วยวิธีต่างๆ เช่น การสนับสนุนและสร้างเสริมให้ชุมชนมีโครงสร้างที่เข้มแข็ง การเสริมสร้างความสามารถของชุมชนในการจัดหาและบริหารทรัพยากร การสนับสนุนให้ชุมชนมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง เป็นต้น (คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ, 2549, น. 27)

จากความสำคัญข้างต้น แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมรวมทั้งด้านพฤติกรรมสุขภาพ (รญา ภูไพบูลย์, สุริยพงศ์ วัฒนาศักดิ์, นารีรัตน์ จิตธมนตรี, มณี อภานันท์กุล, อภายังประดิษฐ์, นิตยา สีนสุกใส และ ราตรี ภูศรี, 2555, น. 36) ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาสุขภาวะชุมชนเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อให้

สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาสุขภาวะชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการดำเนินงานสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้ แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการลงพื้นที่เพื่อค้นหาข้อมูล ปรับปรุงและพัฒนา

การศึกษาดูงาน กิจกรรมแนวทางการพัฒนาการติดตามและประเมินผลการวิจัย

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample) และผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่

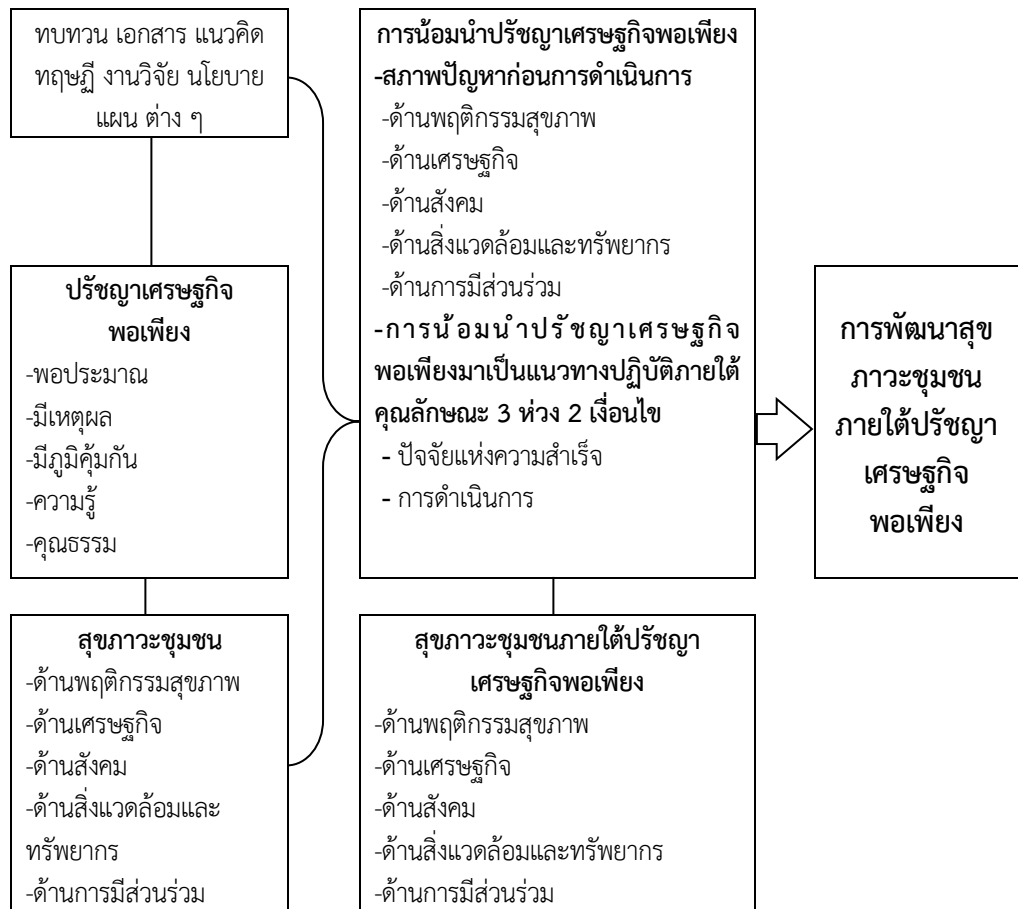
1.1 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ศึกษาเฉพาะประชากรในหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุขดีเด่นระดับจังหวัดรางวัลชนะเลิศ ได้แก่ ชุมชนบ้านหนองมะนาว หมู่ 10 ตำบลเกาะจันทร์ อำเภอมือ จังหวัดชลบุรี ประชากรทั้งสิ้น 1,255 คน นำมาคำนวณหากกลุ่มตัวอย่างโดยทอโรยาโมเน่ ได้จำนวนทั้งสิ้น 303 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน ของหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุขดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี 2561 รางวัลชนะเลิศ ได้แก่ ชุมชนบ้านหนองมะนาว หมู่ 10 ตำบลเกาะจันทร์ อำเภอมือ จังหวัดชลบุรี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) การพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบสนทนากลุ่ม (focus group discussion) แนวทางการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เรื่อง “การพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดชลบุรี” สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานการดำเนินงานสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดชลบุรี พบว่า สุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้าน

พฤติกรรมสุขภาพ ตามลำดับ ปัญหาที่พบบ่อยจากพฤติกรรมมารับประทานอาหารที่ผิดสุขลักษณะและไม่ออกกำลังกายรวมทั้งปัญหาด้านจิตใจเกิดจากภาระหนี้สิน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสุขภาวะชุมชน ด้านพฤติกรรมสุขภาพ การบริโภคอาหารในปริมาณที่เหมาะสม รับประทานอาหารที่สะอาดใหม่เสมอ หลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารทอดอาหารมันการออกกำลังกายสม่ำเสมอ การปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ สวดมนต์ อยู่เป็นประจำ การควบคุมอารมณ์ของตนเอง ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนควรทำบัญชีรับจ่ายประจำครัวเรือน

ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควรรู้จักประมาณ(การวางแผน) การใช้จ่ายประจำบ้าน มีการร่วมกันจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ของครัวเรือนสร้างนิสัยการออมให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว ด้านสังคม รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกันเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันภายในชุมชน การให้อภัยเคารพสิทธิของผู้อื่น ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ดูแลสภาพแวดล้อม บ้านเรือนให้สะอาดน่าอยู่เสมอและร่วมกันจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน เช่น การจัดการขยะ น้ำ ป่าไม้ ร่วมกันดูแลทัศนียภาพภายในชุมชน ด้านการมีส่วนร่วม ผู้นำชุมชนควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน มีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุ วางแผนแก้ไข และประเมินผลปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นต้น

2. การพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามคุณลักษณะ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ความพอประมาณ ด้านเศรษฐกิจ มีการลดรายจ่ายและเพิ่มรายรับ ลดหนี้สินและเดินหน้าพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด ตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เพื่อเป็นแหล่งทุนในชุมชนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร มีประชาสัมพันธ์โครงการและระบบการพักชำระหนี้ การดำรงตนอยู่แบบพอดีสนับสนุนให้ปลูกผักไว้รับประทาน มีการแบ่งปันกันในชุมชนส่วนที่เหลือก็นำไปขายมีรายได้เพิ่ม ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ : มีการดูแลสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนให้สะอาดและน่าอยู่ตามสภาพ โดยเริ่มที่บ้านของตนเองและร่วมกันดูแลความสะอาดในชุมชน มีการแยกขยะก่อนทิ้ง ด้าน

ทรัพยากรธรรมชาติ การดำเนินการอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมดูแลป่าไม้และได้มีการปลูกฝังด้านการอนุรักษ์แก่เด็กและเยาวชน การปลูกป่าชายเลน การเรียนรู้เรื่องสมุนไพร เป็นต้น

2.2 ความมีเหตุผล ด้านพฤติกรรมสุขภาพ จัดให้มีการจัดทำแผนสุขภาพ มีหน่วยงานภายนอกเข้าร่วมในการดูแลสุขภาพ โดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเป็นผู้ที่ให้ความรู้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและประชาชนในชุมชน จัดกิจกรรมตรวจสุขภาพประจำปี การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคในชุมชน เช่น รณรงค์ป้องกันไข้เลือดออก ให้ความรู้เกี่ยวกับการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การดูแลตนเองของผู้ที่ป่วยด้วยโรคต่าง ๆ ตามกลุ่มวัย เป็นต้น การบริโภคอาหารที่เหมาะสม : ปลูกข้าว ปลูกผักปลอดสารพิษไว้รับประทานเอง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการรับประทานอาหารและหันมาดูแลตัวเองทำให้สุขภาพดีขึ้น ได้รับความรู้เรื่องสมุนไพรและการดูแลสุขภาพตามหลักแพทย์วิถีธรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำความรู้ที่ได้รับมาปฏิบัติกับตนเองและชุมชน การออกกำลังกายที่พอเพียง : การดำเนินชีวิตประจำวันและอาชีพของชาวบ้านทำให้มีการเคลื่อนไหวร่างกายจากการทำงานอยู่เสมอและส่วนใหญ่ใช้วิธีการเดินและปั่นจักรยานในการเดินทางในชุมชนและมีการออกกำลังกายกันเองตามความเหมาะสมของแต่ละวัย การจัดการอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีการรวมกลุ่ม ทำกิจกรรมในชุมชน ทำให้ได้พูดคุย พบปะกันความสนใจก็เกิดขึ้น การลด ละ เลิก อบายมุข ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่นมากขึ้น ด้านเศรษฐกิจ การ

แก้ปัญหาต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยหลักความเป็นเหตุเป็นผล การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาจะเกิดผลดีต่อชุมชนในทุกด้าน มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพราะทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับสุขภาพของคนในชุมชนทั้งสิ้น การจัดการด้านการเงินตามหลักเหตุผล การกลับมามีวิถีชีวิตแบบพอเพียง ลดรายจ่ายด้วยการทำการเกษตรอินทรีย์เพื่อลดต้นทุน ปลุกผักไว้รับประทานถ้ามีเหลือก็แบ่งปันหรือขายสนับสนุนให้แต่ละครอบครัวทำผลิตภัณฑ์ใช้เอง มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ทราบรายรับ-รายจ่าย ปลุกฝังการออมของคนในชุมชน จัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนเพื่อบริหารจัดการเงินของคนในชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ : การดูแลสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนให้สะอาดและน่าอยู่ตามสภาพของชุมชน มีรับผิดชอบพื้นที่ของตนเองและร่วมกันดูแลความสะอาดในชุมชน การเปลี่ยนมาทำการเกษตรอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทำให้ดินฟื้นสภาพดีขึ้น ด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันของชุมชนในการดูแลอนุรักษ์ผืนป่าชุมชน มีการจัดโครงการป่าชุมชน จัดตั้งธนาคารต้นไม้ ทำถนนเพื่อเป็นแนวกันไฟป่า และรณรงค์ให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการดูแลผืนป่าโดยร่วมกันปลูกป่า เป็นต้น

2.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านพฤติกรรมสุขภาพ เริ่มจากการดูแลตนเองของประชาชนในชุมชนเสี่ยงจากปัจจัยเสี่ยงทั้งปวง มีการตรวจสุขภาพประจำปี มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นผู้ที่ช่วยดูแลปัญหาสุขภาพเบื้องต้นของคนในชุมชน มีหน่วยงานภายนอกให้ความรู้เรื่องสุขภาพ การ

บริโภคอาหารที่เหมาะสม การรณรงค์ให้ทุกบ้านปลูกผักปลอดสารพิษไว้รับประทาน มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทำงานร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลช่วยดูแลให้คำแนะนำชุมชนในเรื่องสุขภาพ ให้ความรู้เรื่องการรับประทานอาหาร การดูแลสุขภาพตามหลักแพทย์วิถีธรรม เป็นต้น การออกกำลังกายที่พอเพียง การรวมกลุ่มทำกิจกรรมของสมาชิกชุมชน การทำงานในชีวิตประจำวันมีการเคลื่อนไหวร่างกาย การออกกำลังกายตามความชอบและตามวัยของตนเอง การเดิน การปั่นจักรยาน เป็นต้น การจัดการอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม : ปัญหาด้านอารมณ์เกิดขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจ หนี้สิน การทำมาหากิน สุขภาพ ฯลฯ แนวทางการแก้ปัญหาจึงเริ่มมาจากการหันมาดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ลด ละ เลิกอบายมุขทุกชนิด จัดทำบัญชี ครัวเรือน ทำผลิตภัณฑ์ใช้เอง เมื่อสภาพเศรษฐกิจดีขึ้นสภาพร่างกายแข็งแรงครอบครัวอบอุ่น ส่งผลต่อสภาพจิตใจดีขึ้น ชุมชนยังมีการทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน เพื่อเป็นการยึดเหนี่ยวจิตใจ เมื่อมีปัญหาก็สามารถพูดคุยขอคำปรึกษากับคนที่ตนไว้วางใจหรือผู้อาวุโสในชุมชนได้ ด้านสังคม การเปลี่ยนวิถีชีวิตมาดำเนินชีวิตแบบพอเพียงทำให้ปัญหาต่าง ๆ คลี่คลายลง มีรายได้พอเลี้ยงชีพ ครอบครัวมีความสุข คนในชุมชนมีงานทำไม่ต้องออกไปทำงานนอกชุมชน ยังมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนอีกด้วย การปฏิบัติตามจารีตประเพณี และกฎกติกาของสังคม ร่วมมือร่วมใจกันในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จนชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ด้านการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพ ประชาชนในชุมชนต่าง

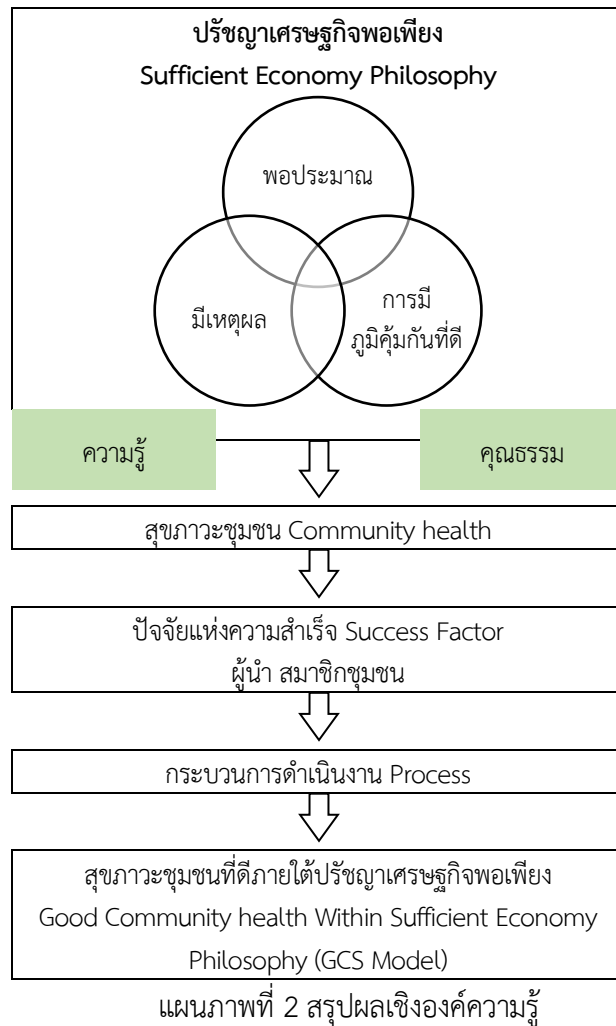
มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ วางแผน ดำเนินงานและแก้ไขรวมถึงการ ประเมินผล ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา ประยุกต์ใช้ ถือว่าเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีทำให้ไม่ หลงไปกับกระแสสังคมภายนอก ทำให้ไม่ ประมาท มีความรอบคอบ และระมัดระวัง ซึ่ง เริ่มจากผู้นำ มีแนวคิดที่จะให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง การใช้ชีวิตแบบพอเพียง ชุมชนมี ส่วนร่วมในการกำหนดกติกาของชุมชนที่ทุก คนยอมรับและสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง

2.4 เจาะลึกความรู้ การรับความรู้ ด้านเศรษฐกิจพอเพียงและด้านสุขภาวะ การ ได้รับความรู้จากภายในและภายนอกชุมชน ความรู้จากภายในชุมชน ได้แก่ ความรู้ดั้งเดิม ของบรรพบุรุษ ผู้รู้ในชุมชนซึ่งเป็นทุนเดิมของ ชุมชน เช่น หมอยาสมุนไพร ทอผ้า โดย ถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น ความรู้ที่ได้รับ จากนอกชุมชน ได้แก่ ความรู้จากนักวิชาการ และความรู้จากผู้มีประสบการณ์ การนำ ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงและด้านสุข ภาวะไปปฏิบัติ โดยมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็น แหล่งข้อมูล ที่ดีมีการรวบรวมองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ กับชุมชนและนอกชุมชน

2.5 เจาะลึกคุณธรรม หลักคุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นใน สังคม: การดำเนินชีวิตตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องคุณธรรม จะเห็นได้ ว่าเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ ผู้นำและชาวบ้านใช้ สติปัญญาในการแก้ปัญหา มีความอดทนต่อ ความยากลำบากในการแก้ไขปัญหา อยู่อย่าง พอเพียงทำให้สุขภาพกายและสุขภาพใจดีขึ้น ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสุข มีความซื่อสัตย์

ช่วยเหลือกัน มีจิตอาสาและทำตามกติกาของ สังคม

3. องค์ความรู้ในการพัฒนาสุข ภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดชลบุรี เริ่มจากการประยุกต์ใช้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้คุณลักษณะ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมี เหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขความรู้ และ เงื่อนไขคุณธรรม มาเป็นแนวทางในการพัฒนา สุขภาวะชุมชน อันได้แก่ สุขภาพ ร่างกาย จิตใจ สังคม และ ปัญญา โดยผ่านพฤติกรรม สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในชุมชนที่เหมาะสมและคุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิตของชุมชน โดยมี ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิก ชุมชน องค์กรภายนอก ซึ่งผ่านการกระบวน ดำเนินงานเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ผลลัพธ์คือ การเกิดวิสาหกิจชุมชนขึ้นใหม่อย่างหลาย หลายสร้างรายได้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนใน ชุมชน เกิดการพัฒนาสุขภาวะชุมชนที่ดี ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Good Community Health Within Sufficient Economy Philosophy (GCS Model)) ดัง แผนภาพที่ 2

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความพอประมาณ ด้านเศรษฐกิจ การดำรงตนอยู่ในความพอประมาณนั้นคือการอยู่แบบพอดีไม่มากเกินไปด้วยการลดรายจ่ายและสนับสนุนให้ปลูกผักไว้รับประทาน มีการ

แบ่งปันกันในชุมชน ส่วนที่เหลือก็นำไปขาย มีรายได้เพิ่ม ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า ความพอประมาณทำให้ประชาชนในชุมชนมีความคิดในการลดหนี้สินและเดินหน้าพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจเริ่มต้นจากการอบรมคนในชุมชนเกี่ยวกับระบบการพักชำระหนี้ ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจตามหลักความพอประมาณ คือการเกิดกลุ่มวิสาหกิจ เป็นการช่วยเหลือตนเองของคนในชุมชนก่อนเป็นเบื้องต้น ซึ่งขยายไปสู่การร่วมมือร่วมใจในชุมชน มีการตั้งกลุ่ม

วิสาหกิจ เพื่อให้บริการด้านการเงินที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ แต่ละครัวเรือนต้องรับผิดชอบจัดการสิ่งแวดล้อมของบ้านเรือนตนเองก่อนและขยายการจัดการมาสู่ชุมชนซึ่งจะทำให้สภาพแวดล้อมทั้งของต้นและชุมชนน่าอยู่อาศัย ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า แต่ละครัวเรือนต้องมีการจัดการขยะของตนเองมีการแยกขยะและทิ้งขยะให้ถูกที่และช่วยกันดูแลความสะอาดในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ : กำหนดกฎระเบียบให้ทุกคนปฏิบัติ ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมดูแล และได้มีการปลูกฝังด้านการอนุรักษ์แก่เด็กและเยาวชนให้เด็กร่วมปลูกป่าชายเลน ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า ผลจากการดูแลรักษาป่าไม้ทำให้ป่าเสื่อมโทรมจำนวนป่าไม้ของชุมชนลดน้อยลง จึงได้มีการปลูกฝังด้านการอนุรักษ์ให้กับคนชุมชน เด็กและเยาวชน ร่วมปลูกป่าชายเลน รมรงศ์ให้เด็กและเยาวชนร่วมปลูกป่า

2. ความมีเหตุผล ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสิ่งแวดล้อม การแก้ปัญหาโดยมีการพูดคุยกับชาวบ้าน เพื่อให้แต่ละบ้านรับผิดชอบจัดการขยะ ของตนเอง มีการดูแลสิ่งแวดล้อมโดยเริ่มที่บ้านของตนเอง และร่วมกันดูแลความสะอาดในชุมชน ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า แต่ละครัวเรือนต้องมีการจัดการขยะของตนเองมีการแยกขยะและทิ้งขยะให้ถูกที่และช่วยกันดูแลความสะอาดในชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันของชุมชนในการดูแล และอนุรักษ์ผืนป่าชุมชนให้อุดมสมบูรณ์ต่อไป ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า ผลจากเข้าใช้

ประโยชน์จากป่าแต่ไม่มีการดูแลรักษาทำให้ป่าเสื่อมโทรมจำนวนป่าไม้ของชุมชนลดน้อยลง มีการปลูกฝังด้านการอนุรักษ์ชุมชนเด็กและเยาวชนให้ ร่วมปลูกป่าชายเลนเรียนรู้เรื่องสมุนไพร มีการจัดทำถนนกันไฟป่า จัดชุดป้องกันไฟป่า ชุมชนความร่วมมือร่วมกันช่วยกันดูแลรักษาป่าซึ่งเป็นแหล่งอาหารและยาของชุมชนที่ คนในชุมชน ด้านพฤติกรรมสุขภาพ จัดทำแผนสุขภาพมีหน่วยงานภายนอกเข้าร่วมในการดูแลสุขภาพและให้คำปรึกษาโดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเป็นผู้ที่ให้ความรู้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและประชาชนในชุมชนดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า ชุมชนมีการจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพประจำปี การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค ให้ความรู้เกี่ยวกับการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การดูแลตนเองของผู้ที่ป่วยด้วยโรคต่าง ๆ ตามกลุ่มวัย มีการจัดทำกิจกรรมโครงการในการป้องกันและการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสิ่งแวดล้อม และ ทรัพยากรธรรมชาติ ล้วนแต่มีผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน ทั้งผู้นำและชาวบ้านร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุการวางแผน แก้ปัญหา ดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ดังนั้นการแก้ปัญหาจึงเกิดจากทุกคนในชุมชน ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า การแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านลำพังแต่ผู้นำคนเดียวคงไม่ประสบความสำเร็จการสร้างการมีส่วนร่วมจึงต้องค่อยเป็นค่อยไป และต้องใช้เวลา เราจะมีการพูดคุย สร้างความเข้าใจและขอความร่วมมือกัน ดังนั้นภูมิคุ้มกัน

ที่ดี คือ การมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานแก้ปัญหา โดยการดำเนินการพัฒนาแต่ละด้าน จะมีสมาชิก ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทำให้ปัญหาต่าง ๆ คลี่คลายชาวบ้านอยู่กันอย่างสุขกายสุขใจ นอกจากนี้ยังมีคัมภีร์อีกประการคือการมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรและเก็บรวบรวมข้อมูลของหมู่บ้าน

4. เจื่อนไขความรู้ ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงและด้านสุขภาวะชุมชน เป็นความรู้ที่ได้จากทั้งภายในและภายนอกชุมชนโดยการความรู้ตั้งแต่บรรพบุรุษและความรู้ที่ได้จากการอบรม ซึ่งชุมชนมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีที่มีการรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับทุกคนในชุมชนและนอกชุมชน ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า ความรู้ที่ได้รับจากภายในชุมชน ได้แก่ ความรู้ดั้งเดิมของบรรพบุรุษ ผู้รู้ในชุมชนซึ่งเป็นทุนเดิมของชุมชน เช่น หมอยาสมุนไพร ทอผ้า โดยถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น และความรู้ที่ได้รับจากนอกชุมชน ได้แก่ ความรู้จากนักวิชาการ และความรู้จากผู้มีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ การแยกผู้เรียนตามความสนใจและนำความรู้ที่ได้รับมาแก้ไขปัญหาแต่ละเรื่องตามความเหมาะสม มีการวางแผนการดำเนินงาน ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า ก่อนจะมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เราก็ไปศึกษา ดูงานจากที่อื่นแล้วก็นำมาทำกันอย่างจริงจัง เขียววิทยากรมาสอนที่ศูนย์เรียนรู้ เราต้องเรียนรู้กันหลายเรื่อง ปัจจุบันมีคนมาศึกษาดูงานรายังใช้ ศูนย์

เรียนรู้เป็นที่ประชุม เป็นที่พบปะพูดคุยกันของทั้งคนในชุมชนและนอกชุมชน

5. เจื่อนไขคุณธรรม การดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องใช้สติปัญญาและความอดทนต่อความยากลำบากในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า ผู้นำและชาวบ้านใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา มีความอดทนต่อความยากลำบากในการแก้ไขปัญหา ความพยายามร่วมมือร่วมใจกันดำเนินงาน การอยู่อย่างพอเพียง ทำให้สุขภาพกายและสุขภาพใจดีขึ้น สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ช่วยเหลือกัน มีจิตอาสาและทำตามกติกาของสังคมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ซึ่งสรุปโดยรวมสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550: น. 18-21) กล่าวถึง การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ ไม่ใช่จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ 2) ด้านจิตใจ มีจิตสำนึกที่ดี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว 3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็ง ให้ครอบครัวและชุมชนรักษาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย 4) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาด และรอบคอบ ฟื้นฟูทรัพยากร เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและคงอยู่ชั่วลูกหลาน 5) ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้าน และสอดคล้องกับงานวิจัย

ของ ฤทธิ์ เตังไตรสรณ์ เรื่องความสัมพันธ์ของ แนวคิดสุขภาวะองค์กรรวมเชิงพุทธกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย คือ ความพอประมาณ มีภูมิคุ้มกัน และมีเหตุผล ภายใต้ 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไข ความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ในยุคโลกาภิวัตน์ของประชาชน ได้ทุกระดับ และมีตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จเป็นจำนวนมากที่นำไปประยุกต์ใช้ทั้งทางธุรกิจ สังคม และทางเกษตรกรรม

ความสำเร็จในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเกิดจากปัจจัย อันได้แก่ 1) ผู้นำ : เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีภาวะผู้นำ มองเห็นปัญหาและมีการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า การพัฒนานั้นเริ่มจากการพัฒนาตนเองและเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกชุมชน เปลี่ยนแปลงตัวเองโดยทำตัวเป็นแบบอย่างเปิดใจกว้างยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นผู้มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีความจริงใจเสียสละแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นทั้งผู้นำและผู้ตาม เป็นผู้ที่สมาชิกชุมชนมีความ เลื่อมใสศรัทธา 2) สมาชิกชุมชน : ต้องเป็นผู้ตามที่ดีมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และชุมชนพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า สมาชิกชุมชนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและชุมชน มีความพร้อมในการพัฒนาทั้งพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้เพิ่มเติมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน เป็นผู้ที่มีจิตอาสาช่วยงานส่วนรวม ร่วมในกิจกรรมของชุมชน รับผิดชอบต่อตนเองและชุมชน มีความ

สามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไข 3) หน่วยงานภายนอก : หน่วยงานที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชนเช่นให้ความรู้ในบริการต่างๆต่อชุมชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า หน่วยงานภายนอกที่เข้ามามีบทบาทในช่วงแรกคือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร ต่อมาหน่วยงานอื่นมาให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ การดำเนินงานการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : เริ่มจากการที่ผู้นำและชาวบ้านมองเห็นปัญหามีการพัฒนาไปพร้อมกัน ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า การดำเนินสุขภาวะชุมชนมีผู้นำทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง สมาชิกชุมชนให้ความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา มีการติดตามประเมินผลและ พัฒนางานอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำแผนชุมชนและดำเนินการตามแผนโดยสอดคล้องกับนโยบายของ รัฐบาล ซึ่งกระบวนการในการดำเนินงานนั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550: น. 18-21) กล่าวว่า ทุกคนสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ ทั้งนี้ต้องมีความ เชื่อมั่น ศรัทธา เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ พึงพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ คนในชุมชนทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ภายในชุมชนบนหลักของความรู้รักสามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยง การบริหารจัดการ

ประเทศ โดยเริ่มจากการวางรากฐาน ให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลาย ๆ แห่งเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมกันพัฒนา ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่ง ความพอเพียงในที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจา ภูไพบูลย์ และคนอื่น ๆ (2555, น. 36-38) ศึกษากระบวนการพัฒนาสุขภาพพอเพียงในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนน้อมนำเงื่อนไขของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ คือ ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ ระหว่างชาวบ้านในชุมชน เป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงรับรู้แนวทางการกินอยู่อย่างพอเพียง พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันมาแล้ว และมีการต่อยอดนำไปสู่สุขภาพพอเพียงได้ ชุมชนมีศักยภาพสูง การนำปัจจัยหลักหรือสามห่วงของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาสุขภาพช่วยให้เกิดความเข้าใจและมีการตั้งเป้าหมายร่วมที่ชัดเจนมากขึ้น ชุมชนมีสัมพันธภาพที่ดีและแสดงความจริงใจต่อชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ สามารถร่วมกันจัดการปัญหาสุขภาพในชุมชน เช่น โครงการรักษาสัตว์เลี้ยงมีการจัดการน้ำเสีย การมีส่วนร่วมกันในชุมชนซึ่งมีทุนทางสังคม ชุมชนคุ้นเคยกับการพัฒนาและเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง มีการนัดหมายประชุมภายในหมู่บ้านเป็นประจำ มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว มีผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนนำ และเจ้าหน้าที่ และผู้รับผิดชอบสุขภาพของประชาชนในหมู่บ้านที่ร่วมมือในการระดมสมองในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

ผลที่ได้รับในการพัฒนาสุขภาพชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การที่คนในชุมชนหันมาใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียงโดยน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ทำให้ปัญหาต่าง ๆ คลี่คลายเบาบางลง คนในชุมชนมีสุขภาพแข็งแรง จิตใจแจ่มใสไม่เครียด อยู่กันอย่างสงบสุข ทั้งมีความรู้ที่ถูกต้องและภูมิปัญญาต่าง ๆ และความรู้ใหม่ นอกจากนี้ยังเกิดกลุ่มวิสาหกิจต่าง ๆ ขึ้นในชุมชนโดยความร่วมมือร่วมใจกัน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การพัฒนาสุขภาพชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี เริ่มต้นจากการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้คุณลักษณะ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาสุขภาพชุมชน การสร้างเสริมสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ สังคม และ ปัญญา โดยผ่านพฤติกรรมสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนที่เหมาะสมและคุณธรรมจริยธรรมในการดำรงชีวิตของชุมชน โดยมีปัจจัยความสำเร็จ อันได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน องค์กรภายนอก ซึ่งผ่านการกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ผลลัพธ์คือการเกิดวิสาหกิจชุมชนขึ้นใหม่อย่างหลากหลายสร้างรายได้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนในชุมชน เกิดการพัฒนาสุขภาพชุมชนที่ดีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Good

Community Health Within Sufficient Economy Philosophy (GCS Model))

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
 - 1.1 การสนับสนุนเกี่ยวกับการสร้างวิสาหกิจชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย
 - 1.2 จัดหน่วยงานรัฐที่ ค่อยให้คำปรึกษาแก่ชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างแท้จริง
 - 1.3 สนับสนุนให้เกิดหน่วยงานต้นแบบอย่างหลากหลายในชุมชน
 - 1.4 รัฐควรสนับสนุนโครงการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆอย่างสม่ำเสมอ
2. ข้อเสนอแนะต่อชุมชน
 - 2.1 ผู้นำและสมาชิกชุมชนควรนำรูปแบบการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง
 - 2.2 การสร้างนวัตกรรมใหม่ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน
 - 2.3 เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมและสร้างสัมพันธภาพที่ดีร่วมกัน

แหล่งอ้างอิง

- คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ. (2544). *แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549*. นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ.(2549). *แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554*. นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- ชูฤทธิ์ เตังไตรสรณ์. (2552). การศึกษาความสัมพันธ์ของแนวคิดสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธกับหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

- 2.4 สมาชิกชุมชนควรมีสุขภาวะชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสามารถกระทำได้ด้วยตนเองและควรกระทำอย่างสม่ำเสมอจนเป็นแบบแผนของชีวิต
- 2.5 เปิดโอกาสให้วัดเข้ามามีส่วนร่วมการบริหารจัดการโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ
3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป
 - 3.1 การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาวะตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.2 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชุมชนต้นแบบที่มีการดำเนินการพัฒนาสุขภาวะชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างครอบคลุมและเจาะลึกในทุกด้านของชุมชน
 - 3.3 การศึกษาวิจัยสร้างรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะชุมชนรูปแบบอื่นๆ เพื่อสามารถบูรณาการอย่างหลากหลาย
 - 3.4 การสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาสุขภาวะชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.5 การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาวะชุมชนเชิงเปรียบเทียบ

- ประเวศ วะสี. (2549). *การพัฒนาระบบสุขภาวะชุมชน สุขภาวะชุมชนเป็นรากฐานของ สุขภาวะ
ทั้งมวล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.
- รุจา ภูไพบูลย์, สุริยพงศ์ วัฒนาศักดิ์, นารีรัตน์ จิตธมนตรี, มณี อาภานันท์กุล, อาภา ยิ่งประดิษฐ์,
นิตยา สีนสุกใส และ ราตรี ภูศรี. (2555). กระบวนการพัฒนาสุขภาพท่องเที่ยวในชุมชน.
วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ, 35(1), 28-38.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2550). *พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550
(พิมพ์ครั้งที่ 2)*. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.).

รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่าย COACHING SKILLS DEVELOPMENT MODEL OF SARASAS AFFILIATED SCHOOLS ADMINISTRATORS

อนุสรณ์ นามประดิษฐ์ *

Anusorn Nampradit

ชูชีพ พุทธประเสริฐ **

Choocheep Puthaprasert

สุทธิพงษ์ ยงค์มกล ***

Sutthipong Yongkamol

Corresponding Author E-mail: anusorn.coachgolf@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่าย 2) ศึกษาสภาพการพัฒนาทักษะการโค้ช 3) สร้างตรวจสอบและประเมินรูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ช และ 4) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ช ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ตาราง การสังเคราะห์เนื้อหา แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบบันทึกการประชุม แบบประเมินความพึงพอใจ แบบประเมินคุณลักษณะของผู้บริหาร หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่าย มี 8 องค์ประกอบ คือ 1) การสร้างความตระหนักรู้ในการโค้ช 2) การกำหนดเป้าหมายของการโค้ช 3) การสร้างความสัมพันธ์เพื่อสร้างความไว้วางใจและความศรัทธา 4) การฟังอย่างลึกซึ้ง 5) การตั้งคำถามทรงพลัง 6) การให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก 7) การจูงใจและให้กำลังใจ 8) การสื่อสาร

2. ผลการศึกษาสภาพการพัฒนาทักษะการโค้ช พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก องค์ประกอบด้านการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำสุด

3. ผลการสร้าง ตรวจสอบและประเมินรูปแบบ พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบมี 6 ส่วน คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการพัฒนาทักษะการโค้ชตามองค์ประกอบด้วย GROW Model 4) แนวทางการประเมินความสำเร็จของรูปแบบ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ และ 6) คู่มือการใช้รูปแบบ โดยผลการตรวจสอบและประเมินรูปแบบ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการใช้รูปแบบ พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากและผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเช่นกัน ผลการสะท้อนคิด พบว่า รูปแบบการพัฒนาดอบสนองกับแนวนโยบายของการจัดการศึกษาระดับชาติและกลุ่มโรงเรียนในเครือข่าย

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, ทักษะการโค้ช, ผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่าย

* โรงเรียนสารสาสน์วิเทศเชียงใหม่

** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

*** กองอำนวยการโรงเรียนในเครือข่าย

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) study of the element of coaching skills of Sarasas Affiliated Schools administrators 2) study the status of coaching skills development of Sarasas Affiliated Schools administrators 3) create, examine and evaluate the coaching skills development model of Sarasas Affiliated Schools administrators and 4) study the result on the implementation of the coaching skills development model of Sarasas Affiliated Schools administrators. The research instruments used were content synthesis tables, questionnaires, interview form, workshop records, satisfactory evaluation form and desirable characteristics evaluation form. The reliability was determined using Cronbach's Alpha Coefficient method. Statistics used in data analysis were mean and standard deviation.

The results of this research found that:

1. 8 elements of coaching skills were 1) creating coaching awareness 2) setting coaching goals 3) building relationships to build trust and faith 4) deep listening 5) powerful questions 6) providing positive feedback 7) motivation and encouragement 8) communication

2. The study results of the state of coaching skills development of Sarasas Affiliated Schools administrators found that the holistic view was at a high level and the elements of communication was at the lowest mean.

3. The results of model creation, examination and evaluation found 6 elements of model: 1) the principles of the model 2) the objectives of the model 3) coaching skills development process based on GROW Model 4) model success assessment guidelines 5) success conditions and 6) model application manual. The results of model examination and evaluation showed that the holistic view was at the highest level.

4. The results of model implementation found that the holistic view was at a high level and the results of satisfaction assessment of people related to model application was also at a high level in the holistic view. The results of reflective thinking found that the development model satisfied the National Education Management Policy and Sarasas Affiliated Schools

Keywords: The Development model, Coaching skills, Sarasas affiliated schools administrators

บทนำ

ปัจจุบันหลายองค์กรเริ่มใช้การโค้ช (Coaching) เป็นวิธีในการพัฒนาบุคลากรมากขึ้น เนื่องจาก การโค้ชเป็นวิธีพัฒนาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ เพราะสามารถพัฒนาทักษะและผลการปฏิบัติงานของบุคคลรวมถึงประสิทธิภาพของงานได้ (Medland, 2009, p. 141) โดยที่การโค้ชไม่ใช่การสอน การให้คำปรึกษาและการบอกหรือสั่งให้ทำตาม แต่

บทบาทของผู้ที่เป็นโค้ช (Coach) มีลักษณะดูแลแบบตัวต่อตัว หมายถึง การทำให้ผู้รับการโค้ช (Coachee) มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้วยโค้ชต้องมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้รับการโค้ช การโค้ชเป็นกระบวนการและทักษะเฉพาะที่ต้องได้รับการฝึกปฏิบัติ คุณลักษณะสำคัญของการโค้ช คือ มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้จากภายในตนเอง (Self-directive) และการแก้ปัญหา (Solution

focus) บนพื้นฐานของความเข้าใจความจริง ปัจจุบัน เป็นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม ด้วยวิธีคิดของบุคคลนั้นด้วยตนเอง และวิธีที่ง่ายที่สุดในการปรับปรุงผลการปฏิบัติงานขององค์กร คือ การพัฒนาวิธีคิดของคน (ศิริรัตน์ ศิริวรรณ, 2557, น. 42) ดังนั้น การโค้ช (Coaching) จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ผู้บริหารสมัยใหม่นำมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรในองค์กร จากการศึกษาของอัจฉรา จุ้ยเจริญ ในปี พ.ศ. 2557 มีร้อยละ 13 ขององค์กรต่าง ๆ มีวัฒนธรรมการโค้ชในองค์กรเกิดขึ้นแล้ว โดยร้อยละ 65 ของบุคลากรจากกลุ่มองค์กรเหล่านี้ ยืนยันว่าเรามีความผูกพันต่อองค์กรในระดับสูงมากหลังจากได้รับการโค้ช และในปี พ.ศ. 2558 พบว่ามีองค์กรมากกว่า 300 องค์กร ที่มีวัฒนธรรมการโค้ชและองค์กรเหล่านี้ได้เผยถึงแนวโน้มในทิศทางเดียวกัน คือ การวางแผนการใช้งบประมาณเพื่อการโค้ชในรูปแบบต่าง ๆ เพิ่มขึ้นร้อยละ 3 และรายงานถึงผลดีที่ได้รับ คือ มีระดับความผูกพันของพนักงานที่สูงขึ้น อีกทั้งบุคลากรที่มีศักยภาพสูงที่ได้รับโอกาสเข้าถึงการโค้ชมีระดับความผูกพันสูงขึ้นจากปีที่ผ่านมา นอกจากนี้องค์กรกลุ่มนี้ยังรายงานถึงความเติบโตของรายได้ที่สูงกว่าองค์กรที่ขนาดใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่าการโค้ชเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคน และองค์กรให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น (อัจฉรา จุ้ยเจริญ, 2557)

จากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในปัจจุบันและอนาคตมีแนวโน้มที่แสดงถึง การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อกระบวนการบริหารทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรใดมีผู้บริหารที่สามารถใช้

หลักการสร้างแรงจูงใจได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ บุคลากรจะมีความตั้งใจและเต็มใจในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ส่วนองค์การใดที่ผู้นำไม่ให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจจะได้ผลตรงกันข้าม (บรรยงค์ โตจินดา, 2554) ผู้นำหรือผู้บริหาร รวมถึงหัวหน้างานในทุกระดับ จึงมีส่วนสำคัญในการจัดการกับปัญหาที่ซับซ้อน ผู้บริหารหรือหัวหน้างานจึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือในการพัฒนาองค์กรที่จะใช้พัฒนาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาและสร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชสำหรับผู้บริหารโรงเรียนในเครือสารสาสน์ ซึ่งเป็นองค์กรทางการศึกษาที่มีขนาดใหญ่ มีผู้บริหารและครูจำนวนมาก เพื่อว่าทักษะการโค้ชนี้สามารถใช้เป็นเทคนิคในการพัฒนาผู้บริหารของโรงเรียนให้มีความรู้ความสามารถ ทั้งในแง่การพัฒนาตนเอง รวมถึงพัฒนาบุคลากรภายในองค์กรของตนเองให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลเต็มตามศักยภาพและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือสารสาสน์
2. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือสารสาสน์
3. เพื่อสร้าง ตรวจสอบและประเมินรูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือ สารสาสน์

4. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยกำหนดขั้นตอน การวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศเชิงทฤษฎี จากการสังเคราะห์เอกสารทั้งในและต่างประเทศ สรุปเป็นองค์ประกอบที่เป็นทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ตารางการสังเคราะห์เนื้อหา จากนั้นนำผลที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อยืนยันองค์ประกอบ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศตามองค์ประกอบที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ด้วยการสอบถามครูผู้สอน จำนวน 381 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศจำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ ด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) เพื่อยกร่างและตรวจสอบรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายการวิจัย คือ คณะกรรมการบริหารโรงเรียนในเครือข่าย

สารสนเทศ จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันโค้ชไทย จำนวน 2 คน อาจารย์ผู้สำเร็จการศึกษาและได้รับวุฒิปริญญาตรี ACC จากสถาบันโค้ชไทย จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ ร่างรูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศและแบบตรวจสอบ

ประเมินรูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชด้วยการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นอาจารย์ระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สาขาหลักสูตรและการสอน และผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันโค้ชไทย ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือมีตำแหน่งทางวิชาการระดับรองศาสตราจารย์ขึ้นไป เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความเป็นไปและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ เพื่อประเมินคุณภาพการใช้และผลที่ได้จากการใช้รูปแบบกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศที่เป็นหน่วยทดลอง ซึ่งคัดเลือกโดยคณะกรรมการบริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนสารสนเทศวิเทศร่มเกล้า และโรงเรียน สารสนเทศวิเทศเชียงใหม่ รวมจำนวนทั้งสิ้น 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินผลการใช้ทักษะการโค้ช แบบประเมิน

ความพึงพอใจของผู้บริหารและครูต่อการใช้ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน
รูปแบบ แบบประเมินคุณลักษณะและ มาตรฐาน
พฤติกรรมของผู้บริหาร สถิติที่ใช้ในการ

ตารางที่ 1 ขั้นตอน วัตถุประสงค์ เครื่องมือวิจัย และเป้าหมายการวิจัย

ขั้นตอนที่	วัตถุประสงค์	เครื่องมือวิจัย	เป้าหมายการวิจัย
1	1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ ทักษะการโค้ชของผู้บริหาร โรงเรียนในเครือข่าย โรงเรียนในเครือข่าย	- ตารางการสังเคราะห์ เนื้อหา - แบบบันทึกการ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	เพื่อศึกษาองค์ประกอบ ทักษะการโค้ชของผู้บริหาร โรงเรียนในเครือข่าย โดยใช้เกณฑ์สรุปความ คิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
2	2. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนา ทักษะการโค้ชของผู้บริหาร โรงเรียนในเครือข่าย 2.1 ศึกษาสภาพทักษะการ โค้ชของผู้บริหารโรงเรียนใน เครือข่าย	- แบบสอบถามครูผู้สอน โรงเรียนในเครือข่าย	เพื่อสอบถามสภาพการ พัฒนาทักษะการโค้ชของ ผู้บริหารโรงเรียนในเครือ ข่ายตาม องค์ประกอบ
	2.2 ศึกษาปัญหา ความ ต้องการจำเป็นในการพัฒนา ทักษะการโค้ชของผู้บริหาร โรงเรียนในเครือข่าย	- แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร	เพื่อสอบถามปัญหา ความ ต้องการจำเป็นในการ พัฒนาทักษะการโค้ชของ ผู้บริหารโรงเรียนในเครือ ข่าย
3	3. เพื่อสร้าง ตรวจสอบและ ประเมินรูปแบบการพัฒนา ทักษะการโค้ชของผู้บริหาร โรงเรียนในเครือข่าย 3.1 สร้างและตรวจสอบ รูปแบบการพัฒนาทักษะการ โค้ชของผู้บริหารโรงเรียนใน เครือข่าย	- ประเด็นการประชุมและ แบบบันทึกการประชุมเชิง ปฏิบัติการ (workshop)	เพื่อยกร่างและตรวจสอบ ความถูกต้อง ความ สอดคล้องของร่างรูปแบบ การพัฒนาทักษะการโค้ช ของผู้บริหารโรงเรียนใน เครือข่าย
	3.2 ประเมินรูปแบบการ พัฒนาทักษะการโค้ชของ ผู้บริหารโรงเรียนในเครือ ข่าย	- แบบประชุมกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship)	เพื่อประเมินความ เหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ของ รูปแบบการพัฒนาทักษะ การโค้ชของผู้บริหาร โรงเรียนในเครือข่าย

ขั้นตอนที่	วัตถุประสงค์	เครื่องมือวิจัย	เป้าหมายการวิจัย
4	4. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ	- แบบประเมินผลการใช้ทักษะการโค้ช - แบบประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารและครูต่อการใช้รูปแบบ - แบบประเมินคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริหาร	เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศพบว่า มี 8 องค์ประกอบ 1 คือ 1) การสร้างความตระหนักรู้ในการโค้ช 2) การกำหนด

เป้าหมายของการโค้ช 3) การสร้างความสัมพันธ์เพื่อสร้างความไว้วางใจและความศรัทธา 4) การฟังอย่างลึกซึ้ง 5) การตั้งคำถามทรงพลัง 6) การให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก 7) การจูงใจและให้กำลังใจ 8) การสื่อสาร
2. ผลการศึกษาศาภาพการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศแสดงดังตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลสภาพการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ

สภาพการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านการสร้างความตระหนักรู้ในการโค้ช	3.79	0.41	มาก
2. ด้านการกำหนดเป้าหมายของการโค้ช	3.65	0.50	มาก
3. ด้านการสร้างความสัมพันธ์เพื่อสร้างความไว้วางใจและความศรัทธา	3.67	0.52	มาก
4. ด้านการฟังอย่างลึกซึ้ง	3.61	0.50	มาก
5. ด้านการตั้งคำถามทรงพลัง	3.48	0.55	ปานกลาง
6. ด้านการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก	3.56	0.51	มาก
7. ด้านการจูงใจและให้กำลังใจ	3.67	0.52	มาก
8. ด้านการสื่อสาร	3.33	0.55	ปานกลาง
โดยรวม	3.60	0.51	มาก

จากตารางที่ 2 สภาพการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือสารสาสน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก คือ การสร้างความตระหนักรู้ในการโค้ช ในขณะที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการสื่อสาร

3. ผลการสร้าง ตรวจสอบและประเมินรูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือสารสาสน์ พบว่า

3.1 องค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือสารสาสน์ประกอบไปด้วย 6 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการของรูปแบบ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนาทักษะการโค้ชตามองค์ประกอบด้วยการใช้รูปแบบการโค้ชแบบ GROW Model คือ 1) G (Goal) การกำหนดเป้าหมายระหว่างโค้ชกับผู้รับการโค้ชให้ชัดเจน หรือเรื่องที่ต้องการจะทำให้สำเร็จ 2) R (Reality) การให้ผู้รับการโค้ชได้เล่าและอธิบายถึงสถานการณ์ปัจจุบัน สำนวนแง่มุมต่าง ๆ ณ จุดที่เป็นอยู่ในขณะนี้ 3) O (Options) มีทางเลือกอะไรที่เป็นไปได้บ้าง ทุกๆ ทางเลือกที่สามารถไปถึงเป้าหมายได้ตาม

วัตถุประสงค์ 4) W (Way Forward) ขั้นตอนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ส่วนที่ 4 แนวทางการประเมินความสำเร็จของรูปแบบ ส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ ส่วนที่ 6 คู่มือการใช้รูปแบบ ประกอบด้วย 1) ส่วนประกอบตอนต้น ได้แก่ คำนำ สารบัญ คำชี้แจงการใช้คู่มือ 2) ส่วนประกอบเนื้อหา ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการพัฒนาทักษะการโค้ชตามองค์ประกอบด้วยการใช้รูปแบบการโค้ชแบบ GROW Model แนวทางการประเมินความสำเร็จของรูปแบบ เงื่อนไขความสำเร็จ 3) ส่วนประกอบตอนท้าย ได้แก่ บรรณานุกรม ภาคผนวก

3.2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ช พบว่า โดยภาพรวมผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นสอดคล้องกันว่ามี ความถูกต้องและสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือสารสาสน์

3.3 ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือ สารสาสน์ พบว่า โดยภาพรวมของรูปแบบทุกด้านมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลการประเมินคุณภาพรูปแบบด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์

องค์ประกอบของรูปแบบ	ระดับความเหมาะสม			ระดับความเป็นไปได้			ระดับความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการของรูปแบบ	4.50	0.49	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.60	0.89	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3. กระบวนการพัฒนาทักษะการโค้ช	4.50	0.35	มากที่สุด	4.25	0.32	มาก	4.55	0.28	มากที่สุด

องค์ประกอบของรูปแบบ	ระดับความเหมาะสม			ระดับความเป็นไปได้			ระดับความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4.แนวทางการประเมินความสำเร็จของรูปแบบ	4.60	0.52	มากที่สุด	4.50	0.57	มากที่สุด	4.60	0.52	มากที่สุด
5. เจื่อนใจความสำเร็จ	4.80	0.23	มากที่สุด	4.90	0.23	มากที่สุด	4.80	0.23	มากที่สุด
6. คู่มือการใช้รูปแบบ	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
โดยรวม	4.67	0.41	มากที่สุด	4.64	0.37	มากที่สุด	4.73	0.34	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ โดยรวมด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาประเด็นองค์ประกอบของรูปแบบ พบว่า คู่มือการใช้รูปแบบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

4. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ ตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม PAOR จำนวน 4 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 ขั้นการวางแผน (P : Planning)

1) หน่วยทดลอง คือ โรงเรียนสารสนเทศวิเทศร่มเกล้าและโรงเรียนสารสนเทศเชียงใหม่

2) วางแผนการใช้รูปแบบ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ จัดเตรียมสถานที่ในการจัดฝึกอบรม เครื่องมือและเอกสารที่ใช้ ได้แก่ คู่มือการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ

4.2 ขั้นการปฏิบัติตามแผน (A : Action)

คณะกรรมการบริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ กำหนดจัดโครงการฝึกอบรมเบื้องต้นให้กับผู้บริหารที่เป็นหน่วยทดลอง คือ ผู้บริหารโรงเรียนสารสนเทศวิเทศร่มเกล้า และ

ผู้บริหารโรงเรียนสารสนเทศเชียงใหม่ ในวันที่ 21-22 ธันวาคม 2562 ณ ศูนย์พัฒนาบุคลากร “The Stove” จังหวัดเชียงใหม่

4.3 ขั้นการสังเกต ติดตาม (O : Observation)

1) ผลการประเมินการนำความรู้และทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศไปใช้ฝึกปฏิบัติในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับดี

2) ความพึงพอใจของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ ต่อการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชพบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความพึงพอใจของครูต่อกิจกรรม การโค้ชในรูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เพราะความร่วมมือร่วมใจกันอย่างจริงจัง มุ่งเป้าความสำเร็จระหว่างผู้บริหารและครู ด้วยการวางแผน ปฏิบัติงานแบบร่วมคิดร่วมทำ ตรวจสอบและประเมินผลเป็นระยะ ๆ ประเมินผลติดตามและช่วยเหลือแนะนำซึ่งกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพ

3) ผลการประเมินคุณลักษณะและพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารโรงเรียนที่เปลี่ยนแปลงไปจากการนำรูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศไปใช้ โดยคณะกรรมการ

บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4.4 ขั้นการสะท้อนกลับ (R : Reflection)

การสะท้อนคิด สะท้อนผล สะท้อนปัญหาและข้อเสนอแนะ

ประเด็นการสะท้อนคิด พบว่า การฝึกอบรมเบื้องต้นในการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศเป็นการจุดประกายและกระตุ้นให้ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจและเล็งเห็นถึงความจำเป็นที่ต้องพัฒนาเปลี่ยนแปลงองค์การโดยอาศัยกระบวนการโค้ช ทั้งนี้ การพัฒนาผู้บริหารให้เกิดทักษะ การโค้ชต้องใช้เวลาพอสมควร ผู้บริหารต้องตระหนักรู้และพร้อมที่จะพัฒนาอย่างจริงจัง

ประเด็นการสะท้อนผล พบว่า ผู้บริหารได้รับความรู้และตระหนักรู้มากขึ้นถึงความจำเป็นที่ต้องฝึกทักษะการโค้ช เพื่อการพัฒนาวิธีการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ และสามารถนำพาองค์การให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ฝึกการโค้ช ด้วยการพัฒนาทักษะที่หลากหลาย อีกทั้ง ยังมีเจตคติที่ดีต่อการโค้ช ฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและสามารถที่จะประยุกต์ความรู้เชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้มากขึ้น

ประเด็นการสะท้อนปัญหา พบว่า พื้นฐานความรู้เดิมและทักษะการโค้ชของผู้บริหารแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ต้องค่อยเป็นค่อยไป การจัดเนื้อหาสาระที่มากเกินไปกับช่วงเวลาที่มียู้อย่างจำกัด ทำให้กระบวนการเรียนรู้อย่างไม่ตกผลึก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ พบว่า มี 8 องค์ประกอบ 1 คือ 1) การสร้างความตระหนักรู้ในการโค้ช 2) การกำหนดเป้าหมายของการโค้ช 3) การสร้างความสัมพันธ์เพื่อสร้างความไว้วางใจและความศรัทธา 4) การฟังอย่างลึกซึ้ง 5) การตั้งคำถามทรงพลัง 6) การให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก 7) การจูงใจและให้กำลังใจ 8) การสื่อสารซึ่งทั้ง 8 องค์ประกอบนี้ ผู้เชี่ยวชาญยืนยันว่ามีความเหมาะสมในการเป็นองค์ประกอบทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุมลา พรหมมา (2559) ที่กล่าวว่า โค้ชมีบทบาทที่หลากหลายขึ้นอยู่กับสถานการณ์นั้น ๆ อย่างไรก็ตามโค้ชต้องไม่ลืมหลักการที่ทำให้บทบาทของโค้ชต่างจากบทบาทอื่น คุณสมบัติที่ดีของการเป็นโค้ช คือ รักในการเป็นโค้ช มีทักษะการสื่อสารที่ดีการตั้งคำถาม การฟัง การให้ข้อมูลย้อนกลับ มีความคิดเชิงบวก นอกจากนี้ ศิริรัตน์ ศิริวรรณ (2557) ยังได้กล่าวถึงคุณสมบัติของการเป็นโค้ชที่ดีไว้ว่า การเป็นโค้ชที่ดีต้อง มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของคน ว่าสามารถที่จะพัฒนาได้และทุกคนย่อมมีจุดแข็งของตัวเอง และจะต้อง มีทักษะในการสื่อสารที่สามารถกระตุ้น ส่งเสริม ชื่นชม ในความสำเร็จของคนที่เข้ามารับการโค้ช

2. สภาพการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า สภาพการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ ในขณะที่ยังดำเนินการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจากการสื่อสารของบุคลากรในโรงเรียนที่มีหลายกลุ่ม หลายฝ่าย การบิดเบือนข้อมูลความจริงบางประเด็นที่สำคัญ และความรู้สึกไม่พึงพอใจในการติดต่อสื่อสารเรื่องนั้น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทรีภรณ์ จันทรวิชัย (2555) ที่ทำการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการสื่อสาร พบว่า ประเด็นอุปสรรคของการสื่อสารที่กลุ่มตัวอย่างคิดว่าเป็นปัญหา คือข่าวสารได้รับการบิดเบือนและช่องทางการสื่อสารยากต่อการได้รับข้อมูล อีกทั้งการวิจัยของ บงกชรัตน์ เกตุศรีพงษ์ (2547) ที่ศึกษาสภาพการติดต่อสื่อสารภายในตามทัศนะผู้บริหาร อาจารย์และบุคลากรสถาบันราชภัฏธนบุรี มีความคิดเห็นกับสภาพการสื่อสารภายใน แต่ละด้านในภาพรวมว่า มีความเหมาะสมระดับปานกลางเพราะผู้บริหารให้ความสำคัญเรื่องการติดต่อสื่อสารน้อยกว่าที่ควรจะเป็น กระบวนการสื่อสารที่คิดว่าได้รับการถ่ายทอดมาทั่วถึงนั้นในทางปฏิบัติข่าวสารหลายตอนไม่ได้รับทั่วถึงและคลาดเคลื่อนไปจากความจริง ส่งผลให้เกิดความรู้สึกและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารไม่สอดคล้องกัน

3. ผลการสร้าง ตรวจสอบและประเมินรูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสาสน์ มีการยืนยันภาพรวม โดยผู้เชี่ยวชาญยืนยันว่ามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากได้นำแนวคิดและหลักการการสร้างรูปแบบหลักทฤษฎีการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หลักการที่มีความยืดหยุ่น และเป็นรูปแบบที่ใช้กระบวนการและวิธีการพัฒนาเชิง

ปฏิบัติการด้วยเทคนิคและวิธีการหลากหลาย มีการติดตามประเมินผลอย่างสร้างสรรค์ มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดโครงสร้างของรูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสาสน์ สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบทั้ง 6 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการของรูปแบบ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนาทักษะการโค้ชตามองค์ประกอบด้วยการใช้รูปแบบการโค้ชแบบ GROW Model ส่วนที่ 4 แนวทางการประเมินความสำเร็จของรูปแบบ ส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ ส่วนที่ 6 คู่มือการใช้รูปแบบ ล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ดังที่ Keeves (1988) กล่าวว่า รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างของตัวแปร และมีความสอดคล้องกับ Madaus, Scriven and Stufflebean (1983) และ Bertalanfy (1968) ที่กล่าวว่า การสร้างรูปแบบที่ดี ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปร และสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

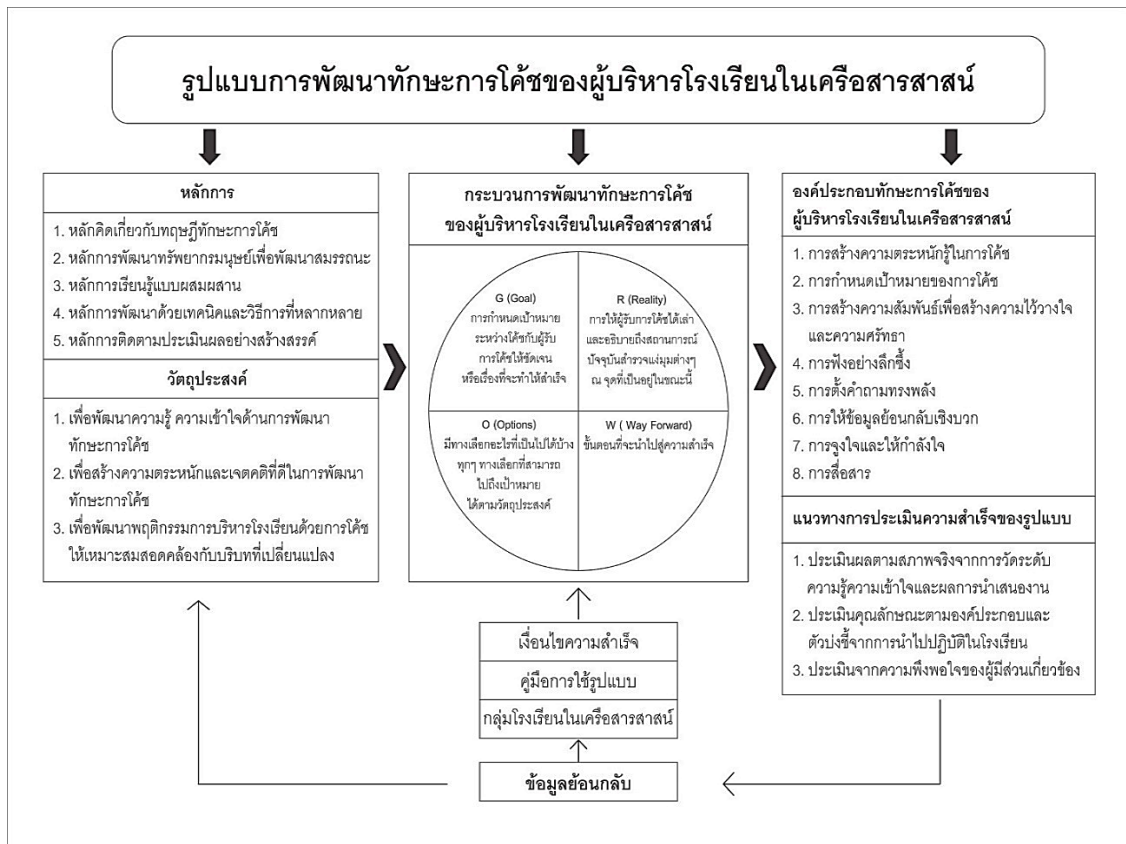
4. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสาสน์

ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ช พบว่าในภาพรวมของการพัฒนามีผลการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ความสำเร็จเกิดขึ้นได้จากการที่รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ช มีการดำเนินงานตามขั้นตอน เป็นกระบวนการพัฒนาที่เป็นการผสมผสานให้ความรู้ด้วยการบรรยาย การให้โอกาสในการฝึกปฏิบัติร่วมกับการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้กับผู้อื่น สอดคล้องกับ

ผลการวิจัยของ Joyce and Showers (1988 cited by Costa & Garmston, 2002, p. 38) ที่พบว่า การฝึกอบรมในภาคทฤษฎีด้วยการบรรยายเพียงอย่างเดียว นั้น ผู้เรียนรู้จะได้รับความรู้ต่ำ แต่หากใช้วิธีการผสมผสานระหว่างการบรรยายเชิงทฤษฎี การสาธิต การฝึกปฏิบัติ การให้ข้อมูลย้อนกลับ จะเป็นวิธีที่ช่วยให้บุคลากรได้รับความรู้ในระดับสูง ตลอดจนเกิดทักษะในระดับสูงเช่นกัน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือสารสาสน์ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นจนได้แนวคิดใหม่ ๆ และนำมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่เป็นรูปแบบการพัฒนา ดังภาพ

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือสารสาสน์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การนำรูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือสารสาสน์ไปใช้ ควรเน้นให้ความรู้และฝึก

ทักษะเชิงปฏิบัติการแก่ผู้ทำหน้าที่เป็นโค้ชอย่างเพียงพอและฝึกฝนให้เกิดการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง การปฏิบัติกับผู้อื่นในสถานการณ์การทำงานจริงอย่างต่อเนื่อง

1.2 นโยบายของโรงเรียน ที่ต้องสนับสนุนและให้ความสำคัญกับกระบวนการสื่อสารภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้เกิดการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน

1.3 จัดให้มีวิทยากรที่หลากหลาย เพื่อนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องและสำคัญ สำหรับการฝึกทักษะการโค้ช เช่น ความรู้จิตวิทยาพื้นฐานที่ใช้ในการโค้ช การจัดการอารมณ์ในการโค้ช เป็นต้น

1.4 จัดกิจกรรมเพื่อสร้างกระบวนการพัฒนาทักษะการโค้ชในรูปแบบต่าง ๆ ให้หลากหลาย เช่น การโค้ชเพื่อการจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะ และควรจัดโครงการหรือกิจกรรม ร่วมกับหน่วยงาน

ภายนอกมากขึ้นเพื่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายในอนาคตและฝึกประสบการณ์การโค้ช

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการศึกษาสภาพการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ พบว่า ทักษะการโค้ชที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด คือ ทักษะด้านการสื่อสาร ดังนั้น ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมทักษะด้านการสื่อสาร หรือแนวทางการจัดกิจกรรมทักษะความสามารถด้านการสื่อสารโดยเฉพาะ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างวัฒนธรรมการโค้ชในองค์กร เพื่อให้เกิดความร่วมมือและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกภายในองค์กร

แหล่งอ้างอิง

- บงกชรัตน์ เกตุศรีพงษ์. (2547). *การศึกษาสภาพการติดต่อสื่อสารภายในตามทัศนะของผู้บริหารอาจารย์และบุคลากรสถาบันราชภัฏธนบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- บรรยงค์ โตจินดา. (2554). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- ศิริรัตน์ ศิริวรรณ. (2557). *การโค้ชเพื่อผลการปฏิบัติงานที่ยอดเยี่ยม*. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- สุนทรีภรณ์ จันทริขชัย. (2555). *ปัญหาและอุปสรรคทางการสื่อสารภายในองค์กรที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานสาขา : กรณีศึกษา ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- สมลา พรหมมา. (2559). *รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้นำทางการพยาบาล* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์).
- อจลรา จุ้ยเจริญ. (2557). *การโค้ชผู้บริหาร (Executive Coaching)*. สืบค้น 29 ธันวาคม 2562, จาก <http://atcharablog.com/วิธีการโค้ช>
- Bertalanfy, L.V. (1968). *General system theory: foundations, development, application*. New York: George Braziller.
- Costa, A. L., & Robert J. Garmston. (2002). *Cognitive coaching foundation seminar learning guide* (5th ed.). Highlands Ranch, CO: Center for Cognitive Coaching.

Keeves, P.J. (1988). *Education Research, methodology and measurement: an international handbook*. Oxford: Pergamon Press.

Kemmis, S. & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planer* (3rd ed.). Victoria: Deakin University.

Madaus, G.F, Scriven, M., & Stufflebean, D.L. (1983). *Evaluation models*. Boston: Kluwer-Nijhoff.

Medland, J. (2009). Coaching as a successful strategy for advancing new manager competency and performance. *Journal of nurse's staff*, 25(3), 141-147.

การพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของโรงเรียนในศูนย์
เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครศรีธรรมราช เขต 2

THE DEVELOPMENT OF AN INTERNAL SUPERVISION MODEL USING THE
PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY OF SCHOOLS IN KHAONANGNON
NETWORK CENTER 4 UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE NAKHON SRI THAMMARAT 2

รุ่งทิพย์ ศรีหรัญ *

Rungtip Sriharun

ชูศักดิ์ เอกเพชร **

Chusak Ekpetch

นัจจรี เจริญสุข *

Natjaree Jaroensuk

Corresponding Author E-mail: rungtip12376@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) สร้างและพัฒนารูปแบบ และ 3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ การวิจัยมี 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการนิเทศภายใน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 185 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตาราง Krejcie & Morgan เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดิม เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบตรวจสอบรูปแบบ สถิติที่ใช้เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 1

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า โดยรวมและรายด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ในด้านของการวางแผนการนิเทศ การดำเนินการ/ปฏิบัติการนิเทศและการประเมินผล/รายงานผลการนิเทศและปรับปรุง

2. รูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5 ขั้นตอนและ 6 องค์ประกอบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยกระบวนการ 5 ขั้นตอนมีดังนี้ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน/ปัญหา/ความต้องการ (2) ให้ความรู้/ให้คำปรึกษาแนะนำ Z3) วางแผน (4) ดำเนินการ และ (5) ประเมินผล/ร่วมสะท้อนผลและนำไปปรับปรุง ส่วน 6 องค์ประกอบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีดังนี้ (1) การทำงานเป็นทีม (2) วิสัยทัศน์และ

* หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

คำนิยมร่วมกัน (3) แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ (4) ภาวะผู้นำร่วม (5) ชุมชนกัลยาณมิตร และ (6) วัฒนธรรมองค์กร 4) เงื่อนไขความสำเร็จ

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบพบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก

คำสำคัญ: การนิเทศภายใน, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การพัฒนารูปแบบ

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the problem of an internal supervision model using the professional learning community 2) to invent and develop an internal supervision model using the professional learning community and 3) to assess the suitability and feasibility of an internal supervision model using the professional learning community. The research procedure consisted of three steps as follows. Step 1 study the problem of an internal supervision model using the professional learning community. The sample group of 185 respondents were school directors and teachers selected according to the sample size table of Krejcie and Morgan. Data were collected by the questionnaire with the reliability of 0.95 and were analyzed by mean and standard deviation. Step 2 invent and develop an internal supervision model using the professional learning community validated by five experts. Step 3 assess the suitability and feasibility of an internal supervision model using the professional learning community. The sample group was taken from Step 1. Data were collected by a suitability and feasibility assessment form with the reliability of 0.94 and statistics used in data analysis taken from Step 1.

The results of this research found that:

1. The problem of the internal supervision model was in the high level in overall and each aspect.

2. The internal supervision model using the professional learning community consisted of four components: 1) Principle, 2) Objective, 3) The Supervision and Professional Learning Community (PLC) Process; the internal supervision model comprised five steps of Supervision and Professional Learning Community (PLC) and six elements of Professional Learning Community (PLC). The Supervision and Professional Learning Community (PLC) involved the following steps: Step 1 Environment, Step 2 Informing & Coaching, Step 3 Planning, Step 4 Doing, and Step 5 Evaluating/Reflect. The six elements and Professional Learning Community (PLC) were as follows: Element (1) Team, Element (2) Sharing vision & values, Element (3) Sharing & Development, Element (4) Shared Leadership, Element (5) Caring Community, and Element (6) Organizational Culture, and 4) Success conditions.

3. The assessment of the suitability and feasibility of the internal supervision model showed that overall the suitability was in the highest level and the feasibility was in the high level.

Keywords: Internal supervision, Professional learning community, Model development

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน ล้วนพอเหมาะกันทุก ๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองมั่นคงของประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรงคือครู งานของครูนั้น ถือได้ว่าเป็นงานสร้างสรรค์อย่างแท้จริง เพราะเป็นการวางรากฐานความรู้ ความดี และความสามารถทุก ๆ ด้านแก่ศิษย์ จึงควรมีการพัฒนาครู สนับสนุนระบบนิเทศติดตาม เพื่อช่วยแก้ไข ปัญหาเรื่อง คุณภาพครู (สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556) ซึ่งการนิเทศการศึกษาก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้และมีทักษะในการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้บรรลุตามมาตรฐานตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การนิเทศการสอนที่จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพนั้น จะต้องอาศัยเครื่องมือพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษากระบวนการหนึ่ง ที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้ครูสามารถพัฒนาตนเอง พัฒนางานอย่างมืออาชีพได้ก็คือ “การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้” หรือที่เราเรียกกันว่า PLC (Professional Learning Community) ที่มีหลักการเพื่อพัฒนาสังคมไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ โดยเน้นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ เพื่อพัฒนาครูตาม

สมรรถนะให้เป็นครูดี ครูเก่ง มีคุณภาพและมีคุณธรรม อันส่งผลต่อวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะใช้ PLC เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองและพัฒนางานร่วมกันอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง จนเป็นวัฒนธรรมขององค์กรต่อไป

ซึ่งโดยปัจจุบันการนิเทศภายใน ยังมีปัญหาอยู่ค่อนข้างมาก โดยเห็นได้จากสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาของแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และรายงานผลการนิเทศของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนมีความแตกต่างกัน มีทั้งปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนิเทศ การนิเทศยังขาดความต่อเนื่องและความเป็นเอกภาพที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 เป็นหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจในการส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษา ปฐมวัย การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างเสมอภาคทั่วถึงให้กับประชากรวัยเรียนทุกคน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยและขั้นพื้นฐานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ยุทธศาสตร์ จุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น แต่จากการรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีพบว่ามีปัญหาการจัดการศึกษาในด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ขาดความ

ต่อเนื่องในการติดตาม ตรวจสอบจากหน่วยงานต้นสังกัด โดยเฉพาะการนิเทศระดับเขตพื้นที่ ขาดแคลนผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้นำที่สำคัญทำให้การนิเทศ ติดตาม กำกับไม่ต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช 2, 2561)

นอกจากสภาพปัญหาดังกล่าวแล้วยังพบอีกว่า จากบันทึกการตรวจเยี่ยมโรงเรียน จากศึกษานิเทศก์ที่ได้เข้ามานิเทศติดตามการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การทดสอบความสามารถด้านการอ่านออกของผู้เรียน (Reading Test : RT) ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 การสอบวัดความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (National Test : NT) ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าทางโรงเรียนได้วางแผนในการยกระดับคุณภาพการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและหลักสูตรสถานศึกษา แต่เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น จึงควรวิเคราะห์ปัญหา/สาเหตุ ที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนในปีที่ผ่านมาทำให้ครูมีการบันทึกผลหลังสอน แนวทางในการแก้ปัญหา การอ่านการเขียน และที่สำคัญควรมีการนิเทศภายในให้เป็นรูปธรรม

ด้วยสภาพปัญหาดังที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสภาพปัญหาและพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ว่าเป็นอย่างไร โดยการนำเอาแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

(Professional Learning Community: PLC) มาประยุกต์ใช้เข้าด้วยกันเป็นการปรับปรุงงาน และเพื่อพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งข้อมูลที่ได้จะสามารถนำไปพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เป็นการ

วิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 314 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 185 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางของ เครจซี และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan)

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามสภาพปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน ลักษณะแบบตรวจสอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.95

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ขั้นตอนที่ 2 สร้างและพัฒนาแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

ดำเนินการโดยการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นำผลการวิเคราะห์ปัญหาด้านต่าง ๆ มาเปรียบเทียบกับโครงสร้างของงานการนิเทศภายในของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอนมากร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ แล้วดำเนินการตรวจสอบร่างรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษา จำนวน 5 คน

3. ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

3.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 314 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 185 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางของ เครจซี และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan)

3.3 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ลักษณะแบบตรวจสอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ลักษณะแบบตรวจสอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) หาค่าความเชื่อมั่นของ

แบบสอบถามโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.94

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนา รูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีศรีธรรมราช เขต 2 สรุปได้ดังนี้

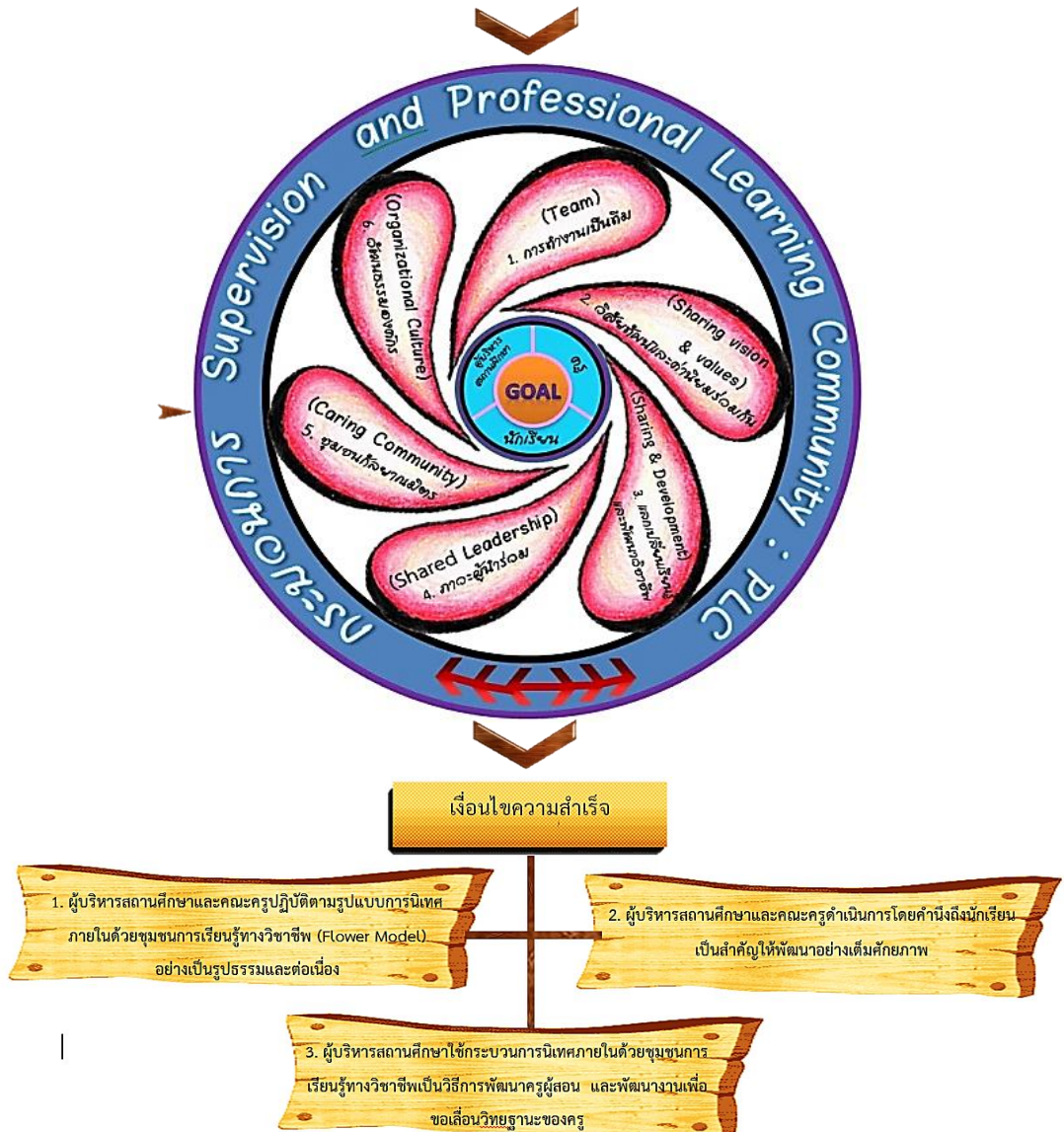
1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมพบว่า โดยรวมและรายด้าน พบว่ามีปัญหาการนิเทศ อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การวางแผนการนิเทศ การดำเนินการ/ปฏิบัติการนิเทศ การประเมินผล/รายงานผลการนิเทศและปรับปรุง และการศึกษาสภาพปัจจุบัน/ปัญหา/ความต้องการ

2. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีศรีธรรมราช เขต 2

ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) กระบวนการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ Supervision and Professional Learning Community : PLC 5 ขั้นตอน และ 6 องค์ประกอบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Elements of Professional Learning Community : PLC) โดยกระบวนการ Supervision and Professional Learning Community : PLC มีขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน/ปัญหา/ความต้องการ (Environment), ขั้นตอนที่ 2 ให้ความรู้/ให้คำปรึกษาแนะนำ (Informing & Coaching) , ขั้นตอนที่ 3 วางแผน (Planning) , ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการ (Doing) และ ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผล/ร่วมสะท้อนผลและนำไปปรับปรุง (Evaluating/Reflect) ส่วน 6 องค์ประกอบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Elements of Professional Learning Community : PLC) มีดังต่อไปนี้ องค์ประกอบที่ 1 การทำงานเป็นทีม (Team) , องค์ประกอบที่ 2 วิสัยทัศน์และค่านิยมร่วมกัน (Sharing vision & values), องค์ประกอบที่ 3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ (Sharing & Develop) , องค์ประกอบที่ 4 ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership) , องค์ประกอบที่ 5 ชุมชนกัลยาณมิตร (Caring Community) และสุดท้ายองค์ประกอบที่ 6 วัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) (4) เงื่อนไขความสำเร็จ

- หลักการ** 1. หลักการนิเทศภายในและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Supervision and Professional Learning Community)
 2. องค์ประกอบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Elements of Professional Learning Community : PLC)
 3. การนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นกระบวนการในการดำเนินการนิเทศภายในให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

ภาพที่ 1 รูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า โดยรวมและรายด้าน มีปัญหา อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การวางแผนการนิเทศ การดำเนินการ/ปฏิบัติการ นิเทศ การประเมินผล/รายงานผลการนิเทศ และปรับปรุง และการศึกษาสภาพปัจจุบัน/ ปัญหา/ความต้องการ ที่เป็นเช่นนั้นการนิเทศภายใน ยังมีปัญหาอยู่ค่อนข้างมาก โดยเห็นได้จากสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาของแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา และ รายงานผลการนิเทศของหน่วยศึกษานิเทศก์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนมีความแตกต่างกัน มีทั้งปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนิเทศ การนิเทศยังขาดความต่อเนื่องและความเป็นเอกภาพที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคประเทศไทย 4.0 และการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย มีทักษะและคุณลักษณะที่ จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นอกจากนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังมีความต้องการให้มีการพัฒนาระบบนิเทศภายในสถานศึกษาให้เข้มแข็งและต่อเนื่องตามแนวทางการนิเทศบูรณาการโดยใช้พื้นที่ฐานและการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ตามนโยบาย “2562 ปีทองแห่งการนิเทศภายในห้องเรียนเป็นฐานเพื่อคุณภาพของผู้เรียน” สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอก พงศ์ สุวรรณมณี (2558) ได้ศึกษาการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศการศึกษาก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และมีทักษะในการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้บรรลุตามมาตรฐานตัวชี้วัด เช่นเดียวกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) กล่าวว่า การนิเทศภายในสถานศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษาเป็นผู้รู้ปัญหาและอยู่ใกล้ปัญหามากที่สุด ทราบสาเหตุที่แท้จริงของ

ปัญหาและแนวทางในการแก้ไขได้ดีกว่า บุคคลภายนอก กระบวนการนิเทศการศึกษา จึงเป็นภารกิจจำเป็นต่อการจัดการศึกษาที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอน บุคลากรที่เกี่ยวข้องใน หน่วยงานจัดการศึกษา จำเป็นต้องพัฒนาและ ปรับปรุงตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการนิเทศการศึกษาเป็น กระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือ ชี้แนะและพัฒนางานให้ประสบผลสำเร็จ ทัน ต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อีกทั้งเป็น องค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเหลือสนับสนุนให้ กระบวนการบริหาร และกระบวนการเรียน การสอนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ของประเทศ

2. ผลการสร้างและพัฒนา รูปแบบการ นิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการของรูปแบบ (2) วัตถุประสงค์ (3) กระบวนการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ “Flower Model” คือการนำเอา กระบวนการนิเทศภายในมาใช้ให้สอดคล้อง กับบริบทของสถานศึกษา โดยผสมผสานผ่าน แนวคิดเชิงวิธีการอย่างองค์ประกอบชุมชนการ เรียนรู้ทางวิชาชีพให้เกิดการร่วมมือรวมพลัง ของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรใน สถานศึกษา ในการพัฒนาการปฏิบัติงานทาง วิชาชีพของตนเอง ร่วมกับเพื่อนครู โดยการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านองค์ความรู้ ทักษะ และ

ประสบการณ์ที่จำเป็น ทำให้เกิดการเรียนรู้ เกิดการพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนา ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาชีพครู ฐานมาตรฐาน การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นหลัก เพื่อมุ่ง พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญเกิด คุณภาพสูงสุดตามเป้าหมายของโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์และมีขวัญกำลังใจ ที่ดีในการปฏิบัติงาน โดยมีรูปแบบเป็นรูป ดอกไม้ที่จะต้องประกอบไปด้วยกระบวนการ Supervision and Professional Learning Community : PLC 5 ขั้นตอน และ 6 องค์ประกอบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Elements of Professional Learning Community : PLC) (Evaluating/Reflect) โดย กระบวนการ Supervision and Professional Learning Community : PLC หรือกระบวนการนิเทศภายในด้วยชุมชนการ เรียนรู้ทางวิชาชีพ 5 ขั้นตอนประกอบไปด้วย ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน/ปัญหา/ ความต้องการ (Environment), ขั้นตอนที่ 2 ให้ความรู้/ให้คำปรึกษาแนะนำ (Informing & Coaching), ขั้นตอนที่ 3 วางแผน (Planning), ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการ (Doing) และ ขั้นตอน ที่ 5 ประเมินผล/ร่วมสะท้อนผลและนำไป ปรับปรุง (Evaluating/Reflect) ส่วน 6 องค์ประกอบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Elements of Professional Learning Community : PLC) มี ดัง ต่ อ ไป นี้ องค์ประกอบที่ 1 การทำงานเป็นทีม (Team), องค์ประกอบที่ 2 วิสัยทัศน์และค่านิยมร่วมกัน (Sharing vision & values), องค์ประกอบที่ 3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ (Sharing & Develop), องค์ประกอบที่ 4 ภาวะผู้นำร่วม

(Shared Leadership), องค์ประกอบที่ 5 ชุมชนกัลยาณมิตร (Caring Community) และสุดท้ายองค์ประกอบที่ 6 วัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) (4) เงื่อนไขความสำเร็จ ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจากการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่มีเนื้อหาครอบคลุมการพัฒนารูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) และรูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยมีการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการดำเนินงานการนิเทศภายในสถานศึกษา ที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นจากผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อกำหนดเป็นขอบข่ายและเนื้อหาของรูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สอดคล้องกับวิจัยของ สุรีย์มาศ สุขกสิ และ พัทรินทร์ รุจิรานุกุล (2560, น. 24) กล่าวว่า รูปแบบเป็นการจำลองภาพในอุดมคติที่นำไปสู่การอธิบายคุณลักษณะสำคัญของการปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเพื่อให้ช่วยต่อการทำความเข้าใจที่ไม่มีองค์ประกอบแน่นอนหรือรายละเอียดทุกแง่มุมโดยผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดการถูกต้องและเชื่อถือได้ ซึ่งสอดคล้องกับ

แนวคิดของสมชัย จรรยาไพบูลย์ (2555, น. 80 - 102) สรุปว่าในการสร้างรูปแบบดำเนินการ โดยการ วิเคราะห์รูปแบบ สร้างรูปแบบ ทดลองใช้รูปแบบและนำเสนอผลการใช้รูปแบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิษาภัทร วิลเลียมส์ (2559) ได้ศึกษา การพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1) ขั้นเตรียมการ ครูมีความตระหนักมีความรู้เรื่องการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 2) ขั้นปฏิบัติการ (Acting) ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning) ขั้นที่ 2 การปฏิบัติ (Acting) ขั้นที่ 3 การสังเกต (Observing) และขั้นที่ 4 การสะท้อนผล (Reflecting) ได้จุดแข็ง จุดอ่อนในการพัฒนาต่อไป

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายใน

ด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจาก ในการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนารูปแบบโดยการศึกษาวิเคราะห์สภาพการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) และรูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยมีการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการดำเนินงานการนิเทศภายในสถานศึกษา ที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นจากผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อกำหนดเป็นขอบข่ายและเนื้อหาของรูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และเมื่อได้ร่างรูปแบบแล้วได้ดำเนินการสอบถามความถูกต้องและสมบูรณ์ของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จึงทำให้รูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา

ประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้ตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิษณีย์ ทศะ (2561) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีเป็นประโยชน์ของรูปแบบดังกล่าว พบว่า อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัมมัสส์ อาแด (2561) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบร่วมมือร่วมพลังในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบร่วมมือ ร่วมพลังในโรงเรียนประถมศึกษาประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ (1) การพัฒนาศักยภาพ ของบุคคล โดยใช้การอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการภายในโรงเรียน และการเรียนรู้ผ่าน การปฏิบัติงาน (2) การพัฒนาศักยภาพระหว่างบุคคล มีขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นที่มีลักษณะเป็นวงจร ได้แก่ 2.1) การตรวจตราปัญหาอย่างรอบด้าน 2.2) การกำหนดจุดมุ่งเน้นที่ชัดเจน 2.3) การวางแผนการแก้ปัญหาาร่วมกัน 2.4) การปฏิบัติตามแผนที่กำหนด 2.5) การสังเกตผล 2.6) การร่วมกันสะท้อนผลและปรับปรุงแก้ไข (3) การพัฒนาศักยภาพขององค์กร โดยการเตรียมความพร้อมด้านปัจจัยสนับสนุนทั้งด้านโครงสร้าง การสนับสนุนทาง

สังคมและการสนับสนุนด้านภาวะผู้นำ 4. ผลการทดลองสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา พบว่า หลังจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรณีศึกษาเข้าร่วมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีระดับการปฏิบัติในทุกองค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยยึดหลักการการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาการทำงาน มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ มีการตรวจสอบ ทบทวน พัฒนา ปรับปรุง ตามในลักษณะกระบวนการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5 ขั้นตอน และ 6 องค์ประกอบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ รูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จะเป็นแนวทางที่ทำให้วิชาชีพได้รับการส่งเสริม พัฒนาให้สมกับความเป็นวิชาชีพชั้นสูง ความเป็นครูมืออาชีพ สามารถพัฒนางานและต่อยอดเป็นผลงานทางวิชาการ ส่งเสริมวิทยฐานะของครูให้สูงขึ้นได้ ส่งผลให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง มีคุณภาพบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างยั่งยืน ภายใต้ปัจจัยเงื่อนไขที่สถานศึกษาจะต้องพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่าง

ต่อเนื่อง และสถานศึกษาได้รับการยอมรับจากชุมชนและสังคม เพื่อให้การจัดการศึกษาเหมาะสมกับบริบทและความพร้อมของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะระดับนโยบายสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1.1 ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเผยแพร่แนวทางการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้กับสถานศึกษาในสังกัด พร้อมกับคู่มือการนำรูปแบบไปใช้ในระดับสถานศึกษาต่อไป เพื่อให้การนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นไปอย่างต่อเนื่องบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา

1.2 ควรส่งเสริม สนับสนุนและและสร้างเครือข่ายการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยอาศัยเวทีในการประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคลากรในโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้ตามสภาพจริง

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติสำหรับสถานศึกษา

2.1 จากการศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพพบว่าด้านการดำเนินการ/ปฏิบัติการนิเทศ มีค่าเฉลี่ยสูง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนด และคุ่มนโยบายหลักในการดำเนินการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพราะหากผู้บริหารให้ความชัดเจน และติดตามการดำเนินการ ทำให้การดำเนินการ

เกิดความคล่องตัว และมีความต่อเนื่อง จะทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ และเป็นเครือข่ายในการพัฒนาทักษะความรู้ ความสามารถของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพ

2.2 ในการนำแนวทางการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปใช้ ควรศึกษารูปแบบให้เข้าใจในทุกขั้นตอน อย่างละเอียด เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับบริบท ความพร้อม และศักยภาพของสถานศึกษา ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู

2.3 การพัฒนาครูจะต้องเริ่มต้นตามแนวคิดของการพัฒนาคือความศรัทธา และทำให้เกิดความเชื่อในกระบวนการเริ่มต้น โดยมีกิจกรรมหรือการสร้างความตระหนักในตนเองและบทบาทหน้าที่ที่จะช่วยให้การเรียนรู้ในกระบวนการของครูนั้นสามารถเกิดความชัดเจนและเกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย

2.4 หน่วยงานที่จะนำแนวทางการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ไปใช้ ควรเริ่มต้นด้วยการสร้างความตระหนักและเสริมพลัง (Empowerment start) ให้ครูทุกคนในสถานศึกษาเห็นถึงความสำคัญและจำเป็นร่วมกัน โดยเน้นกิจกรรมพัฒนาที่หลากหลายและส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ทุกขั้นตอน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในโรงเรียน และองค์กรเครือข่ายความร่วมมือจากกลุ่มหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาการนิเทศภายในให้เป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2. ควรศึกษาต่อยอดจากรูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในลักษณะเดียวกันนี้ในศูนย์เครือข่ายหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตอื่นๆ

3. ควรมีการวิจัยประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ได้จากการวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ต่อไป

แหล่งอ้างอิง

- กัสมัสส์ อาแด. (2561). การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบร่วมมือร่วมพลังในโรงเรียนประถมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- นิชาภัทร วิลเลียมส์. (2559). การพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- วิชณีย์ ทศตะ (2561). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

- สุริย์มาศ สุขกสิ และ พชรินทร์ รุจิรานุกุล. (2560). รูปแบบการพัฒนาคู่มือโดยใช้กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา. จันทบุรี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สมชัย จรรยาไพบูลย์. (2555). รูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณัติบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี).
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช 2. (2561). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2559 – 2562 (ฉบับปรับปรุง). นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช 2
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศบูรณาการโดยใช้พื้นฐานที่เป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่การนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2556). โครงการวิจัย เรื่อง การกำหนดแนวทางพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21 (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- เอกพงศ์ สุวรรณมณี. (2558). การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ).

การพัฒนาระบบบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน
โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี

THE DEVELOPMENT OF DATA RECORDING SYSTEM FOR USE IN THE
MANAGEMENT OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE BANNASAN SCHOOL
SURATTHANI

ก้องภพ จรูญพงศ์ *

Kongphop Jaroonpong

ชูศักดิ์ เอกเพชร **

Chusak Ekpetch

นัจจรี เจริญสุข *

Natjaree Jaoensuk

Corresponding Author E-mail: kongphop.j@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของระบบบันทึกข้อมูล 2) พัฒนาระบบบันทึกข้อมูล ที่ใช้ในงานประกันคุณภาพภายใน และ 3) ประเมินความเหมาะสมของระบบบันทึกข้อมูล ที่ใช้ในงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี การวิจัยมี 3 ขั้นตอน ขั้นตอน ที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบบันทึกข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนโรงเรียนบ้านนาสาร จำนวน 70 คน ขั้นตอน ที่ 2 พัฒนาระบบบันทึกข้อมูล โดยการนำระบบบันทึกข้อมูล เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ขั้นตอน ที่ 3 การทดลองใช้ และประเมินความเหมาะสมของพัฒนาระบบบันทึก โดยให้ผู้บริหาร และครูผู้สอน ไปศึกษาทำความเข้าใจ ทดลองใช้จริงเป็นเวลา 1 เดือน โดยผู้วิจัยได้ติดตั้งระบบให้กับโรงเรียนบ้านนาสาร พร้อมคู่มือการใช้ระบบ และแบบประเมินความเหมาะสม เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความเหมาะสม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาและความต้องการ จากการสนทนากลุ่มพบว่า โดยรวม คณะครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการเก็บข้อมูล จากการสังเกตพฤติกรรมการทำงาน สำหรับใช้ในงานประกันคุณภาพภายใน และไม่มีการดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ ข้อมูลเก่าๆ ศูนย์หาย
2. ผู้วิจัยนำระบบที่ใช้ G Suite for education เป็นฐาน หาค่าความตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าที่ 0.84 จากนั้นจึงได้นำระบบที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปใช้จริง
3. ระบบบันทึกข้อมูลที่ใช้ในงานประกันคุณภาพภายใน พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ระบบบันทึกข้อมูล, การประเมินคุณภาพผู้เรียน, การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา, โรงเรียนบ้านนาสาร

* หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the problem condition and the requirements of the data recording system 2) to develop a data record system used in internal quality assurance work; and 3) to assess the suitability of the record keeping system. used in internal quality assurance Ban Na San School, Surat Thani. The research consisted of 3 steps. and the need to develop a data recording system The sample group consisted of the total population, including 70 administrators and teachers of Ban Nasan School. Step 2: Develop a data record system. by bringing a data record system Offer an advisor for advice. Then bring it to 5 experts. Step 3: Experiment and evaluate the suitability of developing a recording system. by allowing administrators and teachers to study and understand the actual trial lasted for 1 month. The researcher installed the system for Ban Na San School. with system user manual and the suitability assessment form Appropriateness Assessment Tools The data were analyzed using basic statistics such as mean and standard deviation.

The results of this research found that:

1. Problem conditions and needs from the group discussion, it was found that, overall, most teachers lacked knowledge and understanding in collecting data for use in internal quality assurance tasks. and no action is taken About the systematic recording of old data, zero lost.

2. The researcher used the system that uses G Suite for education as the base to find the content validity at 0.84. Then the system that has been modified according to the advice of experts is put into practice.

3. The data recording system used in internal quality assurance work found that overall, it was found that it was appropriate at the highest level.

Keywords: Data recording system, Student quality assessment, Internal quality assurance, Bannasan School

บทนำ

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในจึงมีความสำคัญมากในสถานศึกษา เนื่องจากออกเป็นกฎกระทรวงที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องปฏิบัติ ผนวกกับโรงเรียนบ้านนาสารถึงช่วงรับการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่ ทำให้การบันทึกข้อมูล ตลอดจนการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เป็นสิ่งสำคัญ ที่ควรพัฒนา แต่ในขณะนี้ ได้เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การ

มหาชน) หรือ สมศ. กล่าวว่า “พร้อมที่จะดำเนินงานตามนโยบายของรัฐเพื่อความปลอดภัยของทุก ๆ ท่านประกอบกับในการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่ สมศ. ได้มีการเน้นย้ำอยู่เสมอ เรื่องการลดภาระเอกสารของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาไม่จำเป็นต้องจัดเตรียมเอกสารใด ๆ เพิ่มเติมเพราะคณะผู้ประเมินจะพิจารณาจากร่องรอยหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สถานศึกษาใช้ในการปฏิบัติงานจริง” ซึ่งทำให้ผู้จัดทำตระหนักได้ว่า การพัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ โดยสามารถดำเนินการได้บนโลกออนไลน์

ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ได้เจริญก้าวหน้าและมีบทบาทในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กรให้มีความทันสมัย ถูกต้องและรวดเร็ว ระบบองค์กรในปัจจุบันมีการใช้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีมากขึ้นเพื่อช่วยในการทำงานด้านการจัดการ การประมวลผลข้อมูล สามารถให้ข้อมูลที่ มีความสอดคล้องกับการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งประกอบด้วยการบริหารทรัพยากรทั้งฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ ระบบฐานข้อมูล และคลังข้อมูลระบบการสื่อสาร และเครือข่าย ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ ระบบการวางแผนการใช้ทรัพยากรตลอดจนระบบความปลอดภัยและสารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเป็นเครื่องมือในการเพิ่มพูน ทักษะความสามารถ ของบุคลากรให้สามารถตอบสนองเป้าหมายและนโยบายการปฏิบัติขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการฐานข้อมูลและการจัดเก็บข้อมูลอย่างมีระบบ จะทำให้การตรวจสอบข้อมูล การเรียกขอ และการรายงานข้อมูลสารสนเทศเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว โดยข้อมูลที่จัดเก็บเน้นความสมบูรณ์ ถูกต้อง ทั้งนี้บุคลากรทุกคนในองค์กรต้องให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล เพื่อความถูกต้องและเข้าใจ ตรงกันในการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทเป็นอย่าง กว้างขวาง และระบบการทำงานส่วนใหญ่เชื่อมต่อกับระบบเครือข่ายเพื่อวัตถุประสงค์ ในการทำงานและการใช้ข้อมูลร่วมกัน อีกทั้งข้อมูลของสถานศึกษาจัดเป็นสารสนเทศที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน การควบคุม ติดตามและประเมินผล ตลอดจนจรรยาบรรณผลการ

ดำเนินงานของสถานศึกษา อันเป็นกลไกหนึ่งของการ บริหารจัดการสถานศึกษา ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานใน การวางแผนการปฏิบัติงาน และการดำเนินที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันมีส่วนช่วยให้การปฏิบัติงานและการบริหารจัดการสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ของการบันทึกข้อมูลบนเครือข่ายดังกล่าว จึงเป็นสาเหตุจูงใจให้ผู้จัดทำมีแนวคิดในการพัฒนาระบบบันทึกข้อมูล เพื่อใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร โดยนำโปรแกรม G Suite for Education มาเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบและแก้ไขปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทางให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบบันทึกข้อมูล G Suite for Education เพื่อใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน ให้โรงเรียนในแห่งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลช่วยประกอบการตัดสินใจสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง และเป็นแนวทางสำหรับองค์กรในการพัฒนาระบบบันทึกข้อมูล เพื่อการบริหารจัดการโรงเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการของระบบบันทึกข้อมูล ที่ใช้ในงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี
2. เพื่อพัฒนาระบบบันทึกข้อมูล ที่ใช้ในงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี

3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของระบบบันทึกข้อมูล ที่ใช้ในงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มทดลอง ประชากรที่ใช้ในการทดลองใช้ระบบบันทึกข้อมูล เพื่อใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี เพื่อประเมินความเหมาะสมของการนำระบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี จำนวน 70 คน

2. วิธีดำเนินการวิจัย
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบบันทึกข้อมูล ที่ใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาระบบบันทึกข้อมูล ที่ใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ระบบและการประเมินความเหมาะสมของพัฒนาระบบบันทึกข้อมูล ที่ใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมในการนำระบบไปใช้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามความเหมาะสมในการนำระบบไปใช้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมในการนำระบบไปใช้

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด

4. ขั้นตอนการทดลองใช้ระบบ และการประเมินความเหมาะสมของพัฒนาระบบบันทึกข้อมูล ที่ใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี

4.1 นำประเมินความเหมาะสมของพัฒนาระบบบันทึกข้อมูล ที่ใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานีโดยให้ครูไปศึกษาทำความเข้าใจ ทดลองใช้เป็นเวลา 1 เดือน โดยผู้วิจัยเดินทางไปมอบคู่มือและแบบประเมินความเหมาะสมของการนำคู่มือไปใช้ พร้อมทั้งชี้แจงด้วยตนเองและนัดวันเวลาในการมาเก็บแบบประเมินความเหมาะสมของการนำระบบไปใช้ โดยการตอบแบบประเมินความเหมาะสมของพัฒนาระบบบันทึกข้อมูล ที่ใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี โดยพิจารณาในองค์ประกอบดังนี้

1) ด้านโครงสร้าง องค์ประกอบการพัฒนาพัฒนาระบบบันทึกข้อมูล ที่ใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี ให้เหมาะสมกับระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี

2) ด้านเนื้อหาการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของการพัฒนาระบบบันทึกข้อมูล ที่ใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี จะต้องมีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50-1.00 พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2550) จึงจะแสดงว่าระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนา

สาร สุราษฎร์ธานี มีความสอดคล้องด้านเนื้อหา สามารถวัดได้ตามจุดประสงค์

4.2 นำระบบระบบบันทึกข้อมูล ที่ใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี มาปรับปรุง แก้ไขในส่วนที่บกพร่องจากผู้บริหาร และครูผู้สอนเสนอแนะให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ระบบบันทึกข้อมูล ที่ใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี ที่พร้อมใช้ในสถานการณ์จริง

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความเหมาะสมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นแบบสอบถามความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานของระบบ

สรุปผลการวิจัย

1. ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบบันทึกข้อมูล ที่ใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี

1.1 สภาพปัญหาและความต้องการจากการสนทนากลุ่ม พบว่า คณะครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการเก็บข้อมูลสำหรับใช้ในงานประกันคุณภาพภายใน ว่าเป็นอย่างไร มีหลักในการดำเนินการอย่างไร มีขั้นตอน กระบวนการในการดำเนินการอย่างไร ใครควรมีบทบาทอย่างไร ส่วนใหญ่เข้าใจว่าต้องเตรียมเอกสารจำนวนมาก สั้นเปลืองไปกับกระดาษหรือทรัพยากร อีกทั้งยังเพิ่มภาระให้กับครูผู้สอน ส่วนใหญ่จะดำเนินการเพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดทำ SAR เท่านั้น ส่วนในด้านความต้องการ พบว่าคณะครูต้องการให้เป็นระบบที่ช่วยจัดเก็บข้อมูล ตลอดจนการ

ประเมินนักเรียน ให้สามารถดำเนินการที่ได้ก็ได้ ไม่สิ้นเปลืองกระดาษ และสามารถทราบผลการประเมินได้ในทันที อีกทั้งยังต้องการคู่มือหรือแนวทางในการใช้งานระบบ ที่สามารถส่งต่อให้ครูที่มาทำงานใหม่ หรือหากมีการเปลี่ยนผ่านระบบนั้นก็ต้องใช้งานง่าย เพื่อให้การส่งต่อไปยังผู้รับงานใหม่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 การวางแผนและกำหนดทางเลือกจากการสนทนากลุ่ม พบว่า ไม่มีการดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพภายใน ดังนั้นก่อนการดำเนินการ ควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่คณะครูทุกคน โดยเฉพาะผู้รับผิดชอบที่ฝ่ายบริหารมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพภายใน ในด้านความต้องการพบว่า ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้แก่ผู้รับผิดชอบ เพื่อจะได้เป็นแกนนำในการดำเนินการต่อไป

1.3 การสร้างสื่อคู่มือการใช้งานระบบบันทึกข้อมูล และการพัฒนาระบบบันทึกข้อมูลงานประกันคุณภาพภายใน จากการสนทนากลุ่ม พบว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ไม่มีการดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการระบบบันทึกข้อมูล และไม่มีการดำเนินงานที่ชัดเจน แต่พบว่ามีการใช้สื่อในการบันทึกก็คือแบบบันทึกการประเมินคุณภาพผู้เรียน

1.4 การนำข้อมูลมาใช้ในการบริหารจัดการ จากการสนทนากลุ่มพบว่า ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ไม่มีการบันทึกข้อมูลไว้ ข้อมูลเก่าๆ สูญหาย ทำให้โรงเรียนไม่มีข้อมูลไว้ใช้ในการวางแผน ในการบริหารจัดการงานด้านต่างๆ เนื่องจากรูปแบบที่จัดเก็บในรูปของกระดาษ ทำให้ข้อมูลเหล่านั้นถูกย่อยสลายไปตามธรรมชาติ และการเปลี่ยน

ผ่านของบุคคล ทำให้ระบบที่มีอยู่ไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้ต้องเริ่มปรับปรุง หรือเริ่มระบบงานใหม่ทุกครั้งเมื่อถึงรอบการประเมิน

2. ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาระบบบันทึกข้อมูล เพื่อใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี

ผลการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบบันทึกข้อมูล ได้นำมาจัดทำเป็นระบบบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี เพื่อให้ครูใช้เป็นระบบบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วย การจัดทำระบบบันทึกข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ โดยใช้บริการของ G Suite for education เป็นฐาน โดยในหน้าเมนูหน้าแรก วิธีการใช้งานระบบมาตรฐานที่ 1 มาตรฐานที่ 2 มาตรฐานที่ 3 คำสั่งที่ 318/2563 ค่าเป้าหมายมาตรฐานการศึกษา และ SAR ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำระบบบันทึกข้อมูล ที่ได้มีการปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เมื่อจัดทำสาระของระบบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงได้นำระบบที่ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาอีกครั้ง ผลจากการตรวจสอบระบบผ่านผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา ค่า IOC ได้ค่าที่ 0.84 ซึ่งสูงพอที่จะใช้ในการวิจัย ได้นำโครงสร้างที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เมื่อจัดทำระบบบันทึกข้อมูลเรียบร้อยแล้วจึงได้นำระบบที่ได้ไปใช้จริง

3. ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ระบบ และการประเมินความเหมาะสมของระบบบันทึกข้อมูล เพื่อใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี

โดยภาพรวมแล้วผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าระบบบันทึกข้อมูล เพื่อใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานีทั้งภาพรวม และรายด้านมีความเหมาะสมระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการระบบบันทึกข้อมูล เพื่อใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี

1.1 สภาพปัญหาและความต้องการจากการสนทนากลุ่ม พบว่าคณะครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจในการเก็บข้อมูล สำหรับใช้ในงานประกันคุณภาพภายใน ซึ่งสอดคล้องกับวัชรศักดิ์ สงค์ปาน (2558) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อบรรลุผลการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน พบว่าระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษายังไม่เข้มแข็ง สถานศึกษาไม่ได้สร้างระบบคุณภาพให้เกิดอย่างจริงจัง มุ่งเน้นการปรับปรุงเพื่อให้ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกเท่านั้น

1.2 การวางแผนการดำเนินการจากการสนทนากลุ่ม พบว่า ไม่มีการดำเนินการใดๆ ซึ่งสอดคล้องกับ สุพิชญา กลั่นนุรักษ์ (2559) ได้ศึกษา การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดกลางในกลุ่มเกาะแก้ว ผลการวิจัยพบว่าต้องการพัฒนา พิจารณามาตรฐานที่ 15 การจัดกิจกรรมตามนโยบาย จุดเน้น แนวทางการปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาให้ยกระดับคุณภาพสูงขึ้น ที่

เกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพภายใน ดังนั้น ก่อนการดำเนินการ ควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่คณะครูทุกคน โดยเฉพาะ ผู้รับผิดชอบที่ฝ่ายบริหารมอบหมายให้ปฏิบัติ หน้าที่เกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพภายใน

1.3 การสร้างสื่อคู่มือการใช้งาน ระบบบันทึกข้อมูล และการพัฒนาระบบ บันทึกข้อมูลงานประกันคุณภาพภายใน จากการสนทนากลุ่ม พบว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ไม่มีการดำเนินงานที่ชัดเจน แต่พบว่ามี การเก็บข้อมูลโดยใช้กระดาษในการบันทึก ข้อมูลในลักษณะรูปเล่มก็คือ แบบบันทึกการ ประเมินคุณภาพผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ รัตน์ จินันท์ ไพโรดิพะเนาว์ (2558) ได้ศึกษาพบว่า ความต้องการการมีส่วนร่วมในการประกัน คุณภาพภายในของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควร ได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องการประกัน คุณภาพภายในของสถานศึกษา คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีความตระหนักถึง ความสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษา และคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีส่วนร่วมในการ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ผลการประเมิน ของสถานศึกษา ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับทราบ เพื่อนำผลมา ปรับปรุง พัฒนาการศึกษาให้เป็นไปอย่าง ต่อเนื่องตามลำดับ

1.4 การนำข้อมูลมาใช้ในการ บริหารจัดการ จากการสนทนากลุ่มพบว่า ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ไม่มีการบันทึก

ข้อมูลไว้ ข้อมูลเก่า ๆ ศูนย์หาย ทำให้โรงเรียน ไม่มีข้อมูลไว้ใช้ในการวางแผน ในการบริหาร จัดการงานด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ อาพร สุนทรวัฒน์ และ ทัดทอง พรหมณ์ (2560) ได้ ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ Google Sheet สำหรับการบริหารงบประมาณ ได้ กล่าวไว้ว่า ด้านการบริหาร หัวหน้างาน และผู้ ที่เกี่ยวข้องสามารถเห็นข้อมูลการเบิก-จ่าย งบประมาณได้แบบ Realtime เป็นปัจจุบัน ทำให้สามารถวางแผน หรือตัดสินใจในการ เร่งรัดการใช้จ่ายงบประมาณ หรือเสนอแนะ การเบิกจ่ายงบประมาณได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และยังสามารถประหยัดงบประมาณใน การดูแลข้อมูล และการจัดซื้อกระดาษ เป็นต้น

2. ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาระบบบันทึก ข้อมูล เพื่อใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี

ผลการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและ สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบ บันทึกข้อมูล ได้นำมาจัดทำเป็นระบบบันทึก ข้อมูลเพื่อใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี เพื่อให้ครูใช้ เป็นระบบบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ในระบบประกัน คุณภาพภายใน ประกอบด้วย การจัดทำระบบ บันทึกข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ โดยใช้บริการ ของ G Suite for education เป็นฐาน โดยใน หน้าเมนู หน้าแรก วิธีการใช้งานระบบ มาตรฐานที่ 1 มาตรฐานที่ 2 มาตรฐานที่ 3 คำสั่งที่ 318/2563 ค่าเป้าหมายมาตรฐาน การศึกษา และ SAR ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำ ระบบบันทึกข้อมูล ที่ได้มีการปรับแก้ตาม คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เมื่อจัดทำสาระของ ระบบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงได้นำระบบที่ได้ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของ

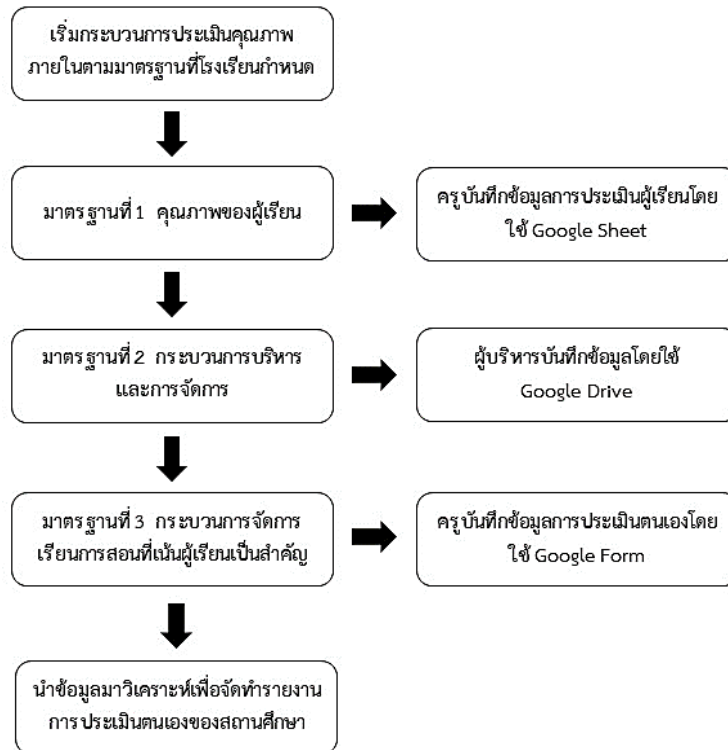
เนื้อหาอีกครั้ง ผลจากการตรวจสอบระบบผ่านผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา ค่า IOC ได้ค่าที่ 0.84 ซึ่งสูงพอที่จะใช้ในการวิจัย ได้นำโครงร่างที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเมื่อจัดทำระบบบันทึกข้อมูลเรียบร้อยแล้วจึงได้นำระบบที่ได้ไปใช้จริง

3. ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ระบบ และการประเมินความเหมาะสมของระบบบันทึกข้อมูล เพื่อใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี

จากผลการประเมินความเหมาะสมของระบบ ตามความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารและครูผู้สอน ผลปรากฏว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งด้าน ด้านการออกแบบการนำเข้าข้อมูล ด้านการออกแบบการแสดงผล ด้านการใช้งานระบบบันทึกข้อมูล ด้านผลตอบกลับจากการใช้งานระบบบันทึกข้อมูล มีความเหมาะสม ดังนั้น จึงสามารถที่จะนำไปใช้ เป็นระบบบันทึกข้อมูล เพื่อใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานีได้ เนื่องจากผลการประเมินความเหมาะสมทั้งจากผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นที่สอดคล้องกัน แสดงให้เห็นว่าโดยรวมระบบบันทึกข้อมูล เพื่อใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี สามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกต่อการจัดกิจกรรมการประเมิน ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการประเมินคุณภาพผู้เรียน และมีการรวบรวมการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบซึ่ง

เป็นแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษา และพัฒนาการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับฉันทะวัน ลิมประสงค์ (2560) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารจัดการการประกันคุณภาพสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่านวัตกรรมการบริหารจัดการการประกันคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความครอบคลุมการบริหารจัดการศึกษาทุกด้านตั้งแต่จัดทำแผนกลยุทธ์ จัดทำแผนงาน/โครงการเพื่อกำหนดแนวทางการประกันคุณภาพที่ชัดเจนมีการพัฒนาผู้บริหาร และการบริหารจัดการในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนมีการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกันคุณภาพ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และมีการพัฒนานักเรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการการประกันคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเป็นไปได้มากเพราะตัวชี้วัดในแต่ละด้านเขยื่อนนำเสนอเป็นรูปธรรมง่ายต่อการนำไปสู่การปฏิบัติ จึงมีความเป็นไปได้มากที่จะนำองค์ประกอบเหล่านี้มาใช้ ดังนั้นรูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการการประกันคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีประโยชน์ และมีความถูกต้อง และเหมาะสม เพราะตัวชี้วัดทุกมาตรฐาน เป็นตัวชี้วัดที่เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการการประกันคุณภาพสถานศึกษาอยู่แล้ว สามารถนำไปสู่ปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จได้แต่จะต้องดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง พร้อมมีการประเมินผลเป็นระยะๆ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการก็นำผลการประเมินไปใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในโอกาสต่อไป

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

รูปแบบการดำเนินงานของระบบบันทึกข้อมูล เพื่อใช้ในงานประกันคุณภาพภายใน จากภาพดำเนินงานโดยใช้ G suite for education เป็นฐาน ในการพัฒนาระบบบันทึกข้อมูล เพื่อใช้ในงานประกันคุณภาพภายใน ซึ่งได้นำ 3 โปรแกรมของ G suite for education คือ Google Form Google Drive และ Google Sheet มาใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละมาตรฐาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลไปใช้
 - 1.1 โรงเรียนควรประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ครูและผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่ของครูกับการประกันคุณภาพภายในและชี้แจงขั้นตอนการนำระบบไปใช้ในการประกันภายในแบบ ศีษาระบบให้

ละเอียด เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

1.2 โรงเรียนควรนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี เกี่ยวกับการการประกันคุณภาพภายในโดยมอบหมายให้ครูและผู้เกี่ยวข้อง ศีษาระบบเพื่อประกอบการปฏิบัติหน้าที่ทั้งในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ซึ่งอาจทำให้ครู สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพภายในได้

1.3 โรงเรียนควรประเมินผลการใช้เพื่อปรับปรุงเป็นระยะ ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรทำการวิจัยการพัฒนาระบบเพื่อใช้ในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ระบบดูแล

ช่วยเหลือนักเรียน ระบบงานเทคโนโลยี
สารสนเทศ

2.2 ควรมีการวิจัยปัจจัยที่เอื้อต่อ
การประกันคุณภาพภายในที่ส่งผลต่อ
ประสิทธิภาพของสถานศึกษา

2.3 ควรมีการวิจัยโดยใช้

กระบวนการวิจัยและพัฒนา เพื่อหารูปแบบ
ประกันคุณภาพภายใน ที่เหมาะสมกับบริบท
ของโรงเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่
ผู้เรียนและสถานศึกษาต่อไป

แหล่งอ้างอิง

กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561, 23 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 11ก. หน้า 3-5.

ณัฐตะวัน ลิ้มประสงศ์. (2560). นวัตกรรมการบริหารจัดการการประกันคุณภาพสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(1), 484-501.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2550). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รัตนจินันท์ ไพโรดิพะเนา. (2558). รูปแบบการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

วัชรศักดิ์ สงค์ปาน. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อบรรลุผลการประกันคุณภาพ ภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).

สุพิชญา กลั่นนุรักษ์. (2559). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดกลางในกลุ่มเกาะแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

อาพร สุนทรวัฒน์ และ ทัดทอง พราหมณี. (2560). การประยุกต์ใช้ Google Sheet ในการบริหารงบประมาณ. PULINET Journal. เพชรบุรี: สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

การนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

AN APPLICATION OF BUDDHIST PHILOSOPHY INTEACHING AND LEARNING
OF STUDENTS IN GRADUATESCHOOL MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

พระมหาวิโรจน์ กุตตวิโร *

Phramaha Viroj Guttaviro

Corresponding Author E-mail: non2518@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนการสอนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) เปรียบเทียบการนำหลักพุทธปรัชญาใช้ในการเรียนการสอนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่มีอายุ รายได้ และอาชีพต่างกัน และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักพุทธปรัชญาใช้ในการเรียนการสอนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตามการนำหลักพุทธปรัชญาใช้ในการเรียนการสอนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมด 170 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัย กรอบแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์ สมมติฐาน รวมทั้งนิยามปฏิบัติการ

ผลการวิจัย พบว่า

1. นักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีการนำหลักพุทธปรัชญาใช้ในการเรียน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกออกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านวิริยะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านวิมังสา และด้านฉันทะ ส่วนด้านจิตตะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนการสอนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่มีอายุ รายได้ และอาชีพต่างกัน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนการสอนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า ด้านวิริยะมีความถี่มากที่สุด คือ ควรมีความขยันหมั่นเพียร และอดทนในการเรียน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

คำสำคัญ: พุทธปรัชญา, การเรียน, นักศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study application of Buddhist philosophy in the study of graduate students, Graduate School, Mahamakut Buddhist University, 2) to compare the application of Buddhist philosophy in the study of graduate students, Graduate School,

* สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University based on their age, income and occupation, and 3) to study suggestions on the application of Buddhist philosophy in the study of graduate students, Graduate School, Mahamakut Buddhist University. The data were collected from 170 samples by questionnaires created under the scope of conceptual framework, theories and research works concerned, objectives, hypotheses and operational definitions.

The results of this research found that:

1. The students of Graduate School, Mahamakut Buddhist University applied Buddhist philosophy in their study in 4 aspects at a high level overall. In aspects by descending sorting, the highest level was on Viriya, followed by Vimamsa, Chanda and Citta respectively.

2. The comparative results in the application of Buddhist philosophy in the study of graduate students, Graduate School, Mahamakut Buddhist University based on their different age, income and occupation were found differently with a statistically significant figure at .05.

3. The suggestions in the application of Iddhipada principles in the study of graduate students of Mahamakut Buddhist University indicated that the most frequency was on Viriya; to be diligent and patient in the study theoretically and practically.

Keywords: Buddhist philosophy, Study, Students, Graduate School Mahamakut Buddhist University

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งของสังคมไทยที่พุทธศาสนิกชนใช้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ของคนรุ่นใหม่ที่ต้องการจะเดินทางไปสู่ความสำเร็จในชีวิตและการทำงานโดยเฉพาะในโลกปัจจุบันเป็นโลกที่ฉาบฉวยและวุ่นวายต้องแก่งแย่งกันในการทำงานหรือการดำเนินชีวิตเพื่อความสำเร็จของแต่ละคน ดังนั้น อธิปไตย 4 จึงมีความหมายกับคนรุ่นใหม่ต้องการความสำเร็จในการทำงาน ทำให้เราต้องฝึกฝนตนเอง เพื่อจะเข้าใจและเข้าถึงหลักธรรมที่ก่อกำเนิดการพัฒนาคตนเองอย่างแท้จริง หลักธรรมที่สำคัญประการหนึ่งที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ หลักอริยบท 4 เป็นหลักธรรมที่จะทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตามนำไปสู่ความความสำเร็จ โดยเฉพาะเรื่องการเรียนการสอนของนักศึกษา

และหลักอริยบท 4 มีความสำคัญที่ทำให้เกิดความรัก ความพอใจ ความขยัน ความอดทน ความตั้งมั่น และมีความไตร่ตรอง ตรวจสอบผลงานที่ปฏิบัติ และยังเป็นหลักธรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตเพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จโดยตรง พยายามในการเรียน ความเพียรพยายามในการเรียน ความเอาใจใส่ในการเรียน และพิจารณา ไตร่ตรองในการเรียน และมีการวางแผนงาน ปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องให้มากยิ่งขึ้น ควรพัฒนาตนอย่างต่อเนื่องให้มีศักยภาพสูงมากยิ่งขึ้นในเรียนตามภาระกิจที่รับผิดชอบ เพราะการเรียน จะต้องนำหลักอริยบท 4 มาใช้ทั้งระบบ ซึ่งหลักอริยบท 4 นี้คือ รากฐานแห่งความสำเร็จ หนทางสู่ความสำเร็จ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ เป็นหลักในการเรียนที่เป็นระบบระเบียบครบวงจรมีระบบ การตรวจสอบ เมื่อมีปัญหาใด ๆ เกิดขึ้นก็สามารถตรวจสอบ

ระบบการเรียนรู้ได้ ถ้าขาดอิทธิบาท 4 แล้ว เป็นการเรียนด้วยความไม่มีฉันทะ คือ ไม่พอใจกับการเรียนที่ตนเรียนแล้ว ความเกียจคร้านก็จะมากดทับ ความพากเพียรไม่เกิด ความเอาใจใส่ไม่มีและการพิจารณาไตร่ตรองด้วยปัญญาไม่งอกเงยขึ้น ความล้มเหลวในการเรียนก็จะตามมา เพราะขาดหลักอิทธิบาท 4 นี้เอง และต้องหมั่นสร้างแรงบันดาลใจ คือ ความปรารถนามุ่งหวังให้การเรียนบรรลุจุดหมายอยู่ตลอดเวลา

ในปีการศึกษา 2545 สภามหาวิทยาลัยในการประชุมครั้งที่ 1/2545 เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 มีมติให้บัณฑิตวิทยาลัยเปิดการเรียนการสอนสาขาวิชาพระพุทธศาสนา และปรัชญาแก่นักศึกษาคฤหัสถ์เป็นรุ่นแรก ซึ่งมีนักศึกษา จำนวน 32 ท่าน และในปีการศึกษา 2546 เปิดการเรียนการสอนอีกสาขาวิชาหนึ่งคือ สาขาพุทธศาสนศึกษา มีนักศึกษาจำนวน 20 ท่าน ปัจจุบันนี้มีเปิดการเรียนการสอน 4 สาขาวิชา คือ 1) สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา 2) สาขาวิชาพระพุทธศาสนาและปรัชญา 3) สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง และ 4) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2539, น. 1-2) บรรพชิตและคฤหัสถ์สามารถเรียนได้ทุกสาขาวิชา และทุกสาขาวิชาจะต้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นวิชาหลัก และการเรียนวิชาพระพุทธศาสนานั้นจะเรียนเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา และหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่นักศึกษาเรียนนั้นก็จะมีหลากหลาย แต่ประเด็นที่เกี่ยวหลักธรรมที่เกี่ยวกับอิทธิบาท 4 ที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

และประสิทธิผลมากขึ้น ทางบัณฑิตวิทยาลัยก็นำมาใช้และส่งเสริมในการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์สอนหนังสือที่บัณฑิตวิทยาลัยมาเป็นเวลานานจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนการสอนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยซึ่งยังไม่เคยมีผู้ใดศึกษามาก่อน ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาถึงข้อเสนอแนะของนักศึกษาที่จะให้มีการนำหลักพุทธปรัชญาโดยเฉพาะเรื่องอิทธิบาท 4 มาใช้ในการเรียนการสอนให้เป็นรูปธรรมและจริงจังจะ และนำผลการวิจัยในครั้งนี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อพิจารณาในการนำผลการวิจัยมาใช้ปรับปรุงในการเรียนการสอนด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. เพื่อเปรียบเทียบการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่มีอายุ รายได้ และอาชีพต่างกัน
3. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาวิเคราะห์ถึงการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนการสอนของนักศึกษา บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยมีขอบข่ายในการศึกษาวิจัย ดังนี้

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจาก นักศึกษาในระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก ทุกสาขาวิชา ประจำปีการศึกษา 2560 และ 2563 ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง จำนวน 301 รูป/คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จของเกรจซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 43) จากบัญชีรายชื่อของนักศึกษา ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2560 และ 2563 จำนวน 301 รูป/คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 170 ราย และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก (ชูศรี พันธุ์ทอง, 2537, น. 103)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบผสมผสานระหว่างแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) กับแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งการสร้างเครื่องมือได้ประยุกต์ใช้หลักการและวิธีการสร้างเครื่องมือของลิเคิร์ท สเกล (Likert Scales) แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการนำหลักพุทธปรัชญา มาใช้ในการเรียนการเรียนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย แบ่งเป็น 4 ด้าน จำนวน 28 ข้อ และ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนการเรียนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 4 ข้อ

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัย พบว่า

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่า ด้านนันทะ พบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) ด้านวิริยะ พบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) ด้านจิตตะ พบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) และด้านวิมังสา พบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่มีอายุ รายได้ และอาชีพต่างกัน ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่มีอายุ

รายได้ และอาชีพต่างกัน พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า ด้านวิริยะมีความถี่มากที่สุด คือ ควรมีความขยันหมั่นเพียร และอดทนในการเรียน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) ทั้งนี้ อภิปรายผลได้ว่า นักศึกษา มีความภูมิใจในการเรียน มีความมุ่งมั่นที่จะเรียนให้สำเร็จและบรรลุเป้าหมาย พอใจในการเรียนของตนและมีใจสู้กับการเรียนที่ตนได้รับผิดชอบ มีความขยันอดทน และมีความกล้าและความแน่วแน่ที่จะมุ่งมั่นในการเรียนจนไปสู่ความสำเร็จ จึงทำให้ผลการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนจึงออกมาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภษฏีทองคอนคู (2552) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนของนักเรียน โรงเรียนวัดหลวงวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนของนักเรียน โรงเรียนวัดหลวงวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้ง 4

ด้าน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวุฒิกกร บัวทอง (2552) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม 7 ผลการศึกษาพบว่า ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากลุ่ม 7 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้อิทธิบาท 4 ในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนนภพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิจัยการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านฉันทะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) ทั้งนี้ อภิปรายผลได้ว่า นักศึกษามีความรักพึงพอใจในการเรียน พอใจในวิชาที่เลือกเรียน มีความภูมิใจในวิชาที่เรียน พยายามทำให้การเรียนสำเร็จและดียิ่งขึ้น จึงทำให้นักศึกษามีความพึงพอใจด้านฉันทะ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชญาภา เมธีวรฉัตร (2554) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 กรณีศึกษาโรงเรียนศิรีวงศ์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนศิรีวงศ์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า บุคลากรมีพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สถิตรัชปต์ย (2548) ประเด็นนี้ หากกองบรรณาธิการเห็นว่าเก่าไปตัดออกได้เลย ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไป

ใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาคฤหัสถ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจใน องค์ประกอบของอิทธิบาท 4 อันประกอบไปด้วย ฉันทะ ความพึงพอใจ วิริยะ คือ ความเพียร จิตตะ คือเอาใจฝักใฝ่ วิมังสา คือ ไตร่ตรอง โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.38) มีความเข้าใจความหมายที่ถูกต้อง ตรงกันด้านวิธีปฏิบัติ พบว่า นักศึกษาคฤหัสถ์ ส่วนใหญ่ให้ทัศนะที่คล้ายคลึงกันว่า ในการทำ สิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น เป้าหมายที่ตั้งไว้คือการ ประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ทำต้องเริ่มที่ฉันทะให้ เกิดในใจของตนเองก่อน คือ รัก ชอบ อยากที่จะทำในสิ่งนั้น

3. ผลการวิจัยการนำหลักพุทธปรัชญา มาใช้ในการเรียนของนักศึกษา บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านวิริยะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) ทั้งนี้ อภิปรายผลได้ว่า นักศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มีความเพียร มีความขยันขันแข็งในการเรียน มุ่งมั่นในการเรียนให้สำเร็จ จึงทำให้นักศึกษา ในด้านวิริยะ มีความเพียร ขยันในการเรียน ผลจึงออกมาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ประภษณี ทองคอนคู่ (2552) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียน ของนักเรียน โรงเรียนวัดหลวงวิทยา อำเภอมือ เมือง จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนของ นักเรียน โรงเรียนวัดหลวงวิทยา อำเภอมือ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มากที่สุด คือ ด้านวิริยะ (ความเพียร) และยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติมาน นาทอง (2546) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจกรรม

นักเรียนแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนบ้าน ค้างอ้อย อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน ผลวิจัย พบว่า ผู้ปกครอง นักเรียน พระภิกษุ นักเรียน และครู มีความพอใจต่อการบริหารกิจกรรม นักเรียนแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 โดยผู้ปกครอง นักเรียน พระภิกษุและครู เห็นว่าปัญหาและ อุปสรรคการบริหารกิจกรรมนักเรียนมีส่วน ร่วมบ้าน วัด โรงเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ทุก ด้านลดลงหลังจากที่ทดลองใช้หลักการบริหาร กิจกรรมนักเรียนแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนตามหลักอิทธิบาท 4

4. ผลการวิจัยการนำหลักพุทธปรัชญา มาใช้ในการเรียนของนักศึกษา บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านจิตตะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) ที่เป็น เช่นนี้อภิปรายผลได้ว่า นักศึกษามีความเอาใจ ใส่ในการเรียน เข้าใจในวิชาที่เรียน เรียนด้วยความจริงจัง เอาใจใส่ศึกษารายละเอียดงานที่ อาจารย์มอบหมายให้ทำ มีสมาธิในการเรียน มีสติควบคุมตัวเองให้อยู่กับการเรียนไม่ วอกแวกจึงทำให้ผลด้านนี้อยู่ในระดับมาก ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรินทร์ นินทศรี (2551) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การดำเนิน ชีวิตประจำวันตามหลักอิทธิธรรมของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนวัดควนसान อำเภอลำ กลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2540 ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และศึกษาอยู่ใน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 มีความ คิดเห็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันตามหลัก อิทธิบาทธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของประภษณี ทอง คอนคู่ (2552) ได้ทำวิจัยเรื่อง “หลักอิทธิบาท

4 ในการเรียนของนักเรียน โรงเรียนวัดหลวงวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนของนักเรียน โรงเรียนวัดหลวงวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มากที่สุด คือ ด้านวิริยะ (ความเพียร) รองลงมาคือ ด้านจิตตะ (การเอาใจใส่)

5. ผลการวิจัยการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านวิม้งสาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า นักศึกษา มีความขยันหมั่นเพียร พิจารณาไตร่ตรองในการเรียน ใช้ความรู้หมั่นตรวจสอบในการเรียนเพื่อพัฒนาการเรียน มีการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขในการเรียนของตน ผลในด้านนี้จึงออกมามาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภษณี ทองคอนคู่ (2552) ได้ทำวิจัยเรื่อง “หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนของนักเรียน โรงเรียนวัดหลวงวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนของนักเรียน โรงเรียนวัดหลวงวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มากที่สุด คือ ด้านวิริยะ (ความเพียร) รองลงมาคือ ด้านจิตตะ (การเอาใจใส่) และน้อยที่สุด คือ ด้านวิม้งสา (การพิจารณาใคร่ครวญ) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนมไพร ไชยงค์ (2551) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาการใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตสุพรรณบุรี”

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตสุพรรณบุรีหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีการใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน

6. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่มีอายุ รายได้ และอาชีพต่างกัน มีการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ที่เป็นเช่นนั้นอภิปรายผลว่า อายุ รายได้ และอาชีพของนักศึกษามีผลต่อการนำหลักพุทธปรัชญา โดยเฉพาะด้านฉันทะของทุกตัวแปรอิสระ ที่ด้านนี้มีความต่างกัน เพราะฉันทะคือความพอใจเป็นเรื่องเริ่มต้นของอิทธิบาท 4 ในการที่นักศึกษาจะนำมาใช้ในการเรียนจึงทำให้มีผลแตกต่างกันในเรื่องของ อายุ รายได้ และอาชีพ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชญาภา เมธีวรฉัตร (2554) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 กรณีศึกษาโรงเรียนศิริวงศ์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคคลากรในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนศิริวงศ์วิทยา จังหวัด นครสวรรค์ จำแนก เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

หลักพุทธปรัชญาในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ หลักอิทธิบาท 4 เป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการศึกษา ตลอดจนการทำงาน ส่วนที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและกำหนดเพื่อการศึกษา มี 4

ด้าน คือ 1) ด้านฉันทะ 2) ด้านวิริยะ 3) ด้านจิตตะ และ 4) ด้านวิมังสา ที่นักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยนำมาใช้ในการเรียนนั้น ส่งผลต่อการเรียนของนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นไปตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังทำให้ นักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ยังเห็นคุณค่าและความสำคัญ พร้อมทั้งยังมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้นักศึกษาด้วยกันนำหลักธรรมเรื่องอิทธิบาท 4 มาใช้ในการเรียนเช่นเดียวกัน และยังให้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 อันประกอบไปด้วย 1) ฉันทสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะ ความเพียรสร้างสรรค์) 2) เจริญอิทธิบาทอันประกอบไปด้วย วิริยสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะความ เพียรสร้างสรรค์) 3) เจริญอิทธิบาทอันประกอบไปด้วย จิตตสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตความเพียรสร้างสรรค์) 4) เจริญอิทธิบาทอันประกอบไปด้วย วิมังสาสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสา สมาธิความเพียรสร้างสรรค์) ที่ตนเองได้รับรู้และรับทราบแก่ผู้ปกครองของตนเอง ครอบครัว เพื่อนร่วมงานของแต่ละท่าน และช่วยให้นักศึกษาสามารถที่จะสร้างการตรวจสอบและประเมินการสอนของอาจารย์ผู้สอนได้ ซึ่งจะทำให้การสอนของอาจารย์ผู้สอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นไปสุดท้ายจะทำให้นักศึกษาเข้าถึงการสอนของอาจารย์ผู้สอนได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย คือ ผู้สอนและผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย พบว่า มีข้อเสนอแนะจากนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัยว่า ทุกคณะของมหาวิทยาลัยส่วนกลาง รวมไปถึงหน่วยงานวิทยาเขต ควรนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนการสอน เพราะหลักพุทธปรัชญา โดยเฉพาะเรื่องหลักอิทธิบาท 4 เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในเรียนจะทำให้การเรียนนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและมีคุณภาพ และนักเรียนที่นำหลักพุทธปรัชญาไปใช้ในการเรียน จะเป็นผู้เรียนโดยไม่กดขี่ ช่มแครงคนอื่นและตนเอง ตั้งตนอยู่ในความซื่อสัตย์ และซื่อตรง ต่อการเรียนของตนให้แก่เพื่อนร่วมชั้นเรียน และหน่วยงานของมหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบโดยตรงกับนักศึกษา อันได้แก่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ควรออกกฎระเบียบที่ชัดเจนให้คณาจารย์ทุกท่านของบัณฑิตวิทยาลัย ได้นำหลักพุทธปรัชญา โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการเรียนการสอนที่จะออกมา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถภาพในการเรียนการสอนของนักศึกษาด้วยหลักพุทธปรัชญาอื่น ๆ นอกจากอิทธิบาท 4 เพื่อสะท้อนให้เห็นความเป็นจริงว่าการเรียนไม่ว่าระดับใดก็ตาม เมื่อได้นำหลักพุทธปรัชญามาใช้ประกอบและร่วมด้วย จะทำให้การเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและการวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการเรียนการสอนควรขยายวงกว้างออกไป ในระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด และทั่วประเทศ

แหล่งอ้างอิง

- กิตติมาน นาทอน. (2546). การบริหารกิจกรรมนักเรียนแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ตามหลักอริยธำม 4 โรงเรียนบ้านค่างอ้อย อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์).
- ชูศรี พันธุ์ทอง. (2537). สถิติเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2539). คู่มือการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย ปี 2562. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ประกฤษณ์ ทองคอนคู่. (2552). หลักอริยธำม 4 ในการเรียนของนักเรียน โรงเรียนวัดหลวงวิทยา อำเภอมืองจังหวัดศรีสะเกษ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).
- พนมไพร ไชยยงค์. (2551). ผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาการใช้หลักอริยธำม 4 ในการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 4. คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตสุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตสุพรรณบุรี).
- พระมหาสุเมธ บัวทอง. (2552). การใช้หลักอริยธำม 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่ม 7. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย).
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2539). อนุสรณ์พิธีประสาทปริญญาศาสนศาสตร์บัณฑิต รุ่น 42/2538. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- วิษณุภา เมธีวรณัต. (2554). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอริยธำม 4 กรณีศึกษา โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา จังหวัดนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- สถิต รัชปต์. (2548). การประยุกต์หลักอริยธำม 4 ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษา คฤหัสถ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- สุรินทร์ นินทศรี. (2551). การดำเนินชีวิตประจำวันตามหลักอริยธำมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนวัดควนส้าน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).

การตีความสัญลักษณ์เชิงพุทธที่ปรากฏในเจดีย์ล้านนา THE INTERPRETATION OF BUDDHIST ICONICS AS FOUND IN LANNA CETIYAS

พระอริวัฒน์ รตนวณโณ (ธรรมวัฒน์ศิริ) *

Phra Athiwat Ratanavanno (Thammawatsiri)

พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์ *

Phisit Kotsupho

วิโรจน์ วิชัย *

Viroj Vichai

Corresponding Author E-mail: athiwat.tham@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของการสร้างเจดีย์ในล้านนา 2) ศึกษารูปแบบและพิธีกรรมการสร้างเจดีย์ในล้านนา และ 3) ตีความพุทธธรรมและคุณค่าจากสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเจดีย์ล้านนา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการศึกษาจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า 1) เจดีย์ในล้านนามีวิวัฒนาการมาจากศิลปะอินเดียดั้งเดิม และได้รับอิทธิพลมาจากอาณาจักรทวารวดี อาณาจักรศรีวิชัย อาณาจักรพุกาม และศรีลังกา สามารถแบ่งการสร้างเจดีย์ได้ 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การสืบทอดงานศิลปะทวารวดี และศิลปะพุกาม ระยะที่ 2 งานศิลปะที่ได้รับอิทธิพลศิลปะแบบสุโขทัย ระยะที่ 3 ศิลปกรรมยุคเจริญรุ่งเรือง ระยะที่ 4 ยุคเสื่อมของศิลปะในอาณาจักรล้านนา 2) ในด้านรูปแบบของเจดีย์ มีการจัดกลุ่มเจดีย์ตามรูปทรง และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ (1) เจดีย์ทรงปราสาทยอด (2) เจดีย์ทรงระฆัง (3) เจดีย์ทรงพิเศษ และและพิธีกรรมในการสร้างเจดีย์แบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ (1) พิธีวางอิฐมงคลปฐมฤกษ์ (2) พิธีบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ (3) พิธีบรรจุพระพิมพ์ในคอรฆังเจดีย์ 3) ผู้วิจัยได้ใช้การตีความ 2 แบบ คือ (1) การตีความแบบยึดถือผู้อ่านเป็นสำคัญ ใช้ในการตีความสัญลักษณ์เชิงหลักธรรมที่ปรากฏในเจดีย์ (2) การตีความแบบยึดถือคัมภีร์เป็นสำคัญ ใช้ในการตีความสัญลักษณ์ที่ปรากฏภายใต้ฐานเจดีย์ และคุณค่าที่พบจากสัญลักษณ์ คือ (1) คุณค่าทางความงาม (2) คุณค่าทางด้านเรื่องราว (3) คุณค่าทางด้านวัฒนธรรม และ (4) คุณค่าทางด้านจิตใจ

คำสำคัญ: การตีความ, สัญลักษณ์เชิงพุทธ, เจดีย์ล้านนา

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) explore the Lanna's Cetiya construction history, 2) examine the architecture and methods that were used to build Cetiya, and 3) analyze the Buddha's teachings and fundamental ideas from the symbols found in Lanna Cetiya. Field data from interviews and a documentary research methodology were used to perform this study.

The results of this research found that: Demonstrated how the pagodas of Lanna developed from ancient Indian art and how they were influenced by the kingdoms of Dvaravati, Srivijaya, Bagan, and Sri Lanka. The construction of the Cetiya may be divided into four distinct

* คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

periods, the first of which endures the period of passing down Bagan and Haripunchai art. Sukhothai Art represents a significant impact on the second period of art. The fine arts were in their glory during the third period. The Lanna Kingdom's fourth era was marked by the decline of its artistic legacy. Cetiya have been divided into three styles based on their architectural components and shapes: (1) the top-shaped cetiya; (2) the bell-shaped cetiya; and (3) the special-shaped cetiya. The construction of a pagoda is divided into three phases: (1) the auspicious brick-laying ritual; (2) the containing of the Buddha's relics; and (3) the containing of the amulet in the bell neck of the pagoda. The researcher employed two approaches: (1) a reader-centered interpretation that relied on symbolic interpretations based on Cetiya principles; and (2) a scripture-centered interpretation that did so by implementing the guidelines for deciphering the symbols that can be seen beneath the base of the pagoda. The values found in symbols remain: (1) aesthetic value; (2) story value; (3) cultural value; and (4) mental value.

Keywords: Interpretation, Buddhist Iconic, Lanna Cetiya

บทนำ

อาณาจักรล้านนาคับถึงปัจจุบันมีอายุ สืบต่อมาไม่น้อยกว่า 700 ปี สถาปนาขึ้นมาใน ยุคร่วมสมัยกับอาณาจักรโบราณในดินแดน แถบนี้ ได้แก่ อาณาจักรสุโขทัย หรือสยาม อาณาจักรล้านนาโบราณ ครอบคลุมพื้นที่ กว้างขวาง ได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่ทางภาคเหนือ ตอนบน ครอบคลุมจังหวัดเชียงราย จังหวัด เชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดลำปาง จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และพื้นที่ทางตะวันออกเฉียงเหนือ บางส่วนของ จังหวัดเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศ เมียนมา รวมทั้งพื้นที่บางส่วนของดินแดนทาง ทิศใต้ของประเทศจีน คือ เชียงรุ้ง และ 12 ปันนา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, 2557, น. 13) ล้านนาคับเป็นอาณาจักรโบราณที่ทรงอำนาจ มีอาณาจักรไพศาล มีสัมพันธภาพที่ดีกับ อาณาจักรเพื่อนบ้านข้างเคียงร่วมสมัย เดียวกัน เช่น อาณาจักรล้านช้าง (หลวงพระ บาง) อาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรศรีเกษตร

(มอญ) อาณาจักรพุกาม (พม่า) ทั้งทางด้าน การเมือง การปกครอง การศาสนา โดยเฉพาะ คติความเชื่อพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท และ ทางด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2539, น. 36)

ล้านนาคับถือพระพุทธศาสนาลัทธิ ลัทธิจากสุโขทัยและพม่า พระสงฆ์สังฆป ราชญ์ ล้านนามี ความรู้แตกฉานใน พระพุทธศาสนา สามารถทำการสังคายนา พระไตรปิฎกใน พ.ศ. 2020 อุปลัมภีโดยพญา ตีโลกราช ที่วัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) นับเป็นการทำสังคายนาครั้งที่ 8 (สมิทธิ ถนอมศาสนะ, 2556, น. 325) ของโลกและ นับว่าเป็นการสังคายนาพระไตรปิฎกใน ดินแดนประเทศไทยเป็นครั้งแรก ผลจากการ ทำสังคายนามีการส่งพระไตรปิฎกไปเผยแผ่ใน ประเทศที่ นับถือพระพุทธศาสนา เช่น อาณาจักรล้านช้าง อาณาจักรขอม และเกิด สังฆปราชญ์หลายท่านที่สามารถนิพนธ์ วรรณกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาจำนวน มาก เป็นที่ยอมรับของประเทศชาวพุทธ และ

พระสงฆ์ปัจจุบันยังใช้เป็นตำราเรียนหลักสูตรเปรียญธรรมอีกหลายเล่ม นอกจากนี้มีการสร้างวัดหลายแห่ง เช่น วัดเชียงใหม่ วัดเจดีย์หลวง วัดโพธารามมหาวิหาร (วัดเจดีย์เจ็ด ยอด) วัดพระสิงห์ วัดบุปผาราม วัดสวนดอก วัดพระบรมธาตุ ดอยสุเทพ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้สร้างพุทธศิลปกรรมในประเภทต่าง ๆ คือ

ด้านจิตรกรรม มีภาพจิตรกรรมทางคติความเชื่อและชาดกที่เขียนประดับไว้ที่ฝาผนังพระวิหารในวัดต่าง ๆ ที่อาณาจักรล้านนา

ด้านประติมากรรม มีพระพุทธรูปสำคัญที่เป็นสกุลช่างล้านนาในหลากหลายปาง และหลากหลาย เช่น พระเชียงแสนรุ่นต่าง ๆ พระพุทธสิหิงค์ หรือพระสิงห์ พระอัฐนารส พระเจ้าคำคิง

ด้านสถาปัตยกรรม มีพระสถูป เจดีย์ พระวิหาร และหอไตร เป็นต้น

ที่กล่าวมามีเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สรรค์สร้างพุทธศิลปกรรมในประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านสถาปัตยกรรม ไม่ว่าจะเป็นพระสถูป เจดีย์ มีรูปทรง ประเภท และขนาดแตกต่างกันอย่างงดงาม โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นของแต่ละวัดอยู่ทั่วแดนล้านนา

พุทธประติมากรรม ตกแต่งองค์ประกอบของเจดีย์ สกุลช่างล้านนาก็รังสรรค์ออกมาอย่างวิจิตรบรรจง เป็นต้นแบบของช่างล้านนาทรงคุณค่าทางสุนทรีย์ะ ดึงดูดสายตา และศรัทธาของผู้มากราบไหว้

เน้นในส่วนของพุทธศิลปกรรมประเภทสถาปัตยกรรมทั่วดินแดนล้านนา ล้านมีพระสถูป เจดีย์ที่สร้างไว้เป็นศูนย์รวมทางจิตวิญญาณของชาวพุทธ ทั้งในระดับสังคม ชุมชน

หรือปัจเจกบุคคล ยังสามารถสร้างให้เจดีย์เหล่านั้น มีความสัมพันธ์กับชีวิตของแต่ละบุคคล ที่เกิดในปีนักษัตร 12 ราศี เรียกว่า พระธาตุประจำปีเกิด เอาไว้อย่างแนบแน่น จะมีประเพณีไหว้พระธาตุประจำปีเกิดอย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งปี

รูปทรงเจดีย์ที่สร้างในประเทศไทยนับแต่โบราณมีหลายรูปทรง เช่น ทรงโอคว่ำ ทรงระฆัง ทรงปราสาท ทรงลอมฟาง ทรงสี่เหลี่ยม เป็นต้น ในแต่ละชั้นจากฐานขึ้นไปจนถึงยอดเจดีย์ สถาปนิกย่อมแฝงหลักพุทธธรรมเอาไว้ในสัญลักษณ์ ผ่านทางรูปทรงองค์ประกอบที่ประดับในเจดีย์ สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่กล่าวมาต้องมีผู้รู้มาอธิบายความหมาย หรือตีความหมายหลักพุทธธรรม คติธรรม และคุณค่าที่แฝงเร้นในองค์ประกอบผ่านสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเจดีย์

ผู้วิจัยจึงสนใจอยากศึกษารูปทรงและประเภทของเจดีย์แบบล้านนา ที่ประดิษฐานอยู่ในพื้นที่ 7 จังหวัดล้านนาตอนบน ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ และน่าน อย่างละเอียด แล้วต้องการตีความหลักพุทธธรรม ผ่านสัญลักษณ์ที่ปรากฏในรูปทรงของเจดีย์ว่า จะได้ค้นพบหลักพุทธธรรมสำคัญอะไรบ้าง จะมีคุณค่าที่เป็นหลักการดำเนินชีวิตแบบล้านนาวิถี ทั้งในส่วนปัจเจกและสังคมโดยรวม อะไรบ้างที่สะท้อนนวัตกรรมจากภูมิปัญญาของปราชญ์ล้านนาในอดีตและสืบทอดมาถึงปัจจุบันได้

ด้วยใจทวิจิตต์ดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงลงมือทำการวิเคราะห์เจาะลึก ตีความ ค้นหาหลักพุทธธรรม ที่แฝงเร้นในสัญลักษณ์ของเจดีย์ออกมา แล้วนำเสนอองค์ความรู้เหล่านั้นเป็นข้อมูลประกอบการมานมัสการและเยี่ยม

ชมเจดีย์ พร้อมกับเสนอวิธีการนำหลักพุทธธรรมดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการสร้างเจดีย์ในล้านนา
2. เพื่อศึกษารูปแบบและพิธีกรรมการสร้างเจดีย์ในล้านนา
3. เพื่อตีความพุทธธรรมและคุณค่าจากสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเจดีย์ล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาภาคเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาภาคเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร พระไตรปิฎก อรรถกถา คัมภีร์พัสสาล้านนา หลักฐานที่เกี่ยวข้อง รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1.1 ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทางด้านเจดีย์ล้านนา

- 1.2 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพุทธศิลปกรรม ด้านสถาปัตยกรรมเจดีย์ล้านนา โดยแยกประเด็นศึกษา ดังนี้

- 1) ประวัติและความเป็นมาของการสร้างเจดีย์ในล้านนา

- 2) รูปแบบและพิธีกรรมการสร้างเจดีย์ในล้านนา

- 3) ความหมายทางพุทธธรรม และคุณค่าที่สื่อผ่านสัญลักษณ์ รูปทรงและองค์ประกอบของเจดีย์ล้านนา

- 1.3 ศึกษาข้อมูลประวัติของเจดีย์ล้านนา

- 1.4 ตีความหลักพุทธธรรม และคุณค่าที่ปรากฏในสัญลักษณ์และองค์ประกอบที่ปรากฏในเจดีย์ล้านนา

- 1.5 สรุปผลการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าในภาคสนาม

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

สัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ที่มีความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับพุทธศิลปกรรม ด้านสถาปัตยกรรมล้านนา จำนวน 14 รูป/คน

- 2.1 การวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จะทำการวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

- 2.2 การรายงานผลการวิจัย สรุปและนำเสนอผลการศึกษาโดยแยกออกเป็นบทต่าง ๆ

สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของการสร้างเจดีย์ในล้านนา

ล้านนาเป็นอาณาจักรที่มีหลักฐานในการศึกษาค่อนข้างมาก มีทั้งตำนานพงศาวดาร และศิลาจารึก โดยสามารถแบ่งการสร้างเจดีย์ได้ดังนี้

- 1.1 ระยะเวลาที่ 1 การสืบทอดงานศิลปะทวารวดี และแหล่งบันดาลใจจากศิลปะพุกาม (พุทธศตวรรษที่ 19) ยุคเริ่มต้น

ของอาณาจักรล้านนางานสถาปัตยกรรมในช่วงเวลานี้มีแหล่งบันดลใจและพื้นฐานมาจากแหล่งวัฒนธรรมสำคัญ คือ ศิลปะหริภุญไชย และศิลปะพุกามจากประเทศพม่า

1.2 ระยะที่ 2 การสืบทอดงานศิลปะในระยะแรกและอิทธิพลศิลปะสุโขทัย ยุคนี้มีการรับพุทธศาสนาและงานศิลปกรรมมาจากสุโขทัย รูปแบบเจดีย์ส่วนหนึ่งเป็นการสืบทอดมาจากยุคแรก ได้แก่ เจดีย์ทรงปราสาทยอด ซึ่งมีที่มาจากอิทธิพลของศิลปะพุกาม และหริภุญไชย และเกิดเจดีย์รูปแบบใหม่ที่เป็นลักษณะเฉพาะของเจดีย์ในล้านนา ได้แก่ เจดีย์ทรงระฆังแบบล้านนา ซึ่งมีแรงบันดาลใจจากศิลปะพุกาม และเจดีย์ทรงระฆังที่มีแหล่งบันดลใจจากศิลปะสุโขทัย

1.3 ระยะที่ 3 ยุคทองของล้านนา ความหลากหลายทางด้านรูปแบบของงานศิลปกรรม จัดเป็นอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก ทั้งอำนาจทางการเมือง และพุทธศาสนา มีการสร้างวัดและพระพุทธรูปเป็นจำนวนมาก รวมทั้งวัดที่สร้างนั้นจะมีขนาดใหญ่ ได้เกิดเจดีย์รูปแบบใหม่ที่ถือเป็นรูปแบบเฉพาะของเจดีย์ในล้านนา คือ เจดีย์ทรงปราสาทยอดเดียว

1.4 ระยะที่ 4 งานสถาปัตยกรรมยังสืบทอดมาจากยุคทองของล้านนา มีส่วนที่เป็นงานสร้างสรรค์หรือดัดแปลงรูปแบบเจดีย์ที่มีมาก่อนจนเกิดเป็นลักษณะเฉพาะอย่างใหม่ มีความนิยมเจดีย์สองรูปแบบ ได้แก่ เจดีย์ทรงปราสาทแบบล้านนา และเจดีย์ทรงระฆังแบบล้านนา ที่มีส่วนขององค์ระฆังและซุทธฐานบัวที่อยู่ใต้วงหลายเหลี่ยม

2. รูปแบบและพิธีกรรมการสร้างเจดีย์ในล้านนา

2.1 รูปแบบในการสร้างเจดีย์ การสร้างเจดีย์ในล้านนาได้กำหนดขอบเขตช่วงเวลาอยู่ในบริบททางประวัติศาสตร์ มีอยู่ด้วยกัน 2 ยุคสมัยด้วยกัน คือ สมัยสุกulentหรือหริภุญไชย ประมาณพุทธศตวรรษที่ 17 –18 และสมัยสุกulentล้านนาประมาณพุทธศตวรรษที่ 19-21 การสร้างเจดีย์ในล้านนามีเกณฑ์ในการจัดแบ่งตามรูปทรงและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของเจดีย์ สามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ 1) เจดีย์ทรงปราสาทยอด 2) เจดีย์ทรงระฆัง 3) เจดีย์ทรงพิเศษ มีดังนี้

1) เจดีย์ทรงปราสาทยอด ตามลักษณะทางกายภาพของเจดีย์รูปแบบนี้ เป็นเจดีย์มีเรือนธาตุ (ครมธาตุ) ส่วนเหนือเรือนธาตุเป็นการซ้อนขึ้นไปในแนวตั้ง มียอดตั้งแต่เหนือชั้นซ้อน ซึ่งได้รับแบบอย่างจากเจดีย์ที่สร้างในสมัยหริภุญไชย จังหวัดลำพูน มีการพัฒนาการเป็นเจดีย์ทรงปราสาทแบบต่าง ๆ ดังนี้ 1) เจดีย์ทรงปราสาทเรือนธาตุผังสี่เหลี่ยมจัตุรัสซ้อนลดหลั่นขึ้นไป ลักษณะเจดีย์มีฐานย่อเก็จรับเรือนธาตุซ้อน 12 องค์ (ด้านละ 3 องค์) และบริเวณมุมทั้งสี่เหนือเรือนธาตุในแต่ละชั้นประดับด้วยสกลุปลักรงระฆังผังจัตุรัสเหนือเรือนธาตุชั้นที่ 5 มียอด 2) เจดีย์ทรงปราสาทเรือนธาตุผังแปดเหลี่ยมซ้อนขึ้น ยอดเป็นองค์ระฆัง 3) เจดีย์ทรงปราสาทเรือนธาตุสี่เหลี่ยมจัตุรัสซ้อนขึ้น ยอดเป็นองค์ระฆัง 5 ยอด 4) เจดีย์ทรงปราสาทที่ซ้อนขึ้นโดยจำลองตัวอาคาร เป็นเจดีย์มีลักษณะสอดคล้องกับสถาปัตยกรรมแบบกุ ที่สร้างขึ้นเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปหรือบรรจุอัฐิของบุคคลชั้นสูงผู้ล่วงลับ 5) เจดีย์ทรงปราสาทยอดมีการพัฒนามาตลอดในสมัยล้านนา มีการผสมระหว่างเจดีย์ทรงปราสาท และทรงระฆัง

เข้าด้วยกัน มีฐานบัวลูกแก้วในผังย่อเก็จรับเรือนธาตุผังย่อเก็จประดับซุ้มลด จระนำ 2 ชั้น มียอดเป็นเจดีย์ทรงระฆังซึ่งแบบอย่างที่แสดงถึงความแตกต่างจากเจดีย์ทรงปราสาท โดยในส่วนเหนือเรือนธาตุเป็นชั้นบัวกลา มีลักษณะคล้ายหลังคาของสถาปัตยกรรมแบบมณฑปในผังย่อเก็จเช่นเดียวกับเรือนธาตุ รองรับยอดที่เป็นแบบอย่างของเจดีย์ทรงระฆัง โดยชั้นบัวกลาเหนือเรือนธาตุรับยอดเจดีย์ทรงระฆังยอดเดียว

2) เจดีย์ทรงระฆัง รูปแบบแสดงอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมจากเจดีย์ทรงระฆังกลมแบบลังกา เป็นเจดีย์ทรงกลมมีชั้นมาลัยเถา 3 ชั้น เหนือชั้นมาลัยเถาเป็นบัวปากกระฆังรองรับองค์ระฆัง ส่วนยอดเป็นบัลลังก์รับปล้องไฉนและปลียอด ในส่วนของฐานสามชั้นในชุดบัวลูกแก้วรองรับองค์ระฆังคว่ำเป็นส่วนสำคัญเป็นแบบอย่างที่ปรับเปลี่ยนจากเจดีย์ทรงระฆังแบบเมืองมอญและพุกาม และยังพัฒนาเป็นเจดีย์ทรงระฆังมีฐานย่อเก็จ เจดีย์ทรงระฆังล้านนามีแบบพัฒนาการเป็นลักษณะเฉพาะตัว

3) เจดีย์แบบพิเศษ ในกลุ่มนี้มีลักษณะพิเศษไม่สามารถจัดอยู่ในเจดีย์ 2 กลุ่มนี้ เนื่องจากมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป เช่น เจดีย์วัดเจ็ดยอด เจดีย์วัดร่ำเปิง (ตโปทาราม) เจดีย์ปล่อง เจดีย์วัดพวงหงส์ เจดีย์วัดกู่เต้า จังหวัดเชียงใหม่

2.2 พิธีกรรมการสร้างเจดีย์ในล้านนา การประกอบพิธีกรรมในการสร้างเจดีย์ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วง ได้แก่ 1) พิธีวางอิฐมุงคัลปฐมฤกษ์ 2) พิธีบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ พระอรหันตธาตุ พระพุทธรูป และวัตถุมงคลในสถูปมหาสถานหรืออุโมงค์โขงธาตุ

3) พิธีบรรจุพระพิมพ์ในคอรระฆังเจดีย์ โดยแต่ละช่วงจะยึดการหาฤกษ์ยามยามดี และจัดเตรียมสถานที่ เพียงแต่รายละเอียดขั้นตอนเครื่องประกอบพิธีบางอย่างมีความแตกต่างกันตามบริบทของการประกอบพิธี

3. การตีความพุทธธรรมและคุณค่าจากสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเจดีย์ล้านนา

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การสร้างเจดีย์ในล้านนา ได้นำคติความเชื่อ 2 แบบด้วยกัน คือ 1) คติการตีความเรื่องจักรวาลวิทยา เรื่อง 31 ภูมิ 2) คติธรรมจากสัตตมหาสถาน เช่น ปฏิจจสมุปบาท อภิธรรม 7 คัมภีร์ในอุโมงค์โขงธาตุ จำลองจากสถานที่พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปเสวยวิมุตติสุข 7 สัปดาห์สร้างเป็น 9 ช่องแบบบรรจุทั่วไป และแบบพิสดารตามคติแบบปัจจัย 24 ประการ นำสู่การตีความหลักพุทธธรรมและแสวงหาคุณค่าจากสัญลักษณ์และรูปทรงเจดีย์ในล้านนาดังต่อไปนี้

3.1 การออกแบบเจดีย์ในล้านนาและรูปแบบการจัดผังตามความเชื่อในล้านนา การออกแบบสัญลักษณ์ แทนความหมายของพระพุทธเจ้า เป็นสภาวะแห่งโลกุตระ และในฐานะ ศูนย์กลางของจักรวาล เป็นสัญลักษณ์เปรียบเหมือนจุดกำเนิดของภพภูมิต่าง ๆ ทั้งนี้โดยเปรียบเทียบให้เจดีย์เป็นตำแหน่งประธานศูนย์กลางของจักรวาล

รูปแบบการจัดผังตามความเชื่อในล้านนา จำแนกเป็น 1) การจัดผังเน้นทิศทั้ง 4 ตามพุทธพจน์ 2) การจัดผังเจดีย์เน้นทิศทั้ง 4 ตามขนบประเพณีล้านนาในพุทธศาสนา 3) การจัดผังเน้นทิศทั้ง 4 ตามคติเรื่องพระพุทธเจ้าทั้งหลาย 4) การจัดผังโดยมีพระพุทธรูปหลายองค์รอบ ตามคติอดีต

พระพุทธเจ้า 5) การจัดผังโดยมีรูปช้างล้อมตามคติไตรภูมิ 6) การจัดผังตามคติเรื่องสัตตมหาสถาน 7) การจัดผังตามการจัดรูปแบบมงคลบนรอยพระพุทธบาท และ 8) การจัดผังโดยมีรูปเทวดา ตามคติไตรภูมิ

3.2 การตีความพุทธธรรมจากเจดีย์ล้านนา ผู้วิจัยได้ใช้การตีความ 2 แบบ (1) การตีความแบบยึดถือผู้อ่านเป็นสำคัญ คือ ศึกษาสัญลักษณ์ในเจดีย์และตีความหลักธรรมออกมาตามความเข้าใจของตนเอง อาศัยฐานหลักธรรมที่เกี่ยวกับการสร้างเจดีย์ ผ่านสัญลักษณ์ และองค์ประกอบต่างๆ (สรวิชญวงศ์สอาด, ออนไลน์) (2) การตีความโดยยึดถือคัมภีร์เป็นสำคัญ (Textual Centric Hermeneutics) คือ การสร้างเจดีย์ในล้านนามีตำราว่าด้วยการสร้างเจดีย์ที่ได้รับการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยศึกษาจากพัสสา (Ricoeur, 1978, p. 141) ซึ่งการตีความมีรายละเอียด ดังนี้

1) การตีความพุทธธรรมแบบยึดถือผู้อ่านเป็นสำคัญ ผู้วิจัยใช้วิธีการตีความสัญลักษณ์ที่แฝงไว้ด้วยการอ่านความหมายตามที่ผู้ออกแบบได้กำหนดไว้ เพื่อแปลงแนวความคิดและความเชื่อในเชิงนามธรรมให้ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรม

สัญลักษณ์จึงแฝงไว้ด้วยความหมายที่ผู้ออกแบบได้กำหนดไว้เพื่อแปลงเอาแนวความคิดและความเชื่อในเชิงนามธรรมให้ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรม ด้วยวิธีการออกแบบหรือกระบวนการออกแบบสถาปัตยกรรมอย่างมีประสิทธิภาพโดยผ่านระบบสัญลักษณ์ทางพุทธสถาปัตยกรรม ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรมที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันเป็นหนึ่งเดียว

เจดีย์จึงเปรียบเสมือนเป็นพระพุทธเจ้าที่ถูกแทนด้วยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ขององค์เจดีย์

ประการหนึ่ง เจดีย์เปรียบเสมือนเป็นเสาแกนแห่งจักรวาล ซึ่งแบ่งแยกสวรรค์ออกจากโลกมนุษย์ แสงอาทิตย์ทำให้เกิดพื้นที่ โดยพลังงานแสงอาทิตย์ทำให้เรามองเห็นโลก นอกจากนี้ เสาแกนยังหมายถึงเสาแห่งลมปราณ เป็นเสาเอกแห่งจักรวาล เป็นกระดูกสันหลังของคนในพระพุทธศาสนา ลมปราณนั้น หมายถึง อานาปานสติ เพื่อกำหนดลมหายใจเข้าออกอันเป็นอารมณ์แห่งวิปัสสนา ก็จะสามารถพัฒนาจิตเข้าสู่ศูนย์กลางแห่งจักรวาล เพื่อบรรลุมรรคผลนิพพาน การกำหนดลมหายใจ จึงต้องมีจักขุปัญญามองความทุกข์ในอริยสัจ 4 เห็นโทษภัยของสังสาระ แล้วยักจิดให้หลุดพ้นบรรลุมรรคผลนิพพานในที่สุด

2) การตีความพุทธธรรมแบบยึดถือคัมภีร์เป็นสำคัญ ผู้วิจัยเห็นว่า การตีความพุทธธรรมสัญลักษณ์ที่ปรากฏภายในได้ฐานเจดีย์ล้านนา คือ เรื่องการจัดวางแผนผังตารางภายในฐานรากของเจดีย์ โดยที่ห้องสัตตมหาสถาน “ห้องธาตุคัพพะ” หรืออุโมงค์โขงธาตุ เป็นสถานที่บรรจุ พระบรมสารีริกธาตุ พระพุทธรูป และวัตถุมงคลชนิดต่าง ๆ สรุปการตีความได้ 2 คติ คือ (พระอริวัฒน์ รตนวณโณ, เยื้อง ปั่นแห่งเพชร, พิธานาวัตร ชื่นวงศ์ และ จันทรสม์ ตาปูลิง, 2564, น. 206)

(2.1) คติธรรมในการบรรจุแบบสัตตมหาสถาน สัตตมหาสถานเป็นสถานที่สำคัญที่พระพุทธเจ้าใช้ประทับเสวยวิมุตติสุขหลังจากที่ตรัสรู้แล้ว จำนวน 7 แห่ง คัมภีร์มธรรตถวิลาสินีได้ระบุถึงเหตุการณ์หลังตรัสรู้แล้วพระพุทธเจ้าประทับนั่งเปล่งอุทาน

แล้วมีพระดำริว่าพระบัลลังก์ตรัสรู้นี้ได้มา เพราะการบำเพ็ญบารมี 4 อสงไขยกับหนึ่งแสนมหากัปหลังจากนั้นเสวยวิมุตติสุขเข้าสมาบัติตลอดสัปดาห์

จะเห็นได้ว่าสัตตมหาสถาน เป็นสถานที่สำคัญที่สืบเนื่องมาจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าแล้วพระองค์ใช้เวลาในการเสวยวิมุตติสุขในสถานที่แห่งนี้ตลอด 7 สัปดาห์ โดยทรงเปลี่ยนอิริยาบถและพิจารณาธรรมไปในแต่ละทิศ โดยมีพระบัลลังก์ที่ตรัสรู้คือควงไม้ศรีมหาโพธิ์ เป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ยังปรากฏร่องรอยของคติการสร้างเจดีย์ที่สืบเนื่องมาจากเหตุการณ์เสวยวิมุตติสุข ณ สัตตมหาสถาน

(2.2) คติธรรมในการบรรจุแบบปัจจัย 24 ประการ หรือสมันตปฏิฐาน เป็นหลักธรรมในคัมภีร์ปฏิฐาน อันเป็นคัมภีร์ที่ 7 ลำดับสุดท้ายของพระอภิธรรมปิฎก ประกอบด้วย เหตุปัจจัย อาร์มมณปัจจัย อธิปติปัจจัย อนันตรปัจจัย สมันตรปัจจัย สหชาติปัจจัย อัญญมัญญปัจจัย นิสสยปัจจัย อุปนิสสยปัจจัย ปุเรชาติปัจจัย ปัจฉาชาติปัจจัย อาเสวนปัจจัย กรรมปัจจัย วิปากปัจจัย อาหารปัจจัย อินทริยปัจจัย ฌานปัจจัย มรรคปัจจัย สัมปยุตตปัจจัย วิปยุตตปัจจัย อัตถิปัจจัย นัตถิปัจจัย วิคตปัจจัย และอวิคตปัจจัย

การสร้างเจดีย์ในวัฒนธรรมล้านนาได้นำคติธรรมปัจจัย 24 จากคัมภีร์ปฏิฐานในพระอภิธรรมปิฎกมาจาร หรือเขียนลงในใบลาน หรือแผ่นเงินแผ่นคำแล้วบรรจุในแผนผังตารางรากฐานของเจดีย์ตามที่กำหนด 24 ข้อธรรม 24 ช่องตาราง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหลักธรรมปัจจัย 24 ประการ เนื่องจากหลังตรัสรู้แล้วพระพุทธเจ้าเสวยวิมุตติ

สุข ณ ควงไม้ศรีมหาโพธิ์ โดยเฉพาะในสัปดาห์ที่ 4 ทรงพิจารณาอภิธรรมปิฎกและสมันตปฏิฐานหรือปัจจัย 24 ประการตลอด 7 วัน เมื่อพิจารณาจบลงนั้นได้เกิดเหตุอัศจรรย์คือพระฉัพพรรณรังสีได้แผ่ประกายออกมาจากพระวรกายสว่างไสวไปทั่วโพธิมณฑล ดังนั้น อภิธรรมปิฎกโดยเฉพาะปัจจัย 24 ในคัมภีร์ปฏิฐานจึงเป็นหลักธรรมสำคัญที่ถูกนำมาจารหรือเขียนใส่ใบลาน หรือแผ่นเงินแผ่นทองสำหรับบรรจุในแผนผังตารางฐานรากฐานของเจดีย์ 24 ช่องเพื่อแสดงให้เห็นว่าบริเวณที่เป็นฐานรากฐานเจดีย์นี้เป็น โพธิมณฑลที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ โดยเว้นช่องกลางไว้อย่างว่างเปล่าอันแสดงถึงหลักอนัตตาธรรม

4. คุณค่าที่ได้จากการการตีความสัญลักษณ์เจดีย์ล้านนา จากการศึกษา ผู้วิจัยได้ค้นพบคุณค่าในด้านต่าง ๆ ดังนี้

4.1 คุณค่าทางความงาม

4.2 คุณค่าทางเรื่องราว จำแนกเป็น 1) คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ 2) คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อในสิ่งเร้นลับและศรัทธา

4.3 คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี

4.4 คุณค่าทางด้านจิตใจ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสร้างเจดีย์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา สามารถจำแนกได้ 6 ลักษณะ ดังนี้ 1) เจดีย์มีลักษณะเป็นต้นไม้ 2) เจดีย์มีลักษณะเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ควรแก่การเคารพและสักการบูชา 3) เจดีย์มีลักษณะเป็นสังเวชนียสถาน 4) เจดีย์มีลักษณะเป็นที่พึ่ง 5) เจดีย์ที่มีลักษณะเป็นสถูป 6) เจดีย์มีลักษณะเป็นตัวแทนพระพุทธเจ้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาคำสิงห์ สีหนนโท

(2556) ศึกษาวิจัยเรื่องเจดีย์ในคัมภีร์พระพุทธรศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่าเจดีย์เป็นสิ่งก่อสร้างที่ควรแก่การเคารพในทางพระพุทธรศาสนา มีกำเนิดอยู่ในประเทศอินเดีย ต่อมา มีการแพร่หลายออกสู่ดินแดนต่าง ๆ และยังมีเจดีย์ที่สร้างตามคติพระพุทธรศาสนา นิยมเรียกว่า “พุทธเจดีย์” เจดีย์ที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า มี 4 ชนิด ได้แก่ 1) ธาตุ 2) บริโณคเจดีย์ 3) ธรรมเจดีย์ 4) อุเทสิกเจดีย์

2. รูปทรงเจดีย์ในล้านนา มีอยู่ 3 รูปแบบ คือ 1) เจดีย์ทรงปราสาท 2) เจดีย์ทรงระฆัง และ 3) เจดีย์ทรงพิเศช มีวิวัฒนาการมาจากศิลปะดั้งเดิมในอินเดีย และได้รับอิทธิพลมาจากอาณาจักรข้างเคียง เช่น อาณาจักรทวารวดี อาณาจักรศรีวิชัย อาณาจักรลพบุรี อาณาจักรพุกาม และลังกาทวิป ปัจจุบันเจดีย์ที่สร้างตามแบบโบราณมีเหลืออยู่น้อย เพราะชำรุดไปตามกาลเวลา ที่ยังคงมีอยู่ได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ไว้ และการสร้างเจดีย์ในล้านนา มีพร้อมกับการสร้างวัด เพื่อจะทำให้เป็นมณฑลอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระบุญรอด ปทุมธมโม (2562) ผลการวิจัยพบว่า การสร้างเจดีย์เป็นการนำพระบรมสารีริกธาตุไว้สักการบูชาจะนำสิริมงคลมาสู่ชีวิต เจดีย์เปรียบดังองค์พระพุทธเจ้า เป็นศูนย์กลางจักรวาลตามคติพุทธจักรวาล และยังมีพิธีกรรมในการสร้างเจดีย์นั้น จะเน้นในเรื่องของการประกาศให้ทุกภพภูมิได้รับรู้ เริ่มตั้งแต่การเลือกพื้นที่ พิธีวางอิฐมุงคปฐมฤกษ์ พิธีบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ พิธีบรรจุพระพิมพ์ในคอระฆังเจดีย์ จนถึงพิธีสวดสมโภชเจดีย์ โดยพิธีต่างๆ จะยึดช่วงฤกษ์ยามที่ดีตามลักษณะของล้านนา

3. การตีความพุทธธรรมผ่านสัญลักษณ์ในเจดีย์ สัญลักษณ์จึงแฝงไว้ด้วยความหมายที่ผู้ออกแบบได้กำหนดไว้เพื่อแปลงเอาแนวความคิดและความเชื่อในเชิงนามธรรมให้ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรมด้วยวิธีการออกแบบ หรือกระบวนการออกแบบสถาปัตยกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผ่านระบบสัญลักษณ์ทางพุทธสถาปัตยกรรม ซึ่งจะทำให้หน้าที่เป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรมที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันเป็นหนึ่งเดียว จึงตีความได้ว่า

เจดีย์ จึงเปรียบเสมือนเป็นพระพุทธเจ้าเนื่องจากในเจดีย์นั้นเป็นที่เก็บพระบรมสารีริกธาตุส่วนต่าง ๆ ของพระพุทธองค์ จึงเห็นในเจดีย์บางประเภทจะมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ในซุ้มปราสาทในลักษณะต่าง ๆ ทำให้มีความเชื่อที่ว่าเจดีย์เป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า ดังนั้นเจดีย์จึงเสมือนเป็นพระพุทธเจ้า ตามสัญลักษณ์ต่าง ๆ สอดคล้องแนวคิดของ วิสิษฐ คัดคำส่วน (2560, น. 103) ศึกษาเรื่อง การตีความเชิงสัญลักษณ์ เรื่องเสาค้ำฟ้าของพระธาตุพนม เป็นศูนย์รวมของความดี เสมือนเสาค้ำฟ้าที่เป็นแกนกลางเชื่อมต่อระหว่างโลกมนุษย์กับโลกสวรรค์ เป็นเครื่องเตือนใจเพื่อให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้าและพระธรรมคำสอนของพระองค์ให้ประพฤติกุศลกรรมเพื่อนำชีวิตมนุษย์ให้กลับคืนสู่ฟ้าหรือสวรรค์ จึงสรุปได้ว่า

3.1 การตีความพุทธธรรมผ่านองค์ประกอบของเจดีย์ ในล้านนา ตำแหน่งของเจดีย์ ตั้งอยู่ในแนวแกนศูนย์กลางของศาสนสถาน โดยเฉพาะเขตพุทธาวาส ในพระพุทธรศาสนา เจดีย์เปรียบเหมือนเขาพระสุเมรุที่เป็นแกนกลางของจักรวาล ดังนั้น เจดีย์

จึงถูกวางอยู่ตรงกลางผังพุทธาวาส เหนือตำแหน่งที่ตั้งของเขาพระสุเมรุ ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือองค์เจดีย์ประธานของผังวัด คือ สวรรค์ชั้นต่าง ๆ ได้แก่ เทวภูมิ 6 รูปพรหมภูมิ 16 อรูปพรหมภูมิ 4 และที่เหนือขึ้นไปจากสวรรค์ก็คือนิพพาน สอดคล้องกับแนวคิดของ ชวพงศ์ ชำนิประศาสน์ (2559) ที่กล่าวว่าเมื่อเปรียบเทียบเจดีย์เป็นลักษณะชั้นต่าง ๆ ในไตรภูมิจักรวาลแล้วนั้น จะปรากฏชัดถึงหลักธรรมที่มีสัดส่วนไล่ลำดับตั้งแต่ชั้นล่างสุดหรือฐานของเจดีย์ จนถึงชั้นปลายสุดหรือยอดของเจดีย์ อีกอย่างหนึ่งลักษณะเปรียบเทียบเป็นเหมือนภพภูมิต่าง ๆ ที่ต้องวนเวียนในวัฏสงสารอยู่เสมอ トラบไดยังไม่สามารถเข้าถึงพระนิพพาน

3.2 การตีความแบบยึดคัมภีร์เป็นสำคัญ (Textual Centric Hermeneutics) การสร้างเจดีย์ในล้านนามีตำราว่าด้วยการสร้างเจดีย์ที่ได้รับการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยทำการศึกษาจากພັບສາ จำนวน 5 พับ ได้แก่ 1) พັບສາบรรจุเจดีย์ ฉบับวัดนาเลา จังหวัดลำปาง สำเนาจากสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ไมโครฟิล์ม รหัสเลขที่ 120.280.012 ลป 070901900. 2) พັບສາปิกณกะพิธีกรรม ฉบับวัดเชียงมั่น อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลจากศูนย์โบราณคดีศึกษา สถาบันล้านนาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ชุด DLNTM รหัส 051420012_00. 3) พັບສາปิกณกะพิธีกรรม. ฉบับวัดเชียงมั่น อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลจากศูนย์โบราณคดีศึกษา สถาบันล้านนาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ชุด DLNTM รหัส 05142003_00. 4) พັບສາปิกณกะพิธีกรรม

ฉบับวัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง ข้อมูลจากศูนย์โบราณคดีศึกษา สถาบันล้านนาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ชุด PNTMP รหัส 030220047. 5) พັບສາพิธีกรรมวัดบ้านเอื้อม ฉบับวัดบ้านเอื้อม อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง สำเนาจากสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ไมโครฟิล์ม รหัสเลขที่ 030420085

จากเอกสารที่เกี่ยวกับการสร้างเจดีย์ในล้านนา จำนวน 5 พับนี้ ผู้วิจัยจะได้ตีความตามคัมภีร์ ซึ่งมีการตีความพุทธธรรมสัญลักษณ์ที่ปรากฏภายในเจดีย์ล้านนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพงษ์ระวี อุตตรภทฺโท, สรัสวดี อ๋องสกุล และ เขาวลิต สัยเจริญ (2563, น. 99) เรื่องการสถาปนาเจดีย์ในล้านนาภายใต้คติมหาโพธิมณฑล ผลการวิจัยพบว่า การจัดวางแผนผังตารางภายในฐานรากของเจดีย์ ห้องสถิตมหาสถาน “ห้องธาตุคัพพะ” หรืออุโมงค์โขงธาตุ เป็นสถานที่บรรจุ พระบรมสารีริกธาตุ พระพุทธรูป และวัตถุมงคลชนิดต่าง ๆ

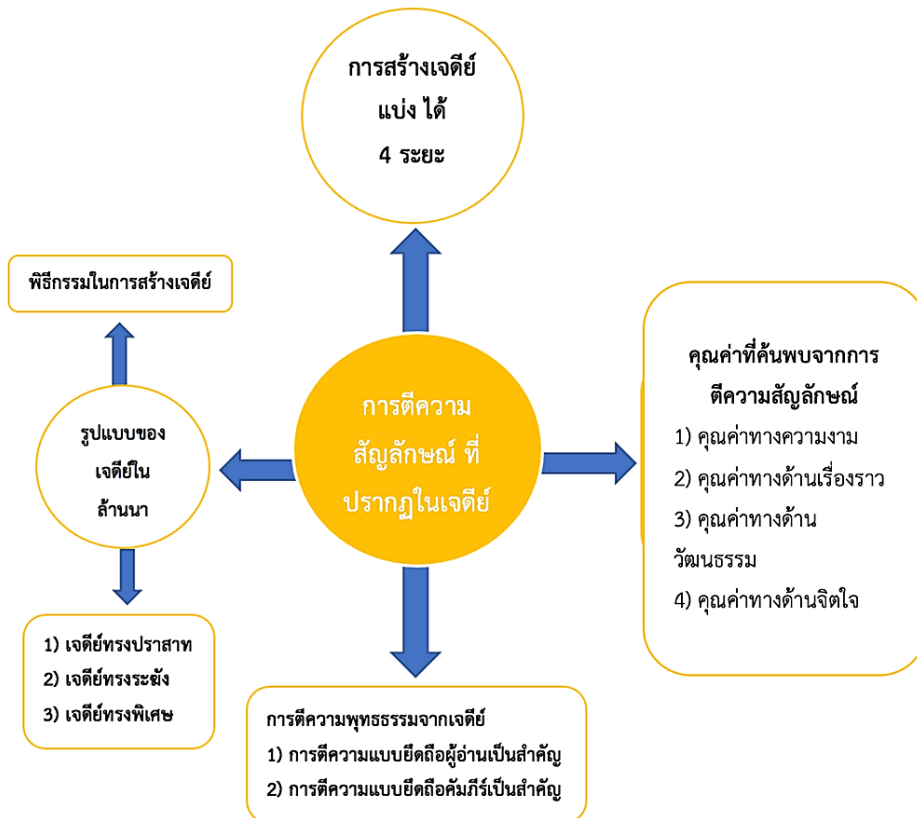
การสร้างเจดีย์ในวัฒนธรรมล้านนาได้จัดทำตารางภายในฐานรากด้านล่างเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ อรหันตธาตุ พระพุทธรูป และวัตถุมงคล ตลอดจนถึงหลักธรรม แบ่งตารางออกตามจำนวนห้องมี 2 ประเภท ได้แก่ 1) ตาราง 9 ช่อง สำหรับพิธีบรรจุแบบทั่วไป 2) ตาราง 25 ช่อง สำหรับบรรจุแบบพิสดาร ผู้วิจัยสนใจวิเคราะห์ลักษณะตารางแผนผังในด้านการเปรียบเทียบตารางแผนผังแต่ละฉบับ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่องการตีความสัญลักษณ์เชิงพุทธที่ปรากฏใน

เจดีย์ล้านนา ได้ทราบถึง การสร้างเจดีย์ใน ล้านนาสามารถแบ่งได้เป็น 4 ระยะ และ รูปแบบของการสร้างเจดีย์ ซึ่งสามารถแบ่งได้ เป็น 3 ประเภท ได้แก่ เจดีย์ทรงปราสาท เจดีย์ ทรงระฆัง เจดีย์ทรงพิเศ ในการสร้างเจดีย์ยังมีพิธีกรรมต่างๆ และยังพบพบเสาเอกสารทาง

ล้านนาได้กล่าวถึงการจัดวางผังตารางใต้ฐาน เจดีย์ “ห้องธาตุคัพพะ” หรืออุโมงค์โขงธาตุ และเจดีย์ในล้านน่ายังแสดงให้เห็นคุณค่าทาง ความงาม คุณค่าทางเรื่องราว คุณค่าทางด้าน วัฒนธรรม และคุณค่าทางด้านจิตใจ

สรุป

เจดีย์ในล้านนามีวิวัฒนาการมาจาก ศิลปะอินเดียดั้งเดิม และได้รับอิทธิพลมาจาก อาณาจักรทวารวดี อาณาจักรศรีวิชัย อาณาจักรพุกาม และศรีลังกา สามารถแบ่ง การสร้างเจดีย์ได้ 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การ สืบทอดงานศิลปะทริภุญไชย และศิลปะพุกาม ระยะที่ 2 งานศิลปะที่ได้รับอิทธิพลศิลปะแบบ สุโขทัย ระยะที่ 3 ศิลปกรรมยุคเจริญรุ่งเรือง

ระยะที่ 4 ยุคเสื่อมของศิลปะในอาณาจักร ล้านนา

ในด้านรูปแบบของเจดีย์ มีการจัดกลุ่ม เจดีย์ตามรูปทรง และองค์ประกอบทาง สถาปัตยกรรมแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ (1) เจดีย์ทรงปราสาทยอด (2) เจดีย์ทรงระฆัง (3) เจดีย์ทรงพิเศ

ส่วนการตีความสัญลักษณ์ของรูปแบบ เจดีย์ ผู้วิจัยได้ตีความจากรูปทรงเจดีย์แต่ละ แบบสื่อให้เห็นถึงพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นผู้ก่อตั้ง

ศาสนาในฐานะเป็นศูนย์กลางของความ ศักสิทธิ์ในศาสนาและสื่อถึงเจดีย์ในฐานะที่ เป็นศูนย์กลางของจักรวาลตามทฤษฎีจักรวาล วิทยา ซึ่งมีภพภูมิที่อยู่ของสัตว์อยู่ 31 ภูมิ และโลกุตรภูมิซึ่งอยู่เหนือการเวียนว่ายตาย เกิดในสังสารวัฏทุกข ในด้านของการตีความ หลักธรรมสื่อให้เห็นถึงหลักธรรมที่เกี่ยวกับการ สร้างเจดีย์ อาทิเช่น บุษบา 2 เจดีย์ 4 โพธิฌงค์ 7 บุญกิริยาวัตถุ 10 และปัจฉัย 24

ทางด้านพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการสร้าง เจดีย์ในล้านนาจะยึดถือคัมภีร์ที่สืบทอดมาแต่ โบราณนับแต่การวางผังเจดีย์โดยกำหนดให้ เป็นแผนผังตามกรอบสถมมหาสถาน การ ประกอบพิธีกรรมและคัดเลือกวัตถุเคารพที่จะ บรรจุลงในแผนผังใต้ฐานเจดีย์ ซึ่งถือเสมือน เป็นรากฐานของพระพุทธศาสนาที่นับแต่ พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้เสวยวิมุตติสุข 7 สัปดาห์ใน 7 สถานที่ รอบโพธิมณฑล

ทางด้านคุณค่า การสร้างเจดีย์ใน ล้านนาจะมีคุณค่าทางด้านความงาม คุณค่า ทางด้านประวัติศาสตร์ และเรื่องราวของ พระพุทธศาสนาในล้านนา และคุณค่าทางด้าน

จิตใจ การสื่อถึงความเชื่อและปฏิบัติตาม ความเชื่อผ่านทางประเพณีนมัสการและไหว้ พระธาตุประจำปีของแต่ละท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ ได้มุ่งเน้นเชิงสัญลักษณ์ที่ ปรากฏในเจดีย์ศิลปะล้านนา ซึ่งเป็นที่บรรจุ พระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก ในการศึกษาวิจัยมีข้อเสนอ ดังนี้

1. ควรเน้นศึกษาเรื่องการบรรจุพระ ธาตุลงในสถมมหาสถาน หรืออุโมงค์เชิงธาตุ มี ความเป็นมาอย่างไร
2. ควรส่งเสริมให้เยาวชน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ได้มีความรู้และ ช่วยกันรักษาศิลปะล้านนาซึ่งเป็นอัตลักษณ์ เฉพาะของล้านนา และถ่ายทอดความรู้ เกี่ยวกับคติการสร้างเจดีย์อย่างถูกต้อง
3. ควรทำการศึกษาเรื่องการตีความ สัญลักษณ์เชิงพุทธซึ่งยังมีองค์ความรู้หลาย ด้านและหลายเรื่องเกี่ยวกับเจดีย์ในล้านนา ต้องศึกษาเพิ่มเติมต่อเนื่อง

แหล่งอ้างอิง

- ชวพงศ์ ขำนิประศาสน์. (2563, 28 มีนาคม). สลูป เจดีย์ : คติ-สัญลักษณ์ สถาปัตยกรรม. *ข่าวสดออนไลน์*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2554, จาก https://www.khaosod.co.th/newspaper-column/amulets/news_3834947
- พระพงษ์ระวี อุตตรภทโท, สรัสวดี อ๋องสกุล และ เขาวลิต สัยเจริญ. (2563). การสถาปนาเจดีย์ ในล้านนาภายใต้คติมหาโพธิมณฑล. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 11(1), 160-180.
- พระมหาคำสิงห์ สีหนนโท (กองเกิด). (2556). *ศึกษาเรื่องเจดีย์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่. (2557). *หอมผญา 30 ปี มจร. วิทยาเขตเชียงใหม่เชียงใหม่: ทรีโอ แอดเวอร์ไทซิง แอนด์ มีเดีย*.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2539). *ปาไปสิฟู-ปาไปด้าเดียน*. กรุงเทพฯ: รุ่งแสงการพิมพ์.

วิสิษฐ์ คิตคำส่วน. (2560). การตีความเชิงสัญลักษณ์เรื่องเสาค้ำฟ้าของพระธาตุพนม. *วารสาร
วิจิตรศิลป์*, 8(2), 103-144.

สมิทธิ์ ถนอมศาสนะ. (2556). การเปลี่ยนความหมายของ การสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 8
ในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์. *วารสารวิจิตรศิลป์*, 4(1),
325-363.

สรวิชญ์ วงศ์สอาด. (2565). รูปแบบการตีความคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท. สืบค้น 1
สิงหาคม 2564, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/566108>

พระอธิวัฒน์ รตนวณโณ, เยื้อง ปั่นเหล่งเพชร, พิชานวัตรณ ชื่นวงศ์ และ จันทร์สม์ ตาบุลิง.
(2564). คตินิยมปฏิบัติในการกำหนดรูปแบบจัดวางผังตำราฐานภายใน พระเจดีย์จาก
คัมภีร์โบราณล้านนา. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 12(2), 200-215.

Ricoeur, P. (1978). *The Task of Hermeneutics' in Heidegger and Modern Philosophy*.
London: Yale University Press.

การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
AN INTEGRATED CURRICULUM DEVELOPMENT FOR MORALITY-TEACHING
MONKS IN THE SCHOOLS OF CHIANG MAI PROVINCE

พัลลภ หารุกัจจา *

Panlob Harukhamja

พระครูปลัดณัฐพล จนทิโก *

Phra Khru Palad Natthaphon Candiko

พระครูโกวิทธรรมภาณี *

PrakruKovit Attawate

พระครูธรรมธัชชัยวิชิต ชยาภินันโท *

Phra Khru Chaiwichit Jayābhinando.

บุญมี แก้วตา *

Boonmee Kaewta

Corresponding Author E-mail: panlob19@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้และวิเคราะห์หลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ 2) พัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ และ 3) นำเสนอแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพผสมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรที่ครูพระสอนศีลธรรมใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมืองและการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ภูมิศาสตร์ และสาระที่ 5 ประวัติศาสตร์ การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 2 หลักสูตร คือ 1) หลักสูตรสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในหลักสูตรโรงเรียน วัดสวนดอก พุทธศักราช 2564 ชั้นประถมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 2) หลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ แนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ คือ 1) การถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมโครงการวิจัย 2) การจัดสนทนากลุ่มย่อย เพื่อวิพากษ์หลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

คำสำคัญ: ครูพระสอนศีลธรรม ,หลักสูตรแบบบูรณาการ

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to examine the body of knowledge and analyze the moral teaching curriculum in Chiang Mai schools 2) to develop a model for developing an

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

integrated moral teaching curriculum in Chiang Mai schools and 3) to propose guidelines for developing an integrated moral teaching curriculum in Chiang Mai schools. It is a qualitative research study that incorporates action research.

The results of this research found that findings demonstrated the body of knowledge, and analysis of the moral teaching curriculum in Chiang Mai schools was the core curriculum of Basic Education B.E. 2551 (2008) (Revised Edition B.E. 2560) that moral instructors have utilized in teaching and learning. It was made up of five disciplines that cover social studies, religions, and cultures: subject 1, religion and morals; subject 2, civic duty and social life; subject 3, economics; subject 4, geography; and subject 5, history. Two courses were developed to launch a blueprint for building an integrated morality teaching curriculum in Chiang Mai schools: 1) the learning curriculum; Social Studies, Religion, and Culture in the Curriculum of Wat Suan Dok School, B.E. 2564, in primary school, according to the Core Curriculum of Basic Education, B.E. 2551 (Revised B.E. 2560), Group on Social Studies, Religion, and Culture 2) Dhamma Principles for Life Development Integrated Learning Unit Curriculum Mathayom 2 children at Ban Pong Noi School, Mueang, Chiang Mai District, Chiang Mai Province Guidelines and expansions of the integrated moral teaching curriculum development model in Chiang Mai schools include: 1) knowledge transmission through research project activities; and 2) small group discussions to maintain the course assessed by field experts.

Keywords: Morality-teaching monks, Integrated curriculum

บทนำ

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ยุคการสื่อสารไร้พรมแดน ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมุ่งเน้นการแข่งขัน เป็นสังคมแห่งวัตถุนิยมก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม เช่น การใช้ความรุนแรง การใช้สารเสพติด การก่อปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งแท้ที่จริงเป็นการถูกละเลยจากครอบครัว จากสถานศึกษาที่ปลูกฝังเรื่องศีลธรรมจริยธรรมในโรงเรียนจนทำให้ขาดความสำนึกขาดความรู้ผิดชอบชั่วดี ขาดการใช้สติยั้งคิด และการแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม อีกทั้งสภาพแวดล้อม ที่ยุ่งยงส่งเสริม ชักจูง ไปในทางที่เสื่อมซึ่งเป็นปัญหาทางสังคมที่ต้องแก้ไข การปลูกฝังทางความคิด จนมีจิตใฝ่ดีและมีพลังใจเข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกัน

ด้านทานสาเหตุปัจจัยในทางเสื่อมที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ดีงามได้ด้วยหลักธรรมทางศาสนา (กรมการศาสนา, 2549, น. 19)

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ส่งเสริมให้วัดและสถานศึกษา ร่วมกันปลูกฝังและพัฒนาให้ประชาชนทุกระดับเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ และคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต และสามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขโครงการครูพระสอนศีลธรรมเป็นโครงการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาชน เมื่อปี พ.ศ. 2548 กรมการศาสนา ได้ดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปี พ.ศ. 2548 - 2549 เพื่อเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และส่งเสริมศีลธรรม การพัฒนาคุณธรรมและการส่งเสริมการนำหลักธรรมมาพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้

นักเรียน นักศึกษา ประชาชนเกิดความรู้คู่คุณธรรม โครงการพระสอนศีลธรรมจัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2549, น. 48) โดยความร่วมมือกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ พระสงฆ์ นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปสอนให้แก่เด็กนักเรียน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียน นักศึกษา ในทุกระดับ เพื่อสร้างหลักสูตร และสื่อการเรียนรู้ เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้กำหนดขึ้นและเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 โดยมีข้อตกลงร่วมมือระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมและกระทรวงศึกษาธิการในการสนับสนุนให้พระภิกษุสงฆ์ เข้าไปสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาซึ่งในระบอบการปกครองได้จัดสรรงบประมาณผ่านทางกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมจำนวน 10,000,000 บาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระที่เข้าไปสอนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและระดับอาชีวศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค (สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม, 2550, น. 15) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในเขตพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ประสานงานจังหวัดต่าง ๆ เพื่อแบ่งสรรงานรับผิดชอบในการดำเนินโครงการฯ ประกอบด้วย วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ดูแลพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูนดูแลพื้นที่ จังหวัดลำพูน สำนักวิชาการดูแลพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในส่วนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ (คู่มือปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, 2551, น.2-4) มีครบทั้ง 25 อำเภอ โดยเกิดจากการร่วมในทุกภาคส่วน ทั้งคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ฝ่ายปกครอง กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีความมุ่งหมายที่จะสร้างเยาวชนให้เป็นผู้มีศรัทธาและทักษะชีวิตที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ โดยการพยายามเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานและตอบสนองเป็นอย่างดีจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่เนื่องด้วยครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการยังมีจำนวนไม่สอดคล้องกับเด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบัน

กล่าวได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโดยนำเอาพุทธวิธีสอนธรรมของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการนำเนื้อหาของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) มาใช้แก้ปัญหาเรื่องราว หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของนักเรียน โดยจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้บูรณาการที่ตรงกับมาตรฐาน และตัวชี้วัดของหลักสูตร โดยการสร้างองค์ความรู้และการวิเคราะห์หลักสูตร พัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ และนำเสนอแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ นับเป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่า ความหมายและมีความสำคัญสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะต้องมีการพัฒนาและเพิ่มยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้และวิเคราะห์หลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผสมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร คือ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล ความเป็นมาและการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน แนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนจริยธรรม แนวคิดในการจัดการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน การพัฒนาหลักสูตรการสอนแบบบูรณาการ และการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) การศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นและคัดเลือกโรงเรียนเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่มีการจัดการเรียนการสอนทางด้านพระพุทธศาสนาโดยครูพระสอนศีลธรรมเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อรวบรวมข้อมูลของพื้นที่ 25 อำเภอ ได้แก่ โรงเรียนที่มีครูพระสอนศีลธรรม ได้แก่ อำเภอเมืองเชียงใหม่, อำเภอสันกำแพง, อำเภอดอยสะเก็ด, อำเภอแม่อน, อำเภอแมริม, อำเภอแม่แตง, อำเภอสันทราย, อำเภอสะเมิง, อำเภอพร้าว, อำเภอเชียงดาว, อำเภอฝาง, อำเภอแม่อาย, อำเภอไชยปราการ, อำเภอเวียงแหง, อำเภอหางดง, อำเภอสันป่าตอง, อำเภอสารภี อำเภอแม่วาง, อำเภอดอยหล่อ, อำเภอฮอด, อำเภอดอยเต่า, อำเภออมก๋อย, อำเภอจอมทอง, อำเภอแม่

แจ่ม และอำเภอกัลยาณิวัฒนา อำเภอละ 1
โรงเรียน จำนวนทั้งหมด 25 โรงเรียน

กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล ครูพระ
ศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 25 อำเภอ ๆ ละ
1 รูป ในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญและ
ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ จำนวน 10 รูป/คน
รวมเป็น 35 รูป/คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ
และผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ประกอบด้วย
1) พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการ
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน 2) รศ.ดร.ปรุทธิ์ บุญศรีตัน
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน
พระพุทธศาสนา 3) รศ.ดร.สัญญา สะสอง
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญ
ทางด้านการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน
4) ผศ.ยุธธ จินามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ล้านนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา
การศึกษา 5) รศ.อุเทน ปัญญา มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวิจัย
การศึกษา 6) ผศ.เกษตร แก้วภักดี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสื่อและนวัตกรรมการสอน
7) ดร.ศรีไพร จันทรเขียว ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน
หลักสูตรและการสอนแบบบูรณาการ 8) ผศ.
ดร.โพน นามณี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผู้เชี่ยวชาญ
ทางด้านการพัฒนาศักยภาพครู 9) ดร.ฐิติรัตน์
วลีษฐ์พลพงศ์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียน
วัดสอนดอก ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนา
ศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม 10) อาจารย์
พัชรธีรัตน์ พงษ์วานิช ครูชำนาญการพิเศษ
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการเรียนการสอน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการ
ดำเนินการตามโครงการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำ

เครื่องมือการวิจัยที่สอดคล้องกับแนวคิดและ
การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ ดังนี้

3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth
Interview) ครูพระสอนศีลธรรม

3.2 แบบวิพากษ์หลักสูตรการสอน
ครูพระสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ

3.4 การตรวจสอบเครื่องมือการ
วิจัย การสร้างเครื่องมือในการศึกษาครั้งนี้
ผู้วิจัยได้ทำการหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา
(Content Validity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์
เชิงลึกและแบบวิพากษ์หลักสูตรที่ ผู้วิจัยได้
สร้างขึ้นได้ขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยใน
มนุษย์และเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความ
ถูกต้องด้านรูปแบบ ภาษา ข้อคำถามและ
แก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำเครื่องมือ
ไปดำเนินการวิพากษ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
ออกเป็น 7 ระยะ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
ดังนี้

ระยะที่ 1 การจัดประชุมทีมวิจัย
เพื่อชี้แจงความรู้ความเข้าใจและจัดสร้างการ
จัดสร้างเครื่องมือประกอบการวิจัย ได้แก่
แบบวิพากษ์หลักสูตร การใช้เครื่องมืออุปกรณ์
ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและ
เสียง และความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องมือ
การทำงาน

ระยะที่ 2 ยื่นขอพิจารณาใบอนุญาต
จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ระยะที่ 3 การลงสำรวจข้อมูล
ภาคสนาม (Field Study) โดยการคัดเลือก

โรงเรียนเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงกายภาพของพื้นที่ 25 อำเภอ โดยการทำจดหมายและประสานงานติดต่อเพื่อขออนุญาตทำวิจัยกับกลุ่มประชากรเป้าหมาย

ระยะที่ 4 การจัดพิมพ์เอกสารรายงานความก้าวหน้างานวิจัย เพื่อนำเสนอรายงานความก้าวหน้าแก่แหล่งทุนสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงรายงานความก้าวหน้างานวิจัยและนำเครื่องมือการวิจัยไปทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ในการจัดทำวิจัยฉบับก้าวหน้าและฉบับสมบูรณ์

ระยะที่ 5 การถ่ายทอดด้านการพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ โดยชุดปฏิบัติการกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ (Work shop)

ระยะที่ 6 จัดกิจกรรมอบรมแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการให้แก่พระสอนศีลธรรม นิสิต นักศึกษา นักเรียน นำความรู้ที่ได้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้จริง เพื่อสร้างเป็นต้นแบบในการพัฒนาแก่พื้นที่อื่นๆ โดยการประเมินผลการสังเกตประสานงานในพื้นที่

ระยะที่ 7 การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ วีดีโอ ผลงานวิจัย วิดีทัศน์นำเสนอ และหลักสูตรแบบบูรณาการเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน รวมทั้งการจัดทำแผ่นพับโปสเตอร์ หนังสือสรุปองค์ความรู้ จำนวน 50 เล่ม และการเผยแพร่สู่สื่อสารมวลชน สื่อสารสนเทศวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และการจัดพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการนำเสนอภาพกิจกรรมและชุดองค์ความรู้ และวิทัศน์บรรยากาศการสังเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่โรงเรียนทั้ง 25 อำเภอ ให้ได้ผลเป็นเชิงประจักษ์ และนำผลไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ความรู้และวิเคราะห์หลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

หลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศชาติ ให้มีความเจริญรุ่งเรืองทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ และความทันสมัยทันเหตุการณ์กับกาลเวลา ของยุคสมัยที่มีความเปลี่ยนแปลงไป การศึกษาความเป็นมาของการศึกษาไทยช่วยให้เห็นพัฒนาการด้านการศึกษาเป็นสำคัญ การจัดการศึกษาจะต้องสนองต่อความต้องการของสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง ประกอบด้วย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ภูมิศาสตร์ สาระที่ 5 ประวัติศาสตร์ หลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียน คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 1) เพื่อให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนได้มีคุณวุฒิทางการศึกษาที่สามารถทำการสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนได้ 2) เพื่อผลิตพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในระดับประกาศนียบัตรและครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา ให้สามารถนำ ความรู้ด้านการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการสอนพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคม 3) เพื่อให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้มีคุณวุฒิทางการศึกษาที่สามารถศึกษาต่อในระดับชั้นปริญญาตรีได้ เพื่อสนองนโยบายของคณะสงฆ์เป็นการพัฒนาให้พระสงฆ์โดยเฉพาะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน แลพระสงฆ์ทั่วไป ได้มีความรู้ระดับตนเองให้สูงขึ้น ดำเนินการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป การวิเคราะห์องค์ความรู้ด้านหลักสูตร ซึ่งทั้งสองหลักสูตรนี้ได้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนให้กับครูพระสอนศีลธรรม ซึ่งในระบบการจัดการศึกษาปัจจุบันครูพระสอนศีลธรรมจะพัฒนาตนเอง และเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพในการสอนให้มีประสิทธิภาพ ระบบการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีจุดเน้นสำคัญ คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการจัดการเรียนรู้ ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นคุณธรรมจริยธรรม

จัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน ในการเตรียมเข้าสู่โลกอนาคต เช่น การเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการคิด กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการใช้สื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551. น. 2-6)

2. การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

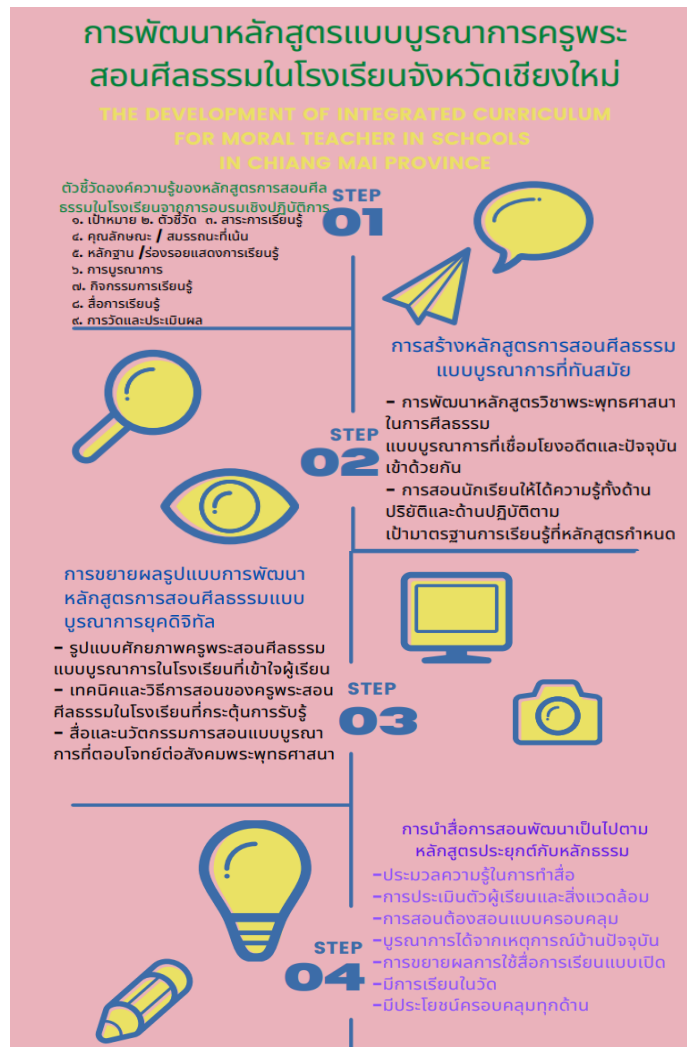
การสร้างหลักสูตรแบบบูรณาการนั้น ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากความรู้เดิม ผสมผสานกับประสบการณ์ใหม่ เพื่อสร้างความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น โดยผ่านการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ ประสบการณ์ทักษะในการวิเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การจินตนาการและการตัดสินใจตลอดจนการทำงานร่วมกันภายในแนวทางการดำเนินเรื่องที่ต่อเนื่องกัน ซึ่งใช้ศิลปะเป็นสื่อและผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อีกทั้งเป็นการบูรณาการที่มีการรวมวิชาสังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ภาษาไทย มาสอนรวมกันได้ ลักษณะของหลักสูตรบูรณาการที่ดี ในการผสมผสานวิชาหรือสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ได้หลักสูตรบูรณาการนั้นการพัฒนาหลักสูตรจะต้องพยายามให้เกิดบูรณาการในลักษณะต่อไปนี้โดยครบถ้วน คือ 1) บูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ 2) บูรณาการระหว่างพัฒนาการทางความรู้และพัฒนาการ

ทางจิตใจ 3) บูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำ การสร้างสหสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการกระทำมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าระหว่างความรู้และจิตใจ 4) บูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน 5) บูรณาการระหว่างวิชาต่าง ๆ โดยนำเอาเนื้อหาของวิชาหนึ่งมาเสริมอีกวิชาหนึ่งเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และเกิดเจตคติตามที่ต้องการ รูปแบบของบูรณาการ ในการปฏิบัติจริงมักจะมีการผสมกันระหว่างรูปแบบต่าง ๆ การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตร การสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ มีจำนวน 2 หลักสูตร ประกอบด้วย 1) หลักสูตรสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในหลักสูตรโรงเรียน วัดสวนดอก พุทธศักราช 2564 ชั้นประถมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ ดังนี้ ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความ

หลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลุกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข ในสังคมไทยและสังคมโลก เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์ และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก ภูมิศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพของโลก การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ปัญหาทางกายภาพ และภัยพิบัติ ความสัมพันธ์ ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ การใช้ภูมิสารสนเทศ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ความร่วมมือ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในประเทศและระหว่างประเทศ และการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 2) หลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ หลักการของหลักสูตรบูรณาการ หน่วยการ

เรียนรู้เรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต รายวิชา พระพุทธศาสนา เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยการปรับกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ให้ความเหมาะสมกับการแก้ปัญหาและการพัฒนา คุณภาพชีวิตนักเรียน ซึ่งมีความเหมาะสมกับ สภาพท้องถิ่นเชียงใหม่ในปัจจุบัน เป็น หลักสูตรบูรณาการภายในกลุ่มสาระการ

เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3 สาระ ดังนี้ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (พระพุทธศาสนา) สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิต สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ โดยมีการสร้าง หลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ ดังนี้

3. นำเสนอแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

หลังจากได้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่แล้ว คือ หลักสูตรสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในหลักสูตรโรงเรียน วัดสวนดอก พุทธศักราช 2564 ชั้นประถมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ การขยายผลโดยมีการบูรณาการด้านการสอนที่ใช้หลักพุทธธรรมร่วมกันบูรณาการกับรายวิชาต่าง ๆ ทำการบูรณาการในรายวิชาและการบูรณาการข้ามรายวิชา บูรณาการโดยก็ใช้ประสบการณ์โดยการจัดสถานการณ์ให้เหมือนจริง เช่น สอนเรื่องการทำบุญวันพระก็สร้างสถานการณ์ให้เหมือนวันพระในวัดทุกประการให้เขาได้ซึมซับเหมือนได้ปฏิบัติจริง แนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการ

สอนศีลธรรมแบบบูรณาการ ดังนี้ 1) การถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมโครงการวิจัย การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ 2) การจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) วิพากษ์หลักสูตรจากผู้ทรงคุณวุฒิสาขาต่าง ๆ ข้อค้นพบความรู้ใหม่ที่เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ คือ 1) ตัวชี้วัดองค์ความรู้ของหลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ 2) การสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการที่ทันสมัย 3) การนำสื่อการสอนพัฒนาเป็นไปตามหลักสูตรประยุกต์กับหลักธรรม 4) การขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการยุคดิจิทัล

อภิปรายผลการวิจัย

หลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรือง การจัดการศึกษาจะต้องสนองต่อความต้องการของสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง องค์ความรู้และวิเคราะห์หลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย หลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ภูมิศาสตร์ สาระที่ 5 ประวัติศาสตร์ หลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียน คณะครูศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 1) เพื่อให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนได้มีคุณสมบัติทางการศึกษาที่สามารถทำการสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนได้ 2) เพื่อผลิตพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในระดับประกาศนียบัตรและครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้สามารถนำความรู้ด้านการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการสอนพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคม 3) เพื่อให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้มีคุณสมบัติทางการศึกษาที่สามารถศึกษาต่อในระดับชั้นปริญญาตรีได้ การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ การสร้างหลักสูตรแบบบูรณาการนั้นผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากความรู้เดิมผสมผสานกับประสบการณ์ใหม่เพื่อสร้างความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น โดยผ่านการใช้ปฏิบัติด้วยตนเอง โดยการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการประสบการณ์ทักษะในการวิเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การจินตนาการและการตัดสินใจ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของ ดวงกมล สิ้นเพ็ง (2553) ได้กล่าวว่า การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคม

แห่งการเรียนรู้เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ควรจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการความรู้ ทักษะ ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมลงสู่การปฏิบัติด้วยการใช้แหล่งเรียนรู้ สื่อ เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงเหตุการณ์ พัฒนาการต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกิดขึ้นในโลกเข้าด้วยกัน และสัมพันธ์กับวิชาต่าง ๆ

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ตามโรงเรียนวิถีพุทธ ในรูปแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ที่ส่งผลต่อการเรียนการสอน ได้แก่ ประสพการณ์ในการสอน การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน บรรยากาศในชั้นเรียน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และการใช้สื่อการสอนที่เป็นนวัตกรรมด้านหลักสูตรการสอนศีลธรรม ส่วนการพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ลักษณะของหลักสูตรบูรณาการที่ดี ในการผสมผสานวิชาหรือสาขาวิชาต่างๆ เพื่อให้ได้หลักสูตรบูรณาการ ในลักษณะต่อไปนี้โดยครบถ้วนคือ 1) บูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ 2) บูรณาการระหว่างพัฒนาการทางความรู้และพัฒนาการทางจิตใจ 3) บูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำ การสร้างสหสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการกระทำมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าระหว่างความรู้และจิตใจ 4) บูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน 5) บูรณาการระหว่างวิชาต่าง ๆ โดยนำเอาเนื้อหาของวิชาหนึ่งมาเสริมอีกวิชาหนึ่ง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และเกิดเจตคติ

ตามที่ต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุเทพ เชื้อสมุทร (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมมี 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านเนื้อหาและหลักสูตร (2) ด้านการจัดการเรียนการสอน (3) ด้านผลิตและการใช้สื่อ (4) ด้านการวัดและประเมินผล (5) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน (6) ด้านคุณลักษณะและเจตคติ โดยมีคุณภาพพระดับมากที่สุด คือ สมรรถนะด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน นอกนั้นมีคุณภาพพระดับมาก ตามลำดับ ผลการประเมินรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญโดยการสนทนากลุ่มทุกคน มีความคิดเห็นว่ารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความเหมาะสมระดับมากที่สุดในด้านความเหมาะสม ความสอดคล้อง และความเป็น ประโยชน์ สำหรับด้านความเป็นไปได้มีความคิดเห็นในระดับมาก ในการสรุปแนวทางการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย การฝึกอบรม การปฐมนิเทศ การกำกับติดตาม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประเมินผล และการรายงาน

สำหรับแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1.การถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมโครงการวิจัยการพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ 2) การจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) วิพากษ์หลักสูตร โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิในวิพากษ์หลักสูตร ข้อค้นพบความรู้ใหม่ที่เป็นรูปแบบความสัมพันธ์

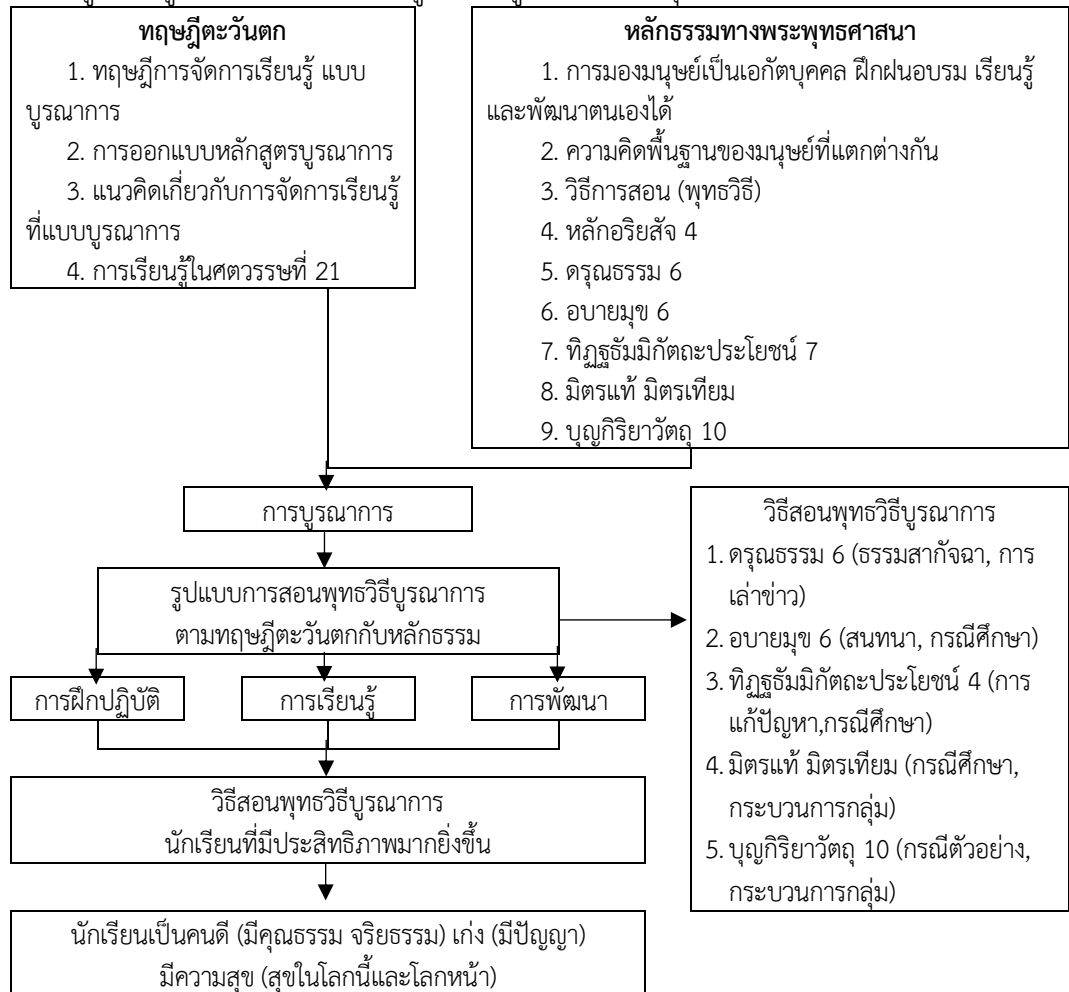
ขององค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ คือ 1) ตัวชี้วัดองค์ความรู้ของหลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ 2) การสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการที่ทันสมัย 3) การนำสื่อการสอนพัฒนาเป็นไปตามหลักสูตรประยุกต์กับหลักธรรม 4) การขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยพระมหาวิจัก กิตติวัฒน์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการ พบว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ มีประเด็น คือ 1) สภาพแวดล้อม การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ส่วนที่ 2 ตัวแบบประกอบด้วย 1) ทักษะการสอน 9 ประการ 2) การฝึกอบรมพัฒนาทักษะ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ คือ 1) โดยการพัฒนาทักษะการสอน 2) การจัดการฝึกอบรมพัฒนา 3) การประเมินผลการฝึกอบรม 4) เงื่อนไขการจัดฝึกอบรมพัฒนาทักษะ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัยค้นพบความรู้ใหม่ที่เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ คือ 1) ตัวชี้วัดองค์ความรู้ของหลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ 2) การสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการที่ทันสมัย 3) การนำสื่อการสอนพัฒนาเป็นไปตามหลักสูตรประยุกต์กับหลักธรรม 4) การขยายผลรูปแบบ

การพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบ บูรณาการยุคดิจิทัล

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการพระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลจากการศึกษามีประเด็นสำคัญที่จะนำเสนอต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรการสอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสอนธรรม

ศึกษาให้กับนักเรียน อบรมศีลธรรม จรรยาพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย และให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการขับเคลื่อนเครือข่ายบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ภายใต้มาตรฐานหลักสูตรการศึกษา

ขึ้นพื้นฐาน การสอนธรรมศึกษาให้กับนักเรียน
อบรมศีลธรรม จรรยา พัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมให้กับนักเรียนด้วยหลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนา ที่อยู่ในเขตรับผิดชอบว่าแต่
ละโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น
เพียงใด และพัฒนาองค์ความรู้ในรูปแบบของ
หลักธรรมคำสอนในรูปแบบที่เหมาะสมกับแต่
ละโรงเรียนต่อไป

ควรทำการศึกษาวิจัยในเรื่องของการ
ขับเคลื่อนเครือข่ายบูรณาการครูพระสอน
ศีลธรรมในโรงเรียน ในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
กับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้การ
เรียนการสอนในแต่ละโรงเรียนมีการพัฒนา
หลักสูตรแบบบูรณาการและร่วมมือร่วมใจกัน
เพื่อให้ได้ข้อมูลในภาพรวม เพื่อเป็นประโยชน์
ต่อการศึกษาต่อไป

แหล่งอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2549). *การศึกษาทบทวนโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คู่มือปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. (2551). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.
- ดวงกมล สีนเพ็ง. (2553). *การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ : การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ นาคแก้ว และ นางเยาว์ สุขพันธ์. (2522). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระมหาวิจัก กิตติวณโณ (ชนะพนธ์). (2561). *รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา*. (ปริญญาคุุณบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. (2550). *คู่มือการดำเนินงาน โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2550*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุเทพ เชื้อสมุทร. (2557). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของสังคมด้วยศาสตร์พระราชา REDUCING THE ECONOMIC DISPARITIES OF SOCIETY WITH THE KING'S SCIENCE

อภิชาติ เหมอัยไธสง *

Aphichit Mueaithaisong

อาทิตย์ ผ่านพูล *

Artit Phanpoon

พงษ์มนัส ดีอด *

Pongmanut Deeod

Corresponding Author E-mail: chit2u@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้เป็นการศึกษาถึงหลักการของศาสตร์พระราชา เนื่องมาจากศาสตร์พระราชาเป็นศาสตร์ต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรรัชกาลที่ 9 พระราชทานให้ไว้แก่ประชาชนเพื่อให้สามารถผ่านพ้นวิกฤติต่าง ๆ ไปได้ โดยในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการแพร่ระบาดของ COVID - 19 ถือได้ว่าส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประชาชนทั่วประเทศเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังส่งผลทำให้เศรษฐกิจตกต่ำ เนื่องมาจากสถานการณ์นี้ทำให้ประชาชนไม่สามารถที่จะเดินทางออกจากบ้านได้ อีกทั้งไม่สามารถเดินทางระหว่างประเทศได้ เพื่อเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส แต่อย่างไรก็ตามหากมองย้อนกลับดูทุนทางสังคมของประเทศไทยนั้นจะพบได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานหลักการต่าง ๆ ให้ไว้เพื่อแก้ปัญหาวิกฤติให้สามารถผ่านพ้นไปได้ เช่น หลักการทรงงาน หลักการเศรษฐกิจพอเพียง และศาสตร์พระราชา “การเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นต้น ซึ่งพระองค์ไม่ได้เพียงแต่มอบให้ไว้เป็นหลักการเท่านั้น จากงานวิจัยหลายชิ้นยังพบว่า การนำศาสตร์พระราชาสามารถช่วยแก้ไข้ปัญหาในวิกฤติต่าง ๆ ได้พร้อมทั้งสามารถศาสตร์พระราชาสามารถช่วยแก้้ปัญหาลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้อีกด้วย

คำสำคัญ: ศาสตร์พระราชา, การลดความเหลื่อมล้ำ, แก้้ปัญหาวิกฤติ

ABSTRACT

This academic article is a study of the principles of king science, since the king's science is the science of His Majesty King Bhumibol Adulyadej the Great. King Rama IX gave it to the people to get through the crisis. Nowadays, it is seen that the covid-19 pandemic is considered to have a significant impact on the lives of people across the country. As a result of this situation, people are unable to leave their homes. International travel is not possible. However, if you look back at Thailand's social capital, it is found that His Majesty King Bhumibol Adulyadej is not the only one. King Rama IX has granted various principles to solve the crisis through it, such as the principles of work, the sufficiency economy principles, and the king's science of

* มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

"understanding, accessing, developing", etc., which he does not only give as principles. Many studies have also shown that applying king science can help solve problems in crises and can help solve social inequalities.

Keywords: King's science, Divine relationship reduction, Problem solving

บทนำ

ความเหลื่อมล้ำทางสังคมในปัจจุบัน สาเหตุประการหนึ่งเกิดจากการแพร่ระบาดใหญ่ของ COVID-19 ย่อมส่งผลกระทบต่ออย่างมากในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก อีกทั้งส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ทั้งนี้สถานการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ส่งกระทบหลายด้าน เช่น ด้านความมั่งคั่งที่ได้รับผลกระทบ ด้านการกระจายความมั่งคั่ง และด้านความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างมาก (Guan, et al., 2020) อีกทั้งจากการรายงานของ Credit Suisse (2020) ได้ทำการรายงานความมั่งคั่งทั่วโลกปี 2020 พบว่า ในปี 2020 เนื่องจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ส่งผลให้ทุกประเทศทั่วโลกต่างได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ โดยผลกระทบอย่างรุนแรงไปทั่วโลกส่งผลให้เกิดภาวะถดถอย เศรษฐกิจหดตัวได้เพิ่มขึ้นและมีเรื่องใหญ่เกิดขึ้นความผันผวนในตลาดการเงินทั่วโลก โดยในแง่ของ GDP (Gross Domestic Product) หรือผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ อิตาลีซึ่ง COVID-19 ได้ส่งผลกระทบเป็นอย่างมากในยุโรปส่วนในประเทศฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักร GDP ลดลง 9% ส่วนเยอรมนี รัสเซียและสหรัฐอเมริกาได้คาดการณ์ว่าลดลง 5% – 6% ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยทั่วโลกในทางตรงกันข้ามในขณะที่ GDP ในจีนลดลง 34% หากมองอีกด้านหนึ่งผลกระทบจาก

สถานการณ์ COVID - 19 โดยวัดจากการที่สกุลเงินอ่อนค่าลงเมื่อเทียบกับดอลลาร์ (US dollar) แคนาดาสกุลเงิน ลดลง 4.8% ประเทศอินเดียสกุลเงินรูปี ลดลง 5.5% ประเทศอังกฤษ ลดลง 6.7% ประเทศตุรกีอ่อนค่าลง 13% โดยการเคลื่อนไหวของสกุลเงินส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญเนื่องจากถือครองความมั่งคั่งของแต่ละประเทศสามารถวัดได้จากมูลค่าของดอลลาร์สหรัฐได้ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันทุกประเทศต่างได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ COVID - 19 ที่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น

อีกทั้งหากศึกษาถึงเรื่องความเหลื่อมล้ำทางสังคมตามแบบอุดมคติของชาวอเมริกัน “American Dream” โดยที่เชื่อกันว่าไม่ว่าประเทศหรือประชาชนจะมีสภาพแวดล้อมที่ดีหรือไม่ดีอย่างไรก็ตาม หรือจะมีภูมิหลังความเป็นอยู่ อย่างไรก็ตามประชาชนสามารถที่จะเอาชนะสถานการณ์ที่ขาดแคลนหรือความยากจนได้โดยที่พวกเขามีความพยายามหรือความอดทนเพื่อให้ผ่านพ้นอุปสรรคไปได้ (Chetty, Grusky, Hell, Hendren, Manduca, & Narang, 2017) แต่หากมองในอีกมุมหนึ่ง การประสบความสำเร็จและได้รับผลตอบแทนที่ดีนั้นจะต้องอาศัยการประสานพลังหรือความร่วมมือจากหลายส่วนเพื่อให้อุปสรรคต่าง ๆ ได้รับการแก้ปัญหาโดยการลดความไม่เท่าเทียมกันเบื้องต้นในโอกาสและผลตอบแทนซึ่ง

จะช่วยให้เกิดความคล่องตัวทางสังคมและลดหรือทำลายรูปแบบการแบ่งชั้นทางสังคมในวงกว้าง (Pitesa & Pillutla, 2019) อย่างไรก็ตาม หากมองในอีกมุมหนึ่งของสถานการณ์ที่จะช่วยในการลดความเหลื่อมล้ำนั้น จากการศึกษาจำนวนมากที่ระบุว่าในสถานที่ทำงานหลายแห่งที่พนักงานได้รับค่าตอบแทนในจำนวนที่มากนั้น มีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม (เช่น เพศ อายุ เชื้อชาติ และภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม) อันส่งผลต่อความเป็นอยู่ทางสังคม (Merluzzi & Sterling, 2017; Pitesa & Pillutla, 2019; Rubery & Grimshaw, 2015) การศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวอย่างเช่น ผู้สมัครงานที่มีชื่อภาษาอาหารมีโอกาสน้อยที่จะได้รับการคัดเลือกเมื่อเทียบกับผู้สมัครงานที่มีคุณสมบัติเท่าเทียมกันที่มีชื่อเป็นภาษาอังกฤษ (Sawert, 2019) หรือผู้หญิงจะได้รับมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เข้มงวดกว่าผู้ชายเมื่อเปรียบเทียบกับการทำงานที่มีประสิทธิภาพเท่าเทียมกัน (Foschi, 1996) และพนักงานที่มีอายุมากจะได้รับการประเมินผลงานที่ต่ำกว่าพนักงานที่มีอายุน้อยกว่า เมื่อเปรียบเทียบสมรรถนะ ประสิทธิภาพการทำงานที่เท่าเทียมกัน (Bal, Reiss, Rudolph, & Baltes, 2011) จากการศึกษาเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าแม้ว่าในปัจจุบันสังคมจะมีการกล่าวถึงการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมเป็นเป็นอย่างมากเพื่อที่จะให้เกิดความสมดุลและความเท่าเทียมทางสังคม แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีงานวิจัยหลายชิ้นที่บ่งชี้ให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำทางสังคมนั้นในบางครั้งก็มิได้เกิดจากทรัพย์สินหรือมูลค่าเงินตราที่สามารถวัดเป็นจำนวนได้ แต่ความเหลื่อมล้ำนั้นอาจเกิด

จากสัญชาติ เพศ ประเทศ สามารถที่จะส่งผลต่อความเป็นอยู่ได้

อย่างไรก็ตามทั่วทุกประเทศก็มาร่วมมือกันแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยในเดือนกันยายน 2558 องค์การสหประชาชาติได้มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (The Sustainable Development Goals) 17 เป้าหมาย เพื่อให้แน่ใจว่าทุกประเทศทั่วโลกจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นภายในปี 2573 อีกทั้งเป็นการเสนอเพื่อยุติความยากจนให้ทุกประเทศ พร้อมทั้งสร้างความมั่งคั่งให้กับทุกประเทศและทุกคนและเป้าหมายที่ชัดเจนสำหรับทุกประเทศเพื่อให้สอดคล้องกับลำดับความสำคัญในการพัฒนาของตนเอง (สหประชาชาติ, 2018) โดยเป้าหมายทั้ง 17 ข้อนี้ประกอบไปด้วย 1) ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่ 2) ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน 3) สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย 4) สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต 5) บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศและให้อำนาจของผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคน 6) สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาลให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน 7) สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน 8) ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลผลิตภาพ และการมีงานที่สมควร

สำหรับทุกคน 9) สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม 10) ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ 11) ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทัวถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน 12) สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน 13) ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น 14) อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเลและทรัพยากรทางทะเลและทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 15) ปกป้อง ปันฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ 16) ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกกระดับ และ 17) เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations, 2018) โดยทั้งหมด 17 เป้าหมายดังกล่าวถือได้ว่าเป็นข้อเรียกร้องเร่งด่วนให้ทุกประเทศดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาในความร่วมมือระดับโลก โดยองค์การสหประชาชาติตระหนักดีว่าการยุติความยากจนและการกีดกันอื่น ๆ ต้องดำเนินควบคู่

ไปกับกลยุทธ์ที่ปรับปรุงสุขภาพและการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำและกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันก็จัดการกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและทำงานเพื่อรักษามหาสมุทรและป่าไม้ หนึ่งประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ.2489 นับเป็นลำดับประเทศที่ 55 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2562) ทั้งนี้เมื่อประเทศไทยเป็นสมาชิกแล้วนั้นจะต้องมีการปฏิบัติตามสนธิสัญญาหรือปฏิญญาต่าง ๆ ที่องค์การสหประชาชาติได้ลงมติความเห็นกันไว้ อย่างไรก็ตามในเรื่องการปฏิบัติตามการวางเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเทศไทยนั้นจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องและใกล้เคียงกับหลักแนวทางการปฏิบัติ ตามศาสตร์ พระราชา ของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ที่ได้มีการพระราชทานพระราชดำริโครงการต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนคนไทยเพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประเทศไทย อีกทั้งแนวทางการปฏิบัติได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานทางราชการได้มีการส่งเสริมเป็นอย่างดี

ดังที่กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่า องค์การสหประชาชาติ รวมถึงประเทศไทย ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในทุกมิติ ดำเนินควบคู่ไปกับกลยุทธ์ที่ปรับปรุงสุขภาพและการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำและกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันก็จัดการกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และทำงานเพื่อรักษามหาสมุทรและป่าไม้ โดยในประเทศไทยได้น้อมนำ หลักการเศรษฐกิจพอเพียง

และศาสตร์พระราช “การเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาช่วยในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ศาสตร์พระราชแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย

พระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 พระราชทานแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ.2518 ซึ่งมีใจความสำคัญสำหรับการปรับตัวแก้ไขปัญหามาช่วยแก้ไขปัญหาคือความเหลื่อมล้ำทางสังคมโดยมีใจความสำคัญว่า “...ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมในหลายประเทศเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ การทุ่มเทสร้างเครื่องจักรกลอันก้าวหน้า และมีประสิทธิภาพสูงขึ้นใช้ในการผลิตทำให้ผลผลิตทางอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นรวดเร็วและมากมาย จนอาจถึงขั้นฟุ้งเฟ้อพร้อมกันนั้นก็ทำให้คนว่างงานลงเพราะถูกเครื่องจักรกลแย่งไปทำ เป็นเหตุให้เกิดความยุ่งยากตกต่ำทางเศรษฐกิจขึ้นเพราะคนที่ว่างงานยากจนลงและผู้ผลิตก็ขาดทุนเพราะสินค้าขายไม่ออกจึงน่าจะต้องดัดแปลงแนวคิดแนวปฏิบัติในการส่งเสริมความเจริญด้านอุตสาหกรรมไปบ้างให้สมดุลกับด้านอื่น ๆ เพื่อความอยู่รอด...” (อรสุตา เจริญรัต, 2550) ซึ่งจะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงพระราชทานแนวทางการรักษาสมดุลของการเปลี่ยนแปลงของยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (Disruption) เพื่อให้ประชาชนนั้นสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งนี้เมื่อได้ศึกษาถึงพระบรมราโชวาทต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงพระราชทานมอบให้นั้นจะสามารถพบได้

ว่า พระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถเป็นอย่างยิ่งที่สามารถระดมองค์ความรู้ พัฒนา เพื่อการพัฒนาประเทศให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีความสงบสุขตั้งอยู่บนพื้นฐานของกิจที่ทรงทำ คำที่ทรงแนะ/สอนจากพระราชประสงค์ 3 มิติ กล่าวคือ มิติที่ 1 ศาสตร์แห่งการพัฒนา มิติที่ 2 ศาสตร์แห่งความประพฤติ มิติที่ 3 ศาสตร์แห่งการอยู่ร่วมกัน ประองตองและสงบสุข (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2555) ซึ่งทั้ง 3 ศาสตร์เหล่านี้สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นองค์ความรู้ที่สามารถใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย หรือที่เรียกว่า ศาสตร์พระราชของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรกล่าวอีกนัยหนึ่ง ศาสตร์พระราชคือ องค์ความรู้ที่ว่าด้วยเรื่อง “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ครอบคลุมในทุกมิติ ด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ทั้งนี้สามารถยกตัวอย่างศาสตร์พระราชที่สำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมนั้น สามารถที่จะอธิบายให้เห็นภาพได้ดังนี้

ศาสตร์พระราช “การเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” สามารถอธิบายได้ดังนี้โดยที่การที่จะทำอะไร ต้องมีความเข้าใจเสียก่อน เข้าใจภูมิประเทศ เข้าใจผู้คนในหลากหลายปัญหาทั้งทางด้านกายภาพ ด้านจารีตประเพณี และวัฒนธรรม เป็นต้น และระหว่างการทำดำเนินการนั้น จะต้องทำให้ผู้ที่เราจะไปทำงานกับเขา หรือทำงานให้เขานั้น “เข้าใจ” เราด้วย เพราะถ้าเราเข้าใจเขาแต่ฝ่ายเดียวโดยที่เขาไม่เข้าใจเรา ประโยชน์คงจะไม่เกิดตามที่เรามุ่งหวังไว้ “เข้าถึง” ก็เช่นกัน เมื่อรู้

ปัญหาแล้ว เข้าใจแล้ว จะต้องทำอย่างไรก็ตาม ให้เขาอยากเข้าถึงเราด้วย

เข้าใจ : ทำอะไรต้องเข้าใจปัญหา เข้าใจหนทางแก้ไข เข้าใจกระบวนการจัดการ และปรับความเข้าใจระหว่างผู้ให้ ผู้รับเสียก่อน ให้เข้าใจซึ่งกันและกัน

เข้าใจ : เมื่อเข้าใจระหว่างกันทุกประการครบถ้วนแล้ว ต้องเข้าถึงการกระทำ สร้างความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง เข้าถึงเครื่องมือเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ และความสามัคคีร่วมใจร่วมใจของผู้ปฏิบัติ ร่วมมือร่วมไม้กันทำงาน

พัฒนา : เมื่อต่างฝ่ายต่างเข้าใจกันแล้ว เข้าถึงกันแล้ว การพัฒนาก็จะดำเนินการไปอย่างยั่งยืน ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการเมือง หากแต่นำไปสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน (นิชาวิธ ษนาดิศัย, 2560)

หลักการทรงงาน ในหลวงรัชกาลที่ 9 ซึ่งมีด้วยกันทั้งหมด 23 ข้อ ประกอบไปด้วย 1) จะทำอะไรต้องศึกษาข้อมูลให้เป็นระบบ โดยที่ทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบจากข้อมูลเบื้องต้น ทั้งเอกสาร แผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่ 2) ระเบิดจากภายใน ทั้งนี้จะทำการใด ๆ ต้องเริ่มจากคนที่เกี่ยวข้อง เสียก่อน ต้องสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้เกิดความเข้าใจและอยากทำ 3) แก้ปัญหาจากจุดเล็ก ควรมองปัญหาภาพรวมก่อนเสมอ แต่เมื่อจะลงมือแก้ปัญหานั้น ควรมองในสิ่งที่คนมักจะมองข้าม แล้วเริ่มแก้ปัญหาจากจุดเล็ก ๆ เสียก่อน เมื่อสำเร็จแล้วจึงค่อย ๆ ขยับขยาย แก้ไปเรื่อย ๆ ทีละจุด 4) ทำตามลำดับขั้น เริ่มต้นจากการลงมือทำในสิ่งที่จำเป็นก่อน เมื่อสำเร็จแล้วก็เริ่มลงมือสิ่งที่จำเป็นลำดับ

ต่อไป ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ถ้าทำตามหลักนี้ได้ งานทุกสิ่งก็จะสำเร็จได้โดยง่าย 5) ภูมิสังคม ภูมิศาสตร์ สังคมศาสตร์ การพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้นว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอคน ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน 6) ทำงานแบบองค์รวม ใช้วิธีคิดเพื่อการทำงาน โดยวิธีคิดอย่างองค์รวม 7) ไม่ติดตำรา ควรทำงานอย่างยืดหยุ่นกับสภาพและสถานการณ์นั้น ๆ ไม่ใช่การยึดติดอยู่กับแค้นตำราวิชาการ 8) รู้จักประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด 9) ทำให้ง่าย ทรงคิดค้นดัดแปลง ปรับปรุงและแก้ไขงาน การพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำริไปได้โดยง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อนและที่สำคัญอย่างยิ่งคือ สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ ของประชาชนและระบบนิเวศโดยรวม 10) การมีส่วนร่วม ให้สาธารณชน ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมแสดงความคิดเห็น 11) ต้องยึดประโยชน์ส่วนรวม 12) บริการที่จุดเดียว โดยทรงเน้นเรื่องรู้จักสามัคคีและการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันด้วยการปรับลดช่องว่างระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 13) ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงเข้าใจถึงธรรมชาติและต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติ ทรงมองปัญหาธรรมชาติอย่างละเอียด โดยหากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติจะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือเราด้วย 14) ใช้ธรรมปราบอธรรม 15) ปลุกป่าในใจคน คือ การจะทำการใดสำเร็จต้องปลูกจิตสำนึกของคนเสียก่อน ต้องให้เห็นคุณค่า เห็นประโยชน์กับสิ่งที่จะทำ

16) ขาดทุนคือกำไร กล่าวคือ “การให้” และ “การเสียสละ” เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือความอยู่ดีมีสุขของราษฎร 17) การพึ่งพาตนเอง 18) พออยู่พอกิน 19) เศรษฐกิจพอเพียง 20) ความซื่อสัตย์สุจริต จริใจต่อกัน 21) ทำงานอย่างมีความสุข กล่าวคือ ทำงานต้องมีความสุขด้วย ถ้าเราทำอย่างไม่มีความสุขเราจะแพ้ แต่ถ้าเรามีความสุขเราจะชนะ สนุกกับการทำงานเพียงเท่านั้น ถือว่าเราชนะแล้ว 22) ความเพียร กล่าวคือ การเริ่มต้นทำงานหรือทำสิ่งใดนั้นอาจจะไม่ได้มีความสุขพร้อม ต้องอาศัยความอดทนและความมุ่งมั่น 23) รู้ รัก สามัคคี (ธรรมนิติ, 2563)

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทาง การดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยให้ประชาชนสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยหลักการดังกล่าวนี้จึงประกอบด้วย 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3) ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตโดยมี เงื่อนไข ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้ 1) เงื่อนไข

ความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ 2) เงื่อนไข คุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต (นิชาภัส ษนาติศัย และ ทสมล ษนาติศัย, 2560)

จากที่ได้กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่า ศาสตร์พระราชนั้นไม่ใช่การมุ่งเน้นการแก้ปัญหาทางด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นการแก้ปัญหาแบบสหวิทยาการที่ช่วยกันเสริมสร้างและถ่วงดุล การแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างรอบด้านโดยที่ไม่ทำให้เกิดปัญหาใหม่ขึ้น

งานวิจัยศาสตร์พระราชาแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ทั้งนี้ จากการศึกษาผลงานในทางวิชาการ ได้มีนักวิชาการได้นำหลักการศาสตร์พระราชาสามารถแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้อย่างเชิงประจักษ์และเห็นภาพซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

การศึกษาเรื่อง ศาสตร์พระราชาพัฒนาสังคมไทยสู่สังคมโลก ของ วิไลวัจน์ ฤกษ์ฤดี (2561) พบว่า พระราชกรณียกิจของพระองค์ไม่แต่เพียงคุณูปการในการพัฒนาท้องถิ่นไทยเท่านั้น หากแต่นานาชาติยังได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ปฏิบัติในการพัฒนาประเทศต่าง ๆ ในระดับสังคมโลกอีกด้วย อีกทั้ง การศึกษาของพระครูวิบูลสืลพรต และ พระมหามิตร จิตปญโญ (2562) เรื่อง ศาสตร์พระราชากับ

การพึ่งตนเอง พบว่าการที่ปวงพสกนิกรชาวไทยได้น้อมนำมาเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพัตินการพึ่งตนเองคือมีความสามารถในการกำหนดชีวิตตนเองและช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ และพยายามลดการพึ่งพาทภายนอกในด้านต่าง ๆ ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านเทคโนโลยี 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) ด้านจิตใจ 5) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่วน วงษ์ศิริ เรื่องศรี, ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ และ นฤมล คำอ่อน (2563) ได้ทำการศึกษาถึงเรื่อง ศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดิน ศาสตร์แห่งการก่อเกิด “การพัฒนาชุมชน” พบว่า วิธีปฏิบัติการที่เป็นเลิศของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเอง ประกอบด้วย 1) ด้านแผนแม่บทชุมชน เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการจัดการตนเองของชุมชนในการแก้ไขปัญหา 2) ด้านการบริหารจัดการ เป็นการจัดระเบียบชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งตรงกับหลักการของศาสตร์พระราชา อีกทั้งการศึกษาของ และการศึกษาของพระครูสมุห์ไพฑูรย์ พนมสวय, สุทธญาณ โอบอ้อม และ อักษรสวรรค์ ศิริคุณ (2561) เรื่อง ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาทุนมนุษย์ที่ยั่งยืน พบว่า จากวิกฤตเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่ผ่านมานั้นเป็นโอกาสที่คนไทยได้ย้อนกลับมาสำรวจตัวเองใหม่ และแสวงหาแนวทางการดำรงชีวิตที่มั่นคงและไม่ตกอยู่ในห้วงเหวของความประมาทอีกซึ่งสามารถนำเรื่อง ศาสตร์พระราชามาประยุกต์ได้กับทุกสมัย เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า นักวิจัยที่ได้นำศาสตร์พระราชาเพื่อไปแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทาง

สังคม ผลของการวิจัย พบว่า ศาสตร์พระราชาช่วยในการกำหนดชีวิตตนเองและช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ และพยายามลดการพึ่งพาทภายนอก เป็นวิธีปฏิบัติการที่เป็นเลิศที่ช่วยในการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ทุกยุคทุกสมัย

สรุป

ศาสตร์พระราชานั้นสามารถแก้ไข ปัญหาทางสังคมได้ทุกปัญหา ตรงตามหลักการของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (The Sustainable Development Goals) 17 เป้าหมายขององค์การสหประชาชาติ ที่ต้องการให้ทุกประเทศสามารถก้าวผ่านปัญหาวิกฤติความยากจนและวิกฤติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาได้ ดังนี้ หากประชาชนทุกคนในประเทศไทยสามารถนำหลักการศาสตร์พระราชาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตแต่ละคนปัญหาต่าง ๆ ย่อมที่จะไม่เกิดขึ้น เนื่องจากทุกคนทุกต่างมีหลักการทรงงานและหลักการปรัชญาต่าง ๆ ที่รวมเป็นศาสตร์พระราชาของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สามารถให้ผ่านพ้นไปได้ทุกวิกฤติที่เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมจึงได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการตอบโจทย์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้การเติบโตของประเทศเป็นการเติบโตที่ยั่งยืนโดยทุกคนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การกำหนดให้ภาคการเกษตรและครัวเรือนเป็นกลุ่มเป้าหมายของการปรับโครงสร้างและ

พฤติกรรม และการกระจายศูนย์กลางความ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของ
เจริญเพื่อให้เกิดการสร้างงานในพื้นที่ เพื่อ ประเทศบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พลิกฟื้นโครงสร้างทางสังคมควบคู่ไปกับการ พอเพียง
พัฒนาเศรษฐกิจ และช่วยลดความเสี่ยงต่อ

แหล่งอ้างอิง

- กระทรวงการต่างประเทศ. (2562, 1 กันยายน). *ไทยกับสหประชาชาติ*. สืบค้น 27 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://thai-inter-org.mfa.go.th/th/page/72184-ไทยกับสหประชาชาติ?menu=5d8477eb182d956ee700c670>
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2555). *ตามรอยพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย.
- นิชาภัส ชนาดิษฐ์. (2560). *ศาสตร์พระราชา เรื่อง งานของพระราชา*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์คอมมิกส์.
- นิชาภัส ชนาดิษฐ์ และ ทสมล ชนาดิษฐ์. (2560). *ศาสตร์พระราชา เรื่อง พระอัจฉริยภาพของพระราชา*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์คอมมิกส์.
- ธรรมนิติ. (2563, 13 กรกฎาคม). *หลักการทรงงาน 23 ประการ ของในหลวงรัชกาลที่ 9*. สืบค้น 15 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.dharmniti.co.th/หลักการทรงงาน-23-ประการของในหลวงรัชกาลที่-9>
- พระครูวิบูลสีลพต และ พระมหามิตร จิตปัญโญ. (2562). ศาสตร์พระราชากับการพึ่งตนเอง. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 19(4), 165-176.
- ไพฑูรย์ พนมสวय, สุทธธัญญ์ โอบอ้อม และ อักษรสวรรค์ ศิริคุณ. (2561). ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาทุนมนุษย์ที่ยั่งยืน. *วารสาร มจร ตรีภุมขัยปริทรรศน์*, 2(1), 95-108.
- วงศ์สิริ เรื่องศรี, ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ และ นฤมล คำอ่อน. (2563). ศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดิน ศาสตร์แห่งการก่อเกิด “การพัฒนาชุมชน”. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 7(12), 264-279.
- วิไลวัจน์ กฤษณะภูติ. (2561). ศาสตร์พระราชาพัฒนาสังคมไทยสู่สังคมโลก. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 8(1), 1-9.
- อรสุตา เจริญรัตน์. (2550). *คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพระดาบส.
- Bal, A. C., Reiss, A. E. B., Rudolph, C. W., & Baltes, B. B. (2011). Examining positive and negative perceptions of older workers: A meta-analysis. *The Journals of Gerontology Series B*, 66B(6), 687–698.
- Chetty, R., Grusky, D., Hell, M., Hendren, N., Manduca, R., & Narang, J. (2017). The fading American dream: Trends in absolute income mobility since 1940. *Science*, 356(6336), 398-406.

- Foschi, M. (1996). Double standards in the evaluation of men and women. *Social Psychology Quarterly*, 59(3), 237–254.
- Guan, D., Wang, D., Hallegatte, S., Davis, S. J., Huo, J., Li, S., ... & Gong, P. (2020). Global supply-chain effects of COVID-19 control measures. *Nature human behaviour*, 4, 577-587.
- Merluzzi, J., & Sterling, A. (2017). Lasting effects? Referrals and career mobility of demographic groups in organizations. *ILR Review*, 70(1), 105-131.
- Pitesa, M., & Pillutla, M. M. (2019). Socioeconomic mobility and talent utilization of workers from poorer backgrounds: The overlooked importance of within-organization dynamics. *Academy of Management Annals*, 13(2), 737-769.
- Pitesa, M., & Pillutla, M. M. (2019). Socioeconomic mobility and talent utilization of workers from poorer backgrounds: The overlooked importance of within-organization dynamics. *Academy of Management Annals*, 13(2), 737-769.
- Rubery, J., & Grimshaw, D. (2015). The 40-year pursuit of equal pay: A case of constantly moving goalposts. *Cambridge Journal of Economics*, 39(2), 319–343.
- Sawert, T. (2020). Understanding the mechanisms of ethnic discrimination: A field experiment on discrimination against Turks, Syrians and Americans in the Berlin shared housing market. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 46(19), 3937-3954.
- United Nations (2018). *Sustainable development goals*. Retrieved February 27, 2021, from <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals>

การจัดการเรียนรู้ภาษาศาสตร์การสอนภาษาไทยแบบเน้นภาระงาน
THE LINGUISTICS FOR TEACHING THAI LANGUAGE OF MANAGEMENT
ON TASK-BASED LEARNING

อรรถพงษ์ ผิวเหลือง *

Atthaphong Phiwhleung

พระมหาพรต สุวรรณรัตน์ (ภุริสโร) **

Phramaha Pharadon Suwannarat (Bhurissaro)

Corresponding Author E-mail: yanamath60@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการสอนภาษาไทย ด้วยองค์ความรู้ทางภาษาศาสตร์ภาษาไทย ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในลักษณะของเสียงที่มีความแตกต่างกันตามฐานกรณ์ที่เกิด และสามารถออกเสียงตามแบบทดสอบได้ ทั้งยังสามารถสังเกตและบอกความแตกต่างของเสียงตามหลักวิชาการได้ และสามารถสร้างแบบฝึกหัดการเทียบเสียงพยัญชนะอีกอย่างหนึ่ง ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนนั้นได้นำการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานมาใช้ ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรม การทำแบบทดสอบ การสร้างแบบฝึกหัด และการประเมินผล โดยผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ภาษาศาสตร์การสอนภาษาไทยแบบเน้นภาระงานจึงมีความเหมาะสมในสภาวะการณ์ปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงของผู้เรียนและเหมาะสมสำหรับผู้สอนที่จะนำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนต่อไป

คำสำคัญ: ภาษาศาสตร์, การสอนภาษาไทย, การจัดการเรียนรู้, แบบเน้นภาระงาน

ABSTRACT

This academic article aims to improve the teaching of Thai language with the knowledge of Thai language linguistics which allows learners to have knowledge and understanding of the nature of the sound that is different according to the origin and can pronounce according to the test, they can also observe and tell the difference of sound according to academic principles and be able to create exercises to compare consonant sounds. One more thing, in classroom teaching, the task-based learning management is adopted which focuses on enabling learners to learn through activities taking the test creating exercises and evaluation where students can self-assess. Therefore, the task-based approach to teaching Thai language linguistics is

* คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

** วิทยาลัยพระธรรมทูต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

appropriate in the current situation, this leads to the development of students' reading aloud skills and is suitable for teachers to use in teaching and learning.

Keywords: Linguistics, Thai language teaching, Learning management, Task-based learning

เนื้อหา

ทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือการบูรณาองค์ความรู้ที่ได้รับมาและเรียนรู้ อย่างบูรณาการร่วมกับสิ่งต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยง องค์ความรู้จากแหล่งหนึ่งไปสู่แหล่งหนึ่งได้ อย่างสร้างสรรค์และไร้ขีดจำกัด ตลอดจน สามารถพัฒนาต่อยอดเป็นวิธีการจัดการ เรียนรู้แบบใหม่ให้มีความเหมาะสมกับ สถานการณ์ปัจจุบัน ยิ่งในสภาวะการณ์ปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ค่านิยม และ กระแสนิยมอย่างรวดเร็ว จึงเรียกว่ายุคนี้ว่า Disruption หมายถึงการเปลี่ยนแปลงอย่าง ฉับพลันทันที โดยเฉพาะเทคโนโลยีเข้ามามี บทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มากขึ้น จึงส่งผลกระทบทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ทันทีในด้านต่าง ๆ อาทิ การแพทย์ เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม การศึกษา เป็นต้น โดยเฉพาะด้านการศึกษานั้นมีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนทั้งในระดับสถานศึกษาและมหาวิทยาลัย อย่างก้าวกระโดด ยิ่งก่อบรรยากาศสถานการณ์ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ยิ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว โดยการนำนวัตกรรมจัดการ เรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อพัฒนา ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการ เรียนรู้ด้วยกิจกรรม เป็นการสอนด้วยวิธี วิทยาการจัดการเรียนรู้แบบมีเทคนิคและ

รูปแบบกระบวนการที่หลากหลาย ซึ่งนำมา ทดแทนวิธีการสอนแบบเดิมเพื่อให้สอดคล้อง กับเด็กยุคใหม่ที่เรียกว่า เด็ก Gen Y นั้นเอง ดังนั้น การสอนหลักภาษาไทยด้วยวิธีการ แบบเดิม คือการสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้หลัก ภาษาไทยเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอต่อการ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การสอนหน่วย เสียงพยัญชนะภาษาไทยโดยฝึกออกเสียง พยัญชนะเป็นคำ ๆ ไป โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียน ออกเสียงได้ถูกต้อง และจดจำเสียงของ พยัญชนะที่ได้พูดไปแล้วนั้นได้ และใช้วิธีการ สอนแบบเน้นครูเป็นศูนย์กลาง ซึ่งวิธีการสอน แบบนี้ไม่ได้อธิบายการเปรียบเทียบคู่เทียบ เสียงพยัญชนะว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร และไม่สามารถนำไปฝึกหัดได้ด้วยตนเองได้ เป็นต้น นอกจากนี้ สิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐาน สำหรับการเรียนรู้การออกเสียงหน่วยเสียง พยัญชนะคือองค์ความรู้จากภาษาศาสตร์ ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับภาษาอย่างเป็น ระบบ อีกอย่างหนึ่งยังเป็นเครื่องมือสำหรับ ศึกษาภาษาใดภาษาหนึ่งให้มีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ดังนั้น ภาษาศาสตร์ภาษาไทย จึง หมายถึงการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทย ที่ผ่านกระบวนการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ ตามขั้นตอนและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การศึกษาภาษาศาสตร์ภาษาไทยนั้นเป็น การศึกษาโครงสร้างระบบเสียงของภาษาไทย (Thai phonology) โครงสร้างระบบคำ

ภาษาไทย (Thai morphology) โครงสร้างระบบประโยคภาษาไทย (Thai syntax) ความหมาย (Semantic) และสัมพันธสาร (Discourse) ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่จะสามารถนำไปใช้สอนนักเรียนและนักศึกษาในระดับต่าง ๆ ตลอดถึงชาวต่างประเทศที่มีความสนใจในภาษาไทย และทำให้ผู้สอนสามารถถ่ายทอดหลักภาษาไทยได้อย่างมีระบบ ชัดเจนและถูกต้องตามหลักภาษา ซึ่งกลายมาเป็นแนวคิดร่วมศาสตร์ทั้ง 3 ศาสตร์ ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาศาสตร์ และศาสตร์การสอน เข้าด้วยกัน เรียกว่า “ภาษาศาสตร์การสอนภาษาไทย” ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ผู้สอนสามารถนำองค์ความรู้มาบูรณาการองค์ความรู้สู่การจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ในปัจจุบัน

การจัดการเรียนรู้ หมายถึงวิธีการต่าง ๆ หรือกระบวนการต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งแต่ละวิธีมีองค์ประกอบและขั้นตอนการดำเนินการที่มีลักษณะเฉพาะ ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือเป้าหมายที่วางไว้ (ทศนา แหมมณี, 2562; กุสิสรา จิตรชญาวนิช, 2562) ซึ่งเป็นกุศโลบายหรือวิธีการเพิ่มเติมของผู้สอน ที่นำไปผสมและใช้ร่วมกับวิธีการสอน จะทำให้ผู้เรียนมีความสุข สนุกสนาน มีความสุขในการเรียนรู้และทำให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เร็วขึ้น (ชนันท ธาตุทอง, 2559) ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมในสถานการณ์ปัจจุบันมากที่สุด และ

ยังสามารถใช้สร้างเป็นแบบฝึกหัดสำหรับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี คือ การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานการณ์จำลอง โดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติการทำแบบฝึกหัด การแก้ปัญหา และการตัดสินใจด้วยตนเอง และผู้เรียนสามารถประเมินผลการปฏิบัติงานจากภาระงานที่ได้รับมอบหมายได้อีกทางหนึ่ง เพื่อให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันในระดับเรียนเป็นการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น ในบทความวิชาการนี้ ผู้เขียนจะได้นำตัวอย่างการเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์ภาษาไทย การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน และการจัดการเรียนรู้หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยแบบเน้นภาระงาน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างภาระงานหรือแบบฝึกหัดสำหรับนักเรียน นักศึกษา หรือชาวต่างประเทศที่กำลังเรียนภาษาไทย ดังนี้

หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์ภาษาไทย

รูปพยัญชนะในภาษาไทยมี 44 รูป ซึ่งสามารถจำแนกหน่วยเสียงตามแนวภาษาศาสตร์ภาษาไทยได้ 21 หน่วยเสียง แต่ละหน่วยเสียงจะเขียนด้วยสัทอักษร (Phonetic alphabet) เพื่อใช้ในการบันทึกเสียงพูด ตัวสัทอักษรหนึ่งตัวใช้บันทึกเสียงได้เพียงหน่วยเสียงเดียวเท่านั้น หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยสามารถเขียนด้วยสัทอักษรได้ดังนี้ /p-/ แทน ป, /t-/ แทน

ต ฏ, /k-/ แทน ก, /ʔ-/ แทน อ, /ph-/ แทน พ
ภ ฝ, /th-/ แทน ท ฐ ฑ ฒ, /kh-/ แทน ข
ช ค ฌ, /b-/ แทน บ, /d-/ แทน ด ฎ, /c-/
แทน จ, /ch-/ แทน ฉ ช ฌ, /f-/ แทน ฟ ฝ,
/s-/ แทน ซ ส ศ ษ, /h-/ แทน ห อ, /m-/
แทน ม, /n-/ แทน น ฌ, /ŋ-/ แทน ง, /l-/
แทน ล ฬ, /r-/ แทน ร, /w-/ แทน ว, /y-/
แทน ย ญ ซึ่งหน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทย
ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ผู้เขียนจะได้นำหน่วย
เสียงพยัญชนะภาษาไทยมาเทียบเสียง โดย
การแบ่งเป็นกลุ่มได้ 6 กลุ่ม ตามลักษณะของ
เสียงหรือคุณสมบัติของเสียง (รุ่งฤดี แผลงสร,
2561; กาญจนา นาคสกุล, 2559) ดังนี้

1. หน่วยเสียงพยัญชนะต้นแบ่ง
ออกเป็น 2 ชนิด คือหน่วยเสียงพยัญชนะต้น
เดี่ยวและพยัญชนะต้นควบกล้ำ ดังนี้

1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว
มีคู่เทียบเสียงตามกลุ่มที่เกิดหน่วยเสียง คือ
เปรียบเทียบคู่เทียบเสียงพยัญชนะกลุ่มเสียง
ระเบิดมี 5 หน่วยเสียง ได้แก่ /p-/ เทียบกับ
/ph-/ เช่นคำว่า “ปาน” กับ “พาน” /ph-/
เทียบกับ /b/ เช่นคำว่า “ปก” กับ “บก” /t-/
เทียบกับ /th-/ เช่นคำว่า “ตาล” กับ “ทาน”
/th-/ เทียบกับ /d-/ เช่นคำว่า “เตี้ยว” กับ
“เที้ยว” และ /k-/ เทียบกับ /kh-/ เช่นคำว่า
“ไก่” กับ “ไช้” กลุ่มเสียงกักเสียดแทรกมี 1
หน่วยเสียง ได้แก่ /c-/ เทียบกับ /ch-/ เช่นคำ
ว่า “จี้” กับ “ชี” กลุ่มเสียงเสียดแทรกมี 2
หน่วยเสียง ได้แก่ /f-/ เทียบกับ /s-/ เช่นคำว่า
“ไฟ” กับ “ไส” และ /s-/ เทียบกับ /h-/ เช่น
คำว่า “สั้น” กับ “หั่น” กลุ่มเสียงนาสิกมี 2

หน่วยเสียง ได้แก่ /m-/ เทียบกับ /n-/ เช่นคำ
ว่า “มาย” กับ “นาย” และ /n-/ เทียบกับ
/ŋ-/ เช่นคำว่า “นา” กับ “งา” กลุ่มเสียงรัว
กับกลุ่มเสียงข้างลิ้นมี 1 หน่วยเสียง ได้แก่ /r-/
เทียบกับ /l-/ เช่นคำว่า “เรียน” กับ “เลียน”
และกลุ่มเสียงกึ่งสระหรืออัมสระมี 1 หน่วย
เสียง ได้แก่ /w-/ เทียบกับ /y-/ เช่นคำว่า
“วัน” กับ “ยัน” ในการหาคู่เทียบเสียงจะต้อง
ใช้เสียงสระและตัวสะกดเหมือนกัน มีเสียง
วรรณยุกต์เหมือนกัน และจะต้องเป็นคำไทย
เท่านั้น ซึ่งคำทุกคำที่นำมาเทียบเสียงจะต้องมี
ความหมาย

1.2 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบ
กล้ำ มี 2 ชนิด คือ หน่วยเสียงพยัญชนะควบ
กล้ำแท้และหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำไม่
แท้ ดังนี้

1) หน่วยเสียงพยัญชนะควบ
กล้ำแท้ มี 11 หน่วยเสียง คือ /pr-/ พร,
/phr-/ พร, /tr-/ ตร, /kr-/ กร, /khr-/ ขร/
คร, /pl-/ ปล, /phl-/ ผล/พล, /kl-/ กล,
/khl-/ ขล/คล, /kw-/ กว, /khl-/ คว/ขว ใน
การหาคู่เทียบเสียงจะต้องใช้เสียงสระและ
ตัวสะกดเหมือนกัน ส่วนเสียงวรรณยุกต์ให้ใช้
รูปวรรณยุกต์เหมือนกัน และจะต้องเป็นคำ
ไทยเท่านั้น ซึ่งคำทุกคำที่นำมาเทียบเสียงจะมี
ความหมายหรือไม่ก็ได้ ได้แก่ /p-/ กับ /pr-/
“ปะกับประ” /p-/ กับ /pl-/ “ปากับปลา”
/ph-/ กับ /phr-/ “พายับพราย” /ph-/ กับ
/phl-/ “พันับพลัน” /t-/ กับ /tr-/ “ตากับ
ตรา” /k-/ กับ /kr-/ “กากับกราบ” /k-/ กับ
/kl-/ “กัวกับกลัว” /k-/ กับ /kw-/ “กาดกับ

กวาด” /kh-/ กับ /khr-/ “คูกับครู” /kh-/ กับ /khl-/ “เขากับเขลา” /kh-/ กับ /khw-/ “คายกับควาย”

2) หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำไม่แท้ มี 3 หน่วยเสียง คือ /cr-/ จร, /thr-/ ทร, /sr-/ สร/ศร ซึ่งไม่สามารถเทียบเสียงพยัญชนะได้ ดังนั้น ผู้สอนอาจจะสร้างแบบฝึกการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำไม่แท้เพื่อให้ฝึกออกเสียง โดยแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ตามลักษณะของเสียง เพื่อให้ผู้เรียนจดจำได้ง่ายและเป็นระบบ ได้แก่ /cr-/ จร ออกเสียงเหมือนกับ /c-/ จ เช่นคำว่า จริ่ง /thr-/ ทร ออกเสียงเหมือนกับ /s-/ ซ เช่นคำว่า ทราย ทราบ ทรุคโทรม ฉะเชิงเทรา พุทรา เป็นต้น /sr-/ สร/ศร ออกเสียงเหมือนกับ /s-/ ส เช่นคำว่า เสริม สร้าง เส็จ สระ ศรี เส้า ศรัทธา เศรษฐี เป็นต้น

2. หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย หรือจะเรียกว่า ตัวสะกด หมายถึง หน่วยเสียงพยัญชนะที่ปรากฏท้ายพยางค์หรือตามหลังสระ มี 8 หน่วยเสียง แบ่งตามคู่เทียบเสียงได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเสียงกัก ได้แก่ แม่กก แม่กด แม่กบ กลุ่มเสียงนาสิก ได้แก่ แม่กง แม่กน แม่กม กลุ่มเสียงกึ่งสระหรืออัมสระ ได้แก่ แม่เกย และแม่เกอว ในการหาคู่เทียบเสียงจะต้องใช้เสียงสระและพยัญชนะต้นเหมือนกัน ส่วนเสียงวรรณยุกต์ให้ใช้รูปวรรณยุกต์เหมือนกัน และจะต้องเป็นคำไทยเท่านั้น ซึ่งคำทุกคำที่นำมาเทียบเสียงจะมีความหมายหรือไม่ก็ได้ดังนี้

2.1 เปรียบเทียบคู่เทียบเสียงกลุ่มเสียงกัก ได้แก่ หน่วยเสียง /-p/ แทนตัวสะกดด้วย บ ป พ ฟ ภ หน่วยเสียง /-t/ แทนตัวสะกดด้วย จ ช ซ ฎ ฏ ฐ ฒ ด ต ถ ท ธ ศ ษ ส หน่วยเสียง /-k/ แทนตัวสะกดด้วย ก ข ค ฌ ได้แก่ /-p/ กับ /-t/ เช่นคำว่า “สูบกับสูด” /-t/ กับ /-k/ “มุดกับมูก” เป็นต้น

2.2 เปรียบเทียบคู่เทียบเสียงกลุ่มเสียงนาสิก ได้แก่ หน่วยเสียง /-m/ แทนตัวสะกดด้วย ม หน่วยเสียง /-n/ แทนตัวสะกดด้วย ณ ญ ฌ ร ล ฟ หน่วยเสียง /-ŋ-/ แทนตัวสะกดด้วย ง ได้แก่ /-m/ กับ /-n/ เช่นคำว่า “ตามกับตาล” /-n/ กับ /-ŋ-/ เช่นคำว่า “นาน กับนาง” เป็นต้น

2.3 เปรียบเทียบคู่เทียบเสียงกลุ่มเสียงกึ่งสระหรืออัมสระ ได้แก่ หน่วยเสียง /-w/ แทนตัวสะกดด้วย ว หน่วยเสียง /-y/ แทนตัวสะกดด้วย ย ได้แก่ /-w/ กับ /-y/ เช่นคำว่า “สาวกับสาย” เป็นต้น

ทั้งนี้ การเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์ภาษาไทยดังกล่าวมาแล้วนี้ สามารถนำไปสร้างเป็นแบบฝึกหัดเพื่อให้นักเรียน นักศึกษา หรือชาวต่างประเทศที่สนใจศึกษาได้ดังนี้

ตัวอย่างการฝึกสร้างแบบเทียบเสียงพยัญชนะในที่นี้ ผู้เขียนนำมาเฉพาะพยัญชนะต้นเท่านั้น ส่วนพยัญชนะท้ายไม่ได้นำมา ซึ่งมี 3 แบบ คือ แบบที่ 1 การเทียบเสียงพยัญชนะตามกลุ่มเสียง แบบที่ 2 การเทียบเสียงพยัญชนะควบกล้ำ และแบบที่ 3 การเทียบเสียงพยัญชนะมี ห นำ ดังนี้

แบบที่ 1 การเทียบเสียงพยัญชนะตามกลุ่มเสียงมี 6 กลุ่ม ได้แก่ พยัญชนะกลุ่มเสียงระเบิด พยัญชนะกลุ่มเสียงกักเสียดแทรก พยัญชนะกลุ่มเสียงเสียดแทรก พยัญชนะกลุ่มเสียงนาสิก พยัญชนะกลุ่มเสียงร้าวลิ้นและพยัญชนะกลุ่มเสียงข้างลิ้น และพยัญชนะกลุ่ม

เสียงกึ่งสระหรืออัมสระ สำหรับคำที่สามารถนำมาเป็นคู่เทียบเสียงได้นั้นจะต้องคำพยางค์เท่านั้น ประกอบด้วยพยัญชนะคู่เทียบเสียงเสียงสระเหมือนกัน ตัวสะกดมาตราเดียวกัน และมีรูปวรรณยุกต์เหมือนกัน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 พยัญชนะเสียงระเบิด มี 5 หน่วยเสียง ดังนี้

ที่	คู่เทียบเสียง	ตัวอย่างคำเป็น	ตัวอย่างคำตาย
1	ป = พ ภ ฝ	ป่า = ผ้า	ปัด = พัด
2	บ = พ ภ ฝ	บาน = พาน	บิด = ผิด
3	ต ฏ = ท ธ ฑ ถ ฐ ฒ	เต่า = เฒ่า	ตีบ = ทีบ
4	ด ฎ = ท ธ ฑ ถ ฐ ฒ	ดม = ถม	ดาบ = ทาบ
5	ก = ข ค ฆ	ไก่ = ไช้	กบ = คบ

กลุ่มที่ 2 พยัญชนะกลุ่มเสียงกักเสียดแทรก มี 1 หน่วยเสียง ดังนี้

ที่	คู่เทียบเสียง	ตัวอย่างคำเป็น	ตัวอย่างคำตาย
1	จ = ฉ ช ฌ	จัน = ฉั่น	จาบ = ฉาบ
		จาม = ชาม	จัด = ชัด

กลุ่มที่ 3 พยัญชนะกลุ่มเสียงเสียดแทรก มี 2 หน่วยเสียง ดังนี้

ที่	คู่เทียบเสียง	ตัวอย่างคำเป็น	ตัวอย่างคำตาย
1	ฟ ฝ = ช ฌ ศ ษ	ไฟ = ไส้	ฟัด = สัด
2	ห อ = ช ฌ ศ ษ	ให้ = ไส้	หุด = ชุด

กลุ่มที่ 4 พยัญชนะกลุ่มเสียงนาสิก มี 2 หน่วยเสียง ดังนี้

ที่	คู่เทียบเสียง	ตัวอย่างคำเป็น	ตัวอย่างคำตาย
1	ม = น	มาย = นาย	มัด = นัด
2	น = ง	นม = งม	นก = งก

กลุ่มที่ 5 พยัญชนะกลุ่มเสียงร้าวลิ้นและพยัญชนะกลุ่มเสียงข้างลิ้น มี 1 หน่วยเสียง ดังนี้

ที่	คู่เทียบเสียง	ตัวอย่างคำเป็น	ตัวอย่างคำตาย
1	ร = ล	เรียน = เลียน	รัก = ลัก
		โรง = โลง	รด = ลด

กลุ่มที่ 6 พยัญชนะกลุ่มเสียงกึ่งสระหรืออัมสระ มี 1 หน่วยเสียง ดังนี้

ที่	คู่เทียบเสียง	ตัวอย่างคำเป็น	ตัวอย่างคำตาย
1	ว = ย	วุ่น = ยุ่น	วัด = ยัด
		วน = ยน	วก = ยก

แบบที่ 2 การเทียบเสียงพยัญชนะควบกล้ำ มี ๑๑ หน่วยเสียง ได้แก่ พร, พร, ตร, กร, ขร/คร, ปล, ผล/พล, กล, ชล/คล, กว, คว/ขว สำหรับคำที่สามารถนำมาเป็นคู่เทียบเสียงได้นั้นจะต้องคำพยางค์เท่านั้น ประกอบด้วยพยัญชนะคู่เทียบเสียง เสียงสระเหมือนกัน ตัวสะกดมาตราเดียวกัน และมีเสียงวรรณยุกต์เหมือนกัน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ที่	คู่เทียบเสียง	ตัวอย่างคำเป็น	ตัวอย่างคำตาย
1	ป = พร	ปาน = ปราน	ปัป = ปรีบ
2	ป = ปล	ปาย = ปลาย	ปง = ปลง
3	พ = พร	พ้อม = พร้อม	พะ = พระ
4	พ = พล	เพิง = เพลิง	พบ = พลบ
5	ต = ตร	ตม = ตรม	ตับ = ตรีบ
6	ก = กร	กัม = กรัม	กับ = กรีบ
7	ก = กล	กิน = กลิ่น	กบ = กลบ
8	ก = กว	ก้าง = กว้าง	กาด = กวาด
9	ค = คร	คู่ = ครู่	คาบ = คราบ
10	ข = ขล	เขา = เขลา	ขาด = ขลาด
11	ค = คว	กาย = ควาย	คิด = ควิด

แบบที่ 3 การเทียบเสียงพยัญชนะมี ห นำ มี ๗ หน่วยเสียง ได้แก่ หม หน หง หล หว หย หร สำหรับคำที่สามารถนำมาเป็นคู่เทียบเสียงได้นั้นจะต้องคำพยางค์เท่านั้น ประกอบด้วยพยัญชนะคู่เทียบเสียง เสียงสระเหมือนกัน ตัวสะกดมาตราเดียวกัน และมีเสียงวรรณยุกต์ไม่เหมือนกัน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ที่	คู่เทียบเสียง	ตัวอย่างคำเป็น	ตัวอย่างคำตาย
1	ม = หม	ไม = ไหม	มด = หมด
2	น = หน	นี้ = หนี้	นก = หนก
3	ง = หง	งาย = หงาย	จิต = (หงุด)หังจิต
4	ล = หล	ลง = หลง	ลบ = หลบ
5	ว = หว	วัง = หวัง	วิด = หวิด

ที่	คู่เทียบเสียง	ตัวอย่างคำเป็น	ตัวอย่างคำตาย
6	ย = หย	ยี่ = หยี่	ยุต = หยุต
7	ร = หร	รุ = หรุ	รับ = หรับ

การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน (Task-Based Learning)

การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน มีแนวคิดมาจากนักการศึกษาชาวอินเดีย ชื่อว่า Prabhu ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้บุกเบิกด้านการสอนภาษาและได้ร่วมจัดทำโครงการ Bangalore Project ที่ประเทศอินเดีย เป็นครั้งแรกระหว่างปี พ.ศ. 2522-2527 โดยวัตถุประสงค์ของโครงการนี้ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะทางการสื่อสาร ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นความหมาย (meaning) และกระบวนการจัดการเรียนรู้ (อย่างไร) ดังนั้น นักการศึกษาทั้งหลายได้ให้ความหมาย (Ellis, 2003; Willis, 1996; Skehan, 1998; Richards, 2001) สรุปความได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน หมายถึง แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานการณ์จำลอง มีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน โดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติการทำแบบฝึกหัด การแก้ปัญหา และการตัดสินใจด้วยตนเอง และผู้เรียนสามารถประเมินผลการปฏิบัติงานจากภาระงานที่ได้รับมอบหมายและผู้เรียนในชั้นเรียนทำให้มีปฏิสัมพันธ์กันภายในชั้นเรียน อีกอย่างหนึ่ง เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การแก้ไขปัญหา โดยมีผู้สอนเป็นผู้ควบคุมและช่วยให้ดำเนินกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่

กำหนดไว้ ดังมีรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานดังนี้

1. องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ดังนี้

1.1 มีเป้าหมาย (Goal) หมายถึง การบอกขอบเขตของภาระงานที่ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติภาระงานแต่ละชิ้น เช่น เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน

1.2 ข้อมูลป้อนเข้า (Input) หมายถึง ข้อมูลที่ผู้เรียนได้ฟังข้อมูลทั่วไปจากผู้สอนหรือจากสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติภาระงาน เช่น รูปภาพ คลิปวิดีโอ ตารางภาพ บทความ เป็นต้น

1.3 บทบาท (Roles) หมายถึง บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในการปฏิบัติภาระงาน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) บทบาทของครู (Teacher Role) กล่าวคือขณะดำเนินกิจกรรมนั้น ครูมีบทบาทอย่างไร เช่น เป็นผู้อำนวยการ (Facilitator) เป็นผู้ให้คำแนะนำ (Counselor) เป็นผู้ร่วมกิจกรรม (Participant) หรืออาจเป็นผู้สังเกตการณ์ (observer) 2) บทบาทของผู้เรียน (Learner Role) กล่าวคือขณะดำเนินกิจกรรมนั้น ผู้เรียนมีบทบาทอย่างไร เช่น เป็นผู้ร่วมดำเนินการ (Active Partner) เป็นผู้ร่วมการสนทนา

(Conversational Partner) เป็นผู้ฟัง (Listener) เป็นต้น

1.4 ขั้นตอนการปฏิบัติภาระงาน (Procedures) หมายถึง การกำหนดขั้นตอนหรือรูปแบบของการปฏิบัติภาระงานอย่างมีระบบชัดเจน โดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

1.5 ผลงาน (Outcomes) หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติภาระงานมี 2 ประเด็น ได้แก่ ด้านกระบวนการ คือรูปแบบหรือขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และด้านผลผลิต คือผลงานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจจะได้ผลลัพธ์ทางเดียวหรือหลายทางก็ได้ ขึ้นอยู่กับวิธีการแก้ปัญหาของผู้เรียน

1.6 สถานที่ (Setting) คือการจัดห้องเรียนให้เป็นสถานที่จำลองสถานการณ์ เพื่อเป็นการเชื่อมโยงเข้ากับสถานการณ์จริงนอกชั้นเรียน

1.7 ผลสะท้อนกลับ (Feedback) คือการประเมินค่าของการปฏิบัติภาระงานว่าผู้เรียนสามารถปฏิบัติภาระงานให้บรรลุผลสำเร็จได้หรือไม่ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้กับสถานการณ์จริงได้ดีหรือไม่ ผู้เรียนมีกระบวนการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร

2. ประเภทของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ดังนี้

2.1 การระบุนายการ (Listing) คือ กิจกรรมการพูดหรือการเขียนข้อความให้สมบูรณ์ เช่น การเติมคำในช่องว่างให้สมบูรณ์

การต่อจิ๊กซอว์ การให้เหตุผลที่ขาดหายไปจากข้อความ เป็นต้น

2.2 การเรียงลำดับและจัดหมวดหมู่ (Ordering and Sorting) คือ การรวบรวมความคิดและการค้นหาความจริง เช่น การเรียงลำดับคำศัพท์หรือสิ่งของที่หายไปจากรายที่กำหนดให้ การจัดหมวดหมู่ของสิ่งต่าง ๆ หรือการจำแนกประเภทของสัตว์จากรูปภาพ เป็นต้น

2.3 การเปรียบเทียบ (Comparing) คือ การนำข้อมูลที่มีลักษณะเดียวกันเหมือนกัน คล้ายคลึงกันมาเปรียบเทียบกัน เช่น การจับคู่สิ่งที่เหมือน โดยการบอกความเหมือนและแตกต่างกัน เป็นต้น

2.4 การแก้ปัญหา (Problem Solving) คือ การวางแผนแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ เช่น การแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน การให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่มีปัญหา เป็นต้น

2.5 การแบ่งปันประสบการณ์ส่วนตัว (Sharing Personal Experience) คือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อมูลจากประสบการณ์ในชีวิตแก่ผู้อื่น เช่น การสนทนาเป็นกลุ่ม โดยเน้นการพูดคุย เป็นต้น

2.6 งานสร้างสรรค์ (Creative Task) คือ การลงมือปฏิบัติงานด้วยวิธีการใหม่ ๆ หรือการลงมือทำสิ่งใหม่ ๆ หลากหลายมิติ เช่น การระดมสมอง การวาดภาพ การทดลอง การเขียนเรื่องสั้น เป็นต้น

3. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นก่อนการปฏิบัติการงาน (Pre-task) ซึ่งผู้สอนจะต้องจัดเตรียมการให้พร้อมมี 2 ด้าน คือ 1) ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย ทบทวนองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียน ออกแบบเนื้อหาหรือจัดทำแบบฝึกหัด และวางแผนการดำเนินการปฏิบัติการงาน 2) ด้านผู้เรียน ประกอบด้วย ผู้สอนให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติการงาน และให้กำลังใจแก่ผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติการงาน (Task-cycle) ซึ่งให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นคู่ และผู้สอนทำหน้าที่สังเกตการณ์ (Monitor) และคอยให้คำแนะนำ เมื่อผู้เรียนมีข้อสงสัยในการปฏิบัติการงานมี 3 ขั้นตอน คือ

1) ขั้นเตรียมงาน มอบหมายให้ผู้เรียนจัดกลุ่มเพื่อทำภาระงาน ตรวจสอบดูเนื้อหาที่จะลงมือปฏิบัติการงาน หากมีข้อสงสัยเนื้อหาหรือการดำเนินการ ก็ให้ผู้สอนคอยชี้แนะอย่างใกล้ชิด

2) ขั้นเตรียมนำเสนอ ให้ผู้เรียนฝึกซ้อม ทำความเข้าใจเนื้อหา เลือกใช้ภาษาให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดความคล่องแคล่วก่อนนำเสนอหน้าชั้นเรียนหรือต่อหน้าผู้สอน

3) ขั้นนำเสนอ ผู้เรียนนำเสนอ ผู้สอนช่วยสรุปหรือเพิ่มเติมรายละเอียดหรือช่วยชี้แนะในจุดที่บกพร่อง

ขั้นตอนที่ 3 หลังการปฏิบัติการงาน (Post-task) ซึ่งให้ผู้เรียนแสดงผลงานแก่เพื่อนในชั้นเรียน เพื่อร่วมกันสะท้อนผลงาน ให้เกิด

ทักษะการทำงาน และการวิจารณ์ผลงาน โดยประเมินผล 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการวิเคราะห์ภาษา เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงหลักไวยากรณ์ทางภาษา และการเลือกใช้เครื่องมือสื่อสารให้ตรงความหมาย รูปแบบการใช้ภาษา และรวบรวมปัญหาที่พบ

2) ด้านการฝึกหัด เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนและฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ และสามารถบูรณาการกับงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันหรือในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมั่นใจ

3) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติการงาน เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงสาเหตุของปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อนำไปปรับปรุงให้เกิดความถูกต้องในการสื่อสารต่อไป

การจัดการเรียนรู้หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยแบบเน้นภาระงาน

การจัดการเรียนรู้หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยแบบเน้นภาระงาน มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นก่อนการปฏิบัติการงาน (Pre-task) ผู้สอนจัดเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนก่อนการปฏิบัติการงานมี 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านกระบวนการ ได้แก่ การทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียงและการออกเสียงพยัญชนะในภาษาไทย ทั้ง 21 หน่วยเสียงให้แก่ผู้เรียน การจัดทำแบบฝึกหัดสำหรับการปฏิบัติการงาน และ

การวางแผนการดำเนินการปฏิบัติภาระงาน 2) ด้านผู้เรียน ได้แก่ การเตรียมตัวให้พร้อมด้านร่างกายและจิตใจในการปฏิบัติภาระงาน และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียนหรือในกลุ่ม 3) ด้านผู้สอน ได้แก่ ผู้สอนคอยให้การสนับสนุน ส่งเสริม กระตุ้น และให้กำลังใจแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง พร้อมทั้งคอยชี้แนะ แนะนำ เมื่อมีข้อสงสัย

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติการงาน (Task-cycle) ผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 – 6 จากนั้นร่วมกันศึกษาเอกสารองค์ความรู้ตัวอย่างแบบฝึกหัด และแผนการดำเนินการตามที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ผู้สอนทำหน้าที่สังเกตการณ์ (Monitor) และคอยให้คำแนะนำสำหรับผู้เรียนที่มีข้อสงสัยในการปฏิบัติภาระงาน ดังนี้

1) ขั้นเตรียมงาน เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนให้ผู้เรียนเตรียมปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ดังนี้

1.1) ผู้เรียนทบทวนองค์ความรู้ตามที่กล่าวแล้ว และดำเนินการสำรวจข้อมูลภายในกลุ่มของตน โดยให้เพื่อนแต่ละคนในกลุ่ม ทดลองออกเสียงพยัญชนะทั้ง 21 หน่วยเสียง แล้วจดบันทึกข้อมูล เพื่อนำไปวิเคราะห์ว่า เพื่อนแต่ละคนออกเสียงได้ถูกต้องหรือไม่

1.2) ให้ผู้เรียนสร้างแบบฝึกออกเสียงคำที่มีพยัญชนะต้นเดี่ยว พยัญชนะต้นควบกล้ำ และพยัญชนะท้าย ตามที่กล่าวแล้วในเบื้องต้น เพื่อนำไปทดลองกับเพื่อนแต่ละคนในกลุ่มอีกครั้ง แล้วจดบันทึกข้อมูล เพื่อ

นำไปวิเคราะห์ว่า เพื่อนแต่ละคนออกเสียงได้ถูกต้องหรือไม่

2) ขั้นเตรียมนำเสนอ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ ดังนี้

2.1) ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบ (Comparing) การออกเสียงพยัญชนะภาษาไทยของเพื่อนแต่ละคน ว่าสามารถออกเสียงได้เหมือนกัน แตกต่างกัน หรือผิดเพี้ยนไปอย่างไร

2.2) ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบ (Comparing) แบบฝึกออกเสียงคำที่มีพยัญชนะต้นเดี่ยว พยัญชนะต้นควบกล้ำ และพยัญชนะท้ายของเพื่อนแต่ละคน ว่าสามารถออกเสียงได้ชัดเจนหรือไม่ หรือผิดเพี้ยนไปอย่างไร

2.3) ให้ผู้เรียนแก้ปัญหา (Problem Solving) ที่เกิดจากเพื่อนในกลุ่ม เรื่องการออกเสียงพยัญชนะภาษาไทยทั้ง 21 หน่วยเสียง และการออกเสียงคำที่มีพยัญชนะต้นเดี่ยว พยัญชนะต้นควบกล้ำและพยัญชนะท้ายของเพื่อนแต่ละคน

3) ขั้นนำเสนอ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนและผู้สอนได้ร่วมกันนำเสนอแบบกลุ่มดังนี้

3.1) ให้ผู้เรียนภายในกลุ่ม และแต่ละกลุ่มร่วมกัน แบ่งปันประสบการณ์ส่วนตัว (Sharing Personal Experience) ที่ได้รับจากการปฏิบัติภาระงานกับเพื่อนในชั้นเรียน

3.2) ให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนมุมมองใหม่ จากเพื่อนในชั้นเรียน เพื่อนำไปปรับปรุงผลงานของตน ให้เป็นผลงาน

สร้างสรรค์ (Creative-task) และเพื่อเป็นการพัฒนาตนและผลงานต่อไป

3.3) ผู้สอนช่วยสรุปหรือเพิ่มเติมรายละเอียดหรือช่วยชี้แนะในจุดที่บกพร่อง

ขั้นตอนที่ 3 หลังการปฏิบัติภาระงาน (Post-task) ให้ผู้เรียนแสดงผลงานแก่เพื่อนในชั้นเรียน เพื่อร่วมกันสะท้อนผลงาน ให้เกิดทักษะการทำงาน และการวิจารณ์ผลงาน โดยประเมินผล 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการวิเคราะห์ภาษา (Language Analysis) เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ สรุปผลการใช้เครื่องมือสื่อสาร การเลือกใช้ภาษาตรงตามความหมายเพื่อความเหมาะสม

2) ด้านการฝึกหัด (Practice) เพื่อให้ผู้เรียนทบทวนและตรวจสอบผลงาน การปฏิบัติภาระงานของตนเอง หลังจากได้รับคำแนะนำ รวมถึงปัญหาที่พบ เพื่อให้มีความถูกต้อง และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

3) ด้านการประเมินผล (Evaluation) เพื่อให้ผู้เรียนทราบผลการปฏิบัติภาระงาน ซึ่งเป็นการสะท้อนผลทางตรง กับตัวผู้เรียนเอง และจะได้ทราบสาเหตุของปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ

ผลการจัดการเรียนรู้ หน่วยเสียง พยัญชนะภาษาไทยแบบเน้นภาระงานมี 2 ด้าน ได้แก่ ข้อดี คือ ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีขั้นตอน ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและสามารถเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติภาระงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองและร่วม

แลกเปลี่ยนการปฏิบัติภาระงานร่วมกับผู้อื่นอีกด้วย และข้อเสีย คือ ในการจัดการเรียนการสอนในเบื้องต้นต้องใช้เวลามาก เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในขั้นตอนของการปฏิบัติภาระงาน หลังจากผ่านไปแล้วก็สามารถทำได้เร็วขึ้นตามลำดับ

สรุป

การจัดการเรียนรู้ภาษาศาสตร์การสอนภาษาไทยแบบเน้นภาระงาน เป็นการบูรณาการองค์ความรู้จากทั้ง 3 ศาสตร์ ได้แก่ ภาษาศาสตร์ ภาษาไทย ศาสตร์การสอน รวมเป็นภาษาศาสตร์การสอนภาษาไทย ซึ่งเป็นการนำองค์ความรู้ เรื่องการเทียบเสียง พยัญชนะในภาษาไทยมาสร้างเป็นแบบฝึกหัด เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกออกเสียงเทียบกันและสังเกตความแตกต่างของเสียงพยัญชนะ อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างและพัฒนาแบบฝึกหัดการเทียบเสียงนี้ได้ด้วยตนเอง เมื่อได้องค์ความรู้การเทียบเสียงและแบบฝึกหัดแล้ว ก็จะนำไปสู่ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนต่อไป ในขั้นนี้ได้เลือกการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ซึ่งเป็นการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานการณ์จำลอง มีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน โดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติการทำแบบฝึกหัด การแก้ปัญหา และการตัดสินใจด้วยตนเอง และผู้เรียนสามารถประเมินผลการปฏิบัติงานจากภาระงานที่ได้รับมอบหมายและทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันในห้องเรียน อีกอย่างหนึ่ง เป็นกิจกรรมที่

เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยมีผู้สอนเป็นผู้ควบคุมและช่วยให้ดำเนินกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ภาษาศาสตร์การสอนภาษาไทยแบบเน้นภาระงาน จึงมีความแตกต่างจากการเรียนการสอน

แบบอื่น ซึ่งผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงกับสิ่งที่เกี่ยวข้องและประเมินความถูกต้องได้ด้วยตนเอง เพราะต้องอาศัยครูคอยแนะนำ หากแต่การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการนี้ ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ด้วยตนเอง

แหล่งอ้างอิง

- กาญจนา นาคสกุล. (2559). *ระบบเสียงภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุลิสรา จิตรขยวณิช. (2562). *การจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉันท ชาติทอง. (2559). *หลักการจัดการเรียนรู้*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- ทิตินา แคมมณี. (2562). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งฤดี แผลงศร. (2561). *ศาสตร์การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ellis, R. (2003). *Task-based language learning and teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Richards, J. (2001). *Curriculum Development in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Skehan, P. (1998). *A Cognitive Approach to Language Learning*. Oxford: Oxford University Press.
- Willis, J. (1996). *A framework for task-based learning*. Edinburgh: Addison Wesley Longman.

รูปแบบการเขียนบทความลงวารสาร

รูปแบบการเขียนบทความวิจัย

ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย) (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

ตัวอักษรขนาด
14 Th Sarabun

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ)ภาษาไทย *

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ) ภาษาอังกฤษ

E-Mail : veesaad@hotmail.com (ตัวอย่าง)

ชื่อที่ปรึกษา(ภาษาไทย) (ถ้ามี)

ชื่อที่ปรึกษา(ภาษาอังกฤษ)

ชื่อที่ปรึกษาร่วม(ภาษาไทย) (ถ้ามี)

ชื่อที่ปรึกษาร่วม(ภาษาอังกฤษ)

บทคัดย่อ (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ไม่เกิน 300 คำ) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

ABSTRACT (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(สอดคล้องกับภาษาไทย) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

บทนำ (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ความเป็นมา ความสำคัญ และเหตุผลในการทำวิจัย) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

วัตถุประสงค์ (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(จะเขียนเป็นข้อๆ ก็ได้ หรือจะเขียนรวมก็ได้) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

วิธีดำเนินการวิจัย (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

สรุปผลการวิจัย (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ตอบวัตถุประสงค์ได้) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

อภิปรายผลการวิจัย (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(เอามาอภิปรายเฉพาะประเด็นที่เด่นๆ ไม่ต้องทุกประเด็น) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

ข้อเสนอแนะ (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

แหล่งอ้างอิง (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

* หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ขนาด 12 pt Th Sarabun)

รูปแบบการเขียนบทความวิชาการทั่วไป

ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย) (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

ตัวอักษรขนาด
14 Th Sarabun

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ)ภาษาไทย
ชื่อ(ผู้เขียนบทความ) ภาษาอังกฤษ

E-Mail : veesaad@hotmail.com (ตัวอย่าง)*

บทคัดย่อ (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ไม่เกิน 300 คำ) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

ABSTRACT (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(สอดคล้องกับภาษาไทย) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

เนื้อหา (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(เนื้อหาตามประเด็นที่นำเสนอ) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

สรุป (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(สรุปสาระสำคัญของบทความตามเนื้อหาที่ได้กล่าวมา) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

แหล่งอ้างอิง (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

*หน่วยงานของผู้เขียนบทความ

ขั้นตอนการทำวารสาร ปัญญา

- ตอนที่ 1 รับบทความจากนักศึกษา (และหรือผู้ที่สนใจส่งบทความ)
- ตอนที่ 2 ตรวจสอบรูปแบบตามที่กองบรรณาธิการกำหนด
- ตอนที่ 3 ให้นักศึกษานำไปแก้ไข (ถ้ามี)
- ตอนที่ 4 สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- ตอนที่ 5 ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- ตอนที่ 6 ให้นักศึกษานำไปแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ (ถ้ามี)
- ตอนที่ 7 กรณีที่นักศึกษาแก้ไขไม่ได้ให้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา (ถ้ามี)
- ตอนที่ 8 บรรณาธิการตอบรับผ่านการพิจารณาบทความแก่ผู้เขียนบทความ
- ตอนที่ 9 จัดหน้าสารบัญในการจัดพิมพ์
- ตอนที่ 10 ส่งโรงพิมพ์

หลักเกณฑ์การเสนอบทความจากงานวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร

1. เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน
2. เป็นบทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ด้านสังคมศาสตร์ ศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา
3. ภาษาไทยและอังกฤษผ่านการตรวจสอบถูกต้องทางภาษาก่อนส่งกองบรรณาธิการ
4. ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้บทคัดย่อภาษาไทยอยู่ก่อนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ
5. ในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณา กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนบทความทราบ
6. การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้รูปแบบ นามปี เช่น (สมศรี มาสาย, 2554. น. 12) และ สมศรี มาสาย (2554, น. 23) Dessler, G.(2004 : pp. 3) สำหรับบรรณานุกรม ให้ใช้รูปแบบ APA6 หรือรูปแบบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยเรียงภาษาไทยไว้ก่อนภาษาอังกฤษ ดังที่ปรากฏตามตัวอย่างดังต่อไปนี้

หลักเกณฑ์ในการเขียนแหล่งอ้างอิงในบทความ

1. หนังสือ

ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./ครั้งที่พิมพ์./เมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
ชื่อหนังสือ./ (หน้า/เลขหน้า)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

แสง จันทร์งาม. (2544). พุทธศาสนาวินัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

2. บทความ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บรรณาธิการ ถ้ามี),/
ชื่อหนังสือ./ (หน้า/เลขหน้า)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชัตติยา กรรณสูต. (2547). การสังเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยคุณธรรม พฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย: การเชื่อมโยงสู่นโยบาย. ใน ชัตติยา กรรณสูต, เสวณี รัตนวิจิตร, ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และ ขวัญรัก สุขสมถทัย (บรรณาธิการ). *รายงานการวิจัยคุณธรรมพฤติกรรม ความซื่อสัตย์ของคนไทย*. (น. 9-125). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

3. วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต,/ชื่อมหาวิทยาลัย/สถาบันการศึกษา).

ตัวอย่าง

นพพร ไทยเจริญ. (2549). *การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ดินและหิน ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา).

4. บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร,/ปีที่หรือเล่มที่/(ฉบับที่(ถ้ามี))/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

มะลิวรรณ โคตรศรี. (2548). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 3(1), 32-48.

5. บทความในจดหมายข่าว

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ/ชื่อจดหมายข่าว,/ปีที่หรือเล่มที่/(ฉบับที่ (ถ้ามี))/ เลขหน้า.

ตัวอย่าง

งานวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุน. (2549). *ข่าวบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 8(1), 2.
ทีมสมองปุด นิเทศศาสตร์คว่ำรางวัล Best Campaign แทคอะวอร์ด ครั้งที่ 9. (2548). *ดอกแก้ว จดหมายข่าว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(34), 3, 6.

6. บทความในนิตยสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ/ชื่อนิตยสาร,/ปีที่หรือเล่มที่/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ศุภรา กันตะพัฒนะ. (2549, 1 สิงหาคม). เยียวยาหัวใจดวงน้อย ด้วยสองมือแม่. *ชีวจิต*, 8, 26-31.

7. บทความในหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ/ชื่อหนังสือพิมพ์./หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

โกวิท โพธิสาร. (2549, 4 สิงหาคม). สัมผัสโลกวิทยาศาสตร์ นวัตกรรมใหม่ล่าสุด งานสัปดาห์วิทยาศาสตร์' 49. มติชน, น. 33.

ลม เปลี่ยนทิศ. (2549, 7 สิงหาคม). รักในหลวงด้วยการปฏิบัติ: หมายเหตุประเทศไทย. ไทยรัฐ, น. 5.

8. เอกสารของหน่วยงานที่ไม่เป็นเล่ม

ชื่อหน่วยงาน/(ปีที่พิมพ์/วันที่/เดือน)/ชื่อของเอกสาร/เลขที่ของเอกสาร (ถ้ามี).

ตัวอย่าง (จดหมายเหตุ)

กรมศิลปากร. (2445, 27 พฤศจิกายน). ลายพระหัตถ์กรมหลวงดำรงราชานุภาพกราบทูลกรมหลวงเทเวศร์วัชรปาร์ค. เลขที่ 3/197.

หอสมุดแห่งชาติ. (จ.ศ. 1206). จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3. เลขที่ 12.

ตัวอย่าง (คำสั่ง)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2549, 21 มีนาคม). เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัย. คำสั่งที่ 0577/2549.

ตัวอย่าง (ประกาศ)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2549, 23 มิถุนายน). เรื่อง เกณฑ์การทดสอบและการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (ฉบับที่ 2). ประกาศมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

9. ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อกฎหมาย/(ปีที่พิมพ์/วันที่/เดือน)/ราชกิจจานุเบกษา/หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (2542, 15 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. น. 42-48.

10. รายงานการประชุมวิชาการ หรือการสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน/ชื่อเอกสารการประชุมหรือสัมมนา. (หน้า/เลขหน้า). / สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

นิตย์ ไรจน์รัตนวานิชย์ และสิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์. (2549). การศึกษาวิเคราะห์และออกแบบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. ใน เวทีนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 3 (น. 48-50). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

รณภาพ เอื้อพันธเศรษฐ และวิยะดา ต้นวัฒนากุล. (2548). ทักษะคิดและพฤติกรรมสุขภาพของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการครั้งที่ 1 วิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 8-10 ธันวาคม 2548. (น. 567-573). เชียงใหม่: ศูนย์บริหารงานวิจัย สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

11. การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์/(ปี/วันที่/เดือน)/ตำแหน่ง(ถ้ามี)/สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

มทิสร มังคลรังศรี. (2549, 4 สิงหาคม). รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี. สัมภาษณ์.

ปรีดิยาธร เทวกุล, ม.ร.ว. (2549, 4 สิงหาคม). ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์.

12. เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/สืบค้น/วัน/เดือน/ปี/เข้าถึงได้จาก/แหล่งสารสนเทศ.

ตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (2547). จิตสำนึกและวิญญาณของคนสอนครู. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2548, เข้าถึงได้จาก <http://www.km.rikp.ac.th>

13. เอกสารทุกประเภทที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

ตัวอย่าง ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

รอบรู้นานาชาติ. (2549). กรุงเทพฯ: ภัทรินทร์.

ตัวอย่าง ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์และไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์

ส. กลิ่นหอมหวล. [ม.ป.ป.]. แม่คะนั่งน้ำค้างแข็ง คืออะไร. [ม.ป.ท.]